

Versenytükkör

- **Beszélgetés a Versenytanács legrégebbi és legújabb tagjával: Zavodnyik Józseffel és Dobos Gergellyel**
- **A GVH elemzési módszerei az összefonódás engedélyezési eljárásában**
- **Beszélgetés a versenypolitika „nagyjaival”**
- **A fogyasztói döntések szabadságának védelme és a versenypolitikai összefüggések**

20 év múltán

A Versenytükör ez évi első, összevont számának címlapján a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) megújult logója is arra hívja fel az olvasók figyelmét, hogy a 2010-es esztendő ünnepi év a hivatal életében. Az 1990 májusában megtartott szabad parlamenti választások óta 20 év telt el, és az Alkotmány 9. §-ában foglalt alkotmányos cél teljesüléseért felelős GVH is „nagykorúvá”, a jogállam stabil támaszává vált. Az ünnep mindazonáltal nem vált szertartásosan ünnepélyessé, a versenyhivatal hagyományaihoz jobban illik egyfajta önvizsgálat, a szakmai fejlődés lehetőségeinek keresése. Miközben a GVH hosszabb távra szóló, stratégiai célkitűzései állandónak tekinthetők, a rövidebb időszakra irányadó feladatok meghatározása során a gazdasági valóság (esetenként válság) aktuális impulzusai a meghatározóak. Ez évben a GVH munkájában a kartelekkel szembeni határozott fellépés és az ún. sérülékeny fogyasztók fokozottabb védelme élvez elsőbbséget.

A GVH eltökélt abban, hogy súlyos büntetésekkel kell a jövőben is számolniuk mindazoknak, akik piacfelosztási cézzal manipulálják a szerződések odaítéléséről döntő versenyeztetési eljárásokat. A Versenytörvény áprilisban hatályba lépett, az informátori díjra vonatkozó új rendelkezései nyomán remélhetőleg eredményesebbé válik a jogsértések feltárására irányuló vizsgálói munka. A Versenytükör olvasói a német antitröszt-ügyek nyomán induló kártérítési perek problémáiról is tájékozódhatnak, csakúgy mint a hazai közérdekű perlés lehetőségeiről és jelenlegi korlátairól. A köztársasági elnök által az Országgyűlés részére megfontolásra vizsgaküldött, a csoportos perlésről szóló törvény sorsa felidézni a közösségi jogfejlesztés terén érzékelhető kudarcokat is, a gazdasági érdekcsoportok nyilvánvalóan el-

lenérdekeltek a fogyasztók szempontjából olcsó és gyors – a siker esélyét fokozni képes – perjogi konstrukció kidolgozásában.

A GVH számára kiemelkedő fontosságú, hogy következetes és kiszámítható joggyakorlatot alakítson ki a viszonylag új fogyasztóvédelmi törvény (2008. évi XLVII. törvény) és különösen az annak mellékletét képező, ún. feketelista rendelkezéseinek értelmezését illetően. Zavodnyik József, a GVH Versenytanács tagja (szakmai munkásságát interjú keretében mutatjuk be) a „csalogató reklámok” révén megvalósított tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat hatósági értékeléséről készített összeállítást. A GVH Versenytanács határozatai alapján elmondható, hogy a hivatal törvényi feladatköre nem valamiféle „késztelencgarancia” vállalásának megkövetelése, kikényszerítése, sokkal inkább olyan logisztikai rendszer működtetésének biztosítása, amely alapján a vállalkozó okkal bízhat abban, hogy az általa meghirdetett akciók üzenete megalapozott, nem hozza a fogyasztók megtévesztéséből profitálva versenytársait hátrányos helyzetbe. Sérülékeny (a hamis üzenetekre különösen fogékony) fogyasztóknak számítanak azok az emberek is, akik körülményeik folytán kikerülnek a szabályozott hitelpiacról. A BAR-listán regisztrált „rossz adósok” megalapozatlan hitegetése súlyos társadalmi kockázatokkal jár. A GVH a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével és a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatósággal együttműködve 2010 tavaszán intenzív tájékoztató kampányt folytatott annak érdekében, hogy a lehetséges ügyfelek korrekt ismereteket kapjanak a fogyasztói csoportok valódi természetéről. A hivatal az egyes konkrét ügyekben bírsággal sújtotta a tisztességtelen eszközökkel élő vállalkozásokat, más esetben pedig a jogsértés

folytatásának úgy vetett véget, hogy ideiglenes intézkedéssel tiltotta el a céget a megtévesztő reklám alkalmazásától. Mindemellett látnunk kell azt is, hogy érdemi és tartós változashoz a szabályozó állam beavatkozására lesz szükség.

Az esetlegesen versenykorlátozó hatású piaci tranzakciók (felvásárlások, összefonódások) preventív kontrollja a GVH egyik legfontosabb feladata ebben az évben is. Az elmúlt hetekben a hivatal nyilvános meghallgatást kezdeményezett a fúziók engedélyezésére irányuló eljárások során alkalmazott módszerekről és követelményekről. A tájékoztató tervezetének közzétételével a GVH segíteni szeretné a közös szakmai gondolkodást, a vélemények cseréjét.

Mint a Versenytükör új főszerkesztőjének, engedjen meg az olvasó néhány személyes természetű mondatot. Szeretném ugyanis felidézni egy nagy műveltségű, bölcs ügyvéd alakját, Isépy Tamását. Isépynek államtitkárként megadatott, hogy – egyebek között – a rendszerváltozás utáni első versenytörvény (1990. évi LXXXVI. törvény) expozéját ismertesse az Országgyűlésben. Az évtizedekre száműzött kereskedelmi jogi fogalmak, intézmények értő bemutatása számos akkori pályakezdőt ösztönzött (így e sorok íróját is) a gazdasági alkotmányosság és a tisztességes verseny szabályainak jobb megismerésére. Ennyi idő múltán sem mondhatok mást: Köszönet érte!

GADÓ GÁBOR,
A GVH VERSENYTANÁCS ELNÖKE
FŐSZERKESZTŐ

A Versenykultúra Központ a GVH honlapján

GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL
VERSENYKULTÚRA KÖZPONT

A verseny- és fogyasztói kultúra fejlesztése érdekében fejti ki tevékenységét a Versenykultúra Központ (VKK). A www.gvh.hu honlapon a nyitólapon található VKK logóra kattintva hasznos információkhoz lehet jutni munkájáról, rendezvényeiről, meghirdetett pályázatairól és az általa támogatott programokról. A kiadványok és a Versenytükör eddig megjelent valamennyi száma is megtalálható itt, letölthető formátumban.

Előszó

- 2 20 év múltán

A GVH döntései

- 4 Január-május hónap döntései
- 5 Bonafarm–Herz-összefonódás
- 7 Danone–Sole-Mizo-összefonódás
- 8 Syngenta–Monsanto-összefonódás
- 9 Az MTI erőfölénnyel való visszaélését nem találta bizonyíthatónak a GVH
- 11 A GVH által előírt kötelezettség fejében a Prímagáz megszerezhetette az Intergas részvényeit

Tárgyalóteremben történt

- 13 Döntött a Legfelsőbb Bíróság a MÁV-ügyben
- 14 Végleges döntés a tojáskartell-ügyben
- 14 Másodszor is döntött a Fővárosi Bíróság a Fővárosi Útéptő-kartell-ügyben

A GVH hírei

- 15 A Gazdasági Versenyhivatalban 2010. január–május hónapokban indult egyes versenyfelügyeleti eljárások
- 17 Beszélgetés Zavodnyik Józseffel, a GVH Versenytanács leghosszabb ideje hivatalban lévő jogász tagjával

18

Beszélgetés Dobos Gergellyel, a GVH Versenytanács új tagjával

20

Mi történt a GVH-ban 2010 első hónapjaiban?

20

Ideiglenes intézkedések folyamatban lévő eljárásokban

21

A GVH által az összefonódás engedélyezése iránti eljárások során alkalmazott elemzési módszerekről

Az OECD-GVH Budapesti Versenyügyi regionális Oktatási Központ (ROK) munkájából

22

Az OECD-GVH Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ (ROK) keretében 2010. január és május között megrendezett programok

A Versenykultúra Központ hírei

23

Események a versenykultúra terén

Vendégeink voltak

24

Kávészünet a versenypolitika „nagyjaival”

Elemzések

26

Zavodnyik József: Csalogató reklámok a GVH Versenytanács előtt

28

Sáriné Simkó Ágnes: Lesz csoportos keresetindítás?

31

Dudra Attila: A fogyasztói döntések szabadságának védelme, elméleti és gyakorlati fejlemények, versenypolitikai összefüggések

Hírek a nagyvilágból

35

Versenyjogi fejlemények

Az Unióban történt

37

Újabb fordulat Schneider kontra Európai Bizottság ügyben – az Európai Bíróság ítélete

38

ECN Brief – Az Európai Verseny Hálózat ingyenes hírlevele

39

Új vertikális csoportmentességi rendelet

40

Az Európai Bizottság vitarendezési eljárása – első alkalommal élesben

Közelkép

41

Az orosz versenyhatóságról

Könyvismertetés

44

Jürgen Kessler: Kártérítés és az egyesületek perindítási joga a német és az európai versenyjogban

Visszapillantó

46

Tárkány Szűcs Ernő: Piac, vásár, hatóság

A GVH tevékenysége számokban

47

Előzetes statisztikai adatok

Az elmúlt hónapok döntései

A Versenytanács 2010. január 1. és május 31. között 44 versenyfelügyeleti eljárásban hozott döntést. Az alábbi áttekintés nem tartalmazza azokat a döntéseket, amelyeket a Versenytanács a vizsgáló végzésével szemben benyújtott jogorvoslati kérelemre, illetőleg utóvizsgálati eljárásban hozott meg.

Gazdasági erőfölénnyel, jelentős piaci erővel való visszaélés		
Vj-59/2005.	Magyar Posta Zrt.	megszüntetés
Vj-168/2005.	UPC Magyarország Kft.	megszüntetés
Vj-55/2006.	Budapest Airport Budapest Ferihegy Nemzetközi Repülőtér Üzemeltető Zrt., Budapest Airport Handling Szolgáltató és Kft.	megszüntetés
Vj-106/2006.	Dél-Magyarországi Áramszolgáltató Zrt.	megszüntetés
Vj-181/2007.	CIB Bank Zrt.	megszüntetés kötelezettségvállalással
Versenyt korlátozó megállapodás		
Vj-195/2007.	Magyar Lapterjesztő Zrt. és társai	jogsértés megállapítása
Vj-9/2008.	SD Bride Kft. f.a. és társai	annak megállapítása, hogy a vállalkozások közötti forgalmazói szerződések nem minősülnek versenykorlátozó megállapodásoknak
Vj-60/2009.	GEKKO Garden Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-143/2009.	Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (200 ezer Ft)
Összefonódás		
Vj-109/2009.	CSIM Pte. Ltd., Tendre Takarmányipari Kft.	engedélyezés
Vj-137/2009.	A-Way Infrastrukturprojektentwicklungs- und –Betriebs GmbH., Intertoll Europe Tanácsadó Zrt., A-WAY ITE Autópálya Zrt.	engedélyezés
Vj-146/2009.	Primagáz Hungária Ipari és Kereskedelmi Zrt., Intergas Hungária Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.	engedélyezés, kötelezettségek előírásával
Vj-147/2009.	ALASZKA Kereskedelmi Kft., ÉLÉSKER Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	engedélyezés, bírság kiszabása az engedély iránti kérelem késedelmes benyújtása miatt (4,9 millió Ft)
Vj-152/2009.	HeidelbergCement Central Europe East Holding BV, Schwenk Zement KG	engedélyezés
Vj-155/2009.	Bonafarm Zrt., Herz Szalámigyár Zrt.	engedélyezés
Vj-4/2010.	Rheinmetall AG, MAN Nutzfahrzeuge AG Katonai Üzletága	engedélyezés
Vj-7/2010.	ALTEO-Arrabona Vagyongazdálkodó Kft., ALTEO-Sopron Vagyongazdálkodó Kft., Győri Erőmű Kft., Soproni Erőmű Kft.	engedélyezés
Vj-10/2010.	Temec Telefunken microelectronic Hungary Kft., Brose Hungary Kft.	engedélyezés
Vj-17/2010.	Magyar Tőketársaság Zrt., Milton Bank Zrt.	engedélyezés
Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat, jogsértő összehasonlító reklám		
Vj-59/2008.	Kaschmir-Gold Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-137/2008.	Allianz Bank Zrt., Allianz Hungária Biztosító Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2-2 millió Ft)
Vj-3/2009.	GOLD SWEET 2002 Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., FORMATEL Szolgáltató Kft., DIGITANIA Kommunikációs Zrt.	GOLD SWEET 2002 Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és DIGITANIA Kommunikációs Zrt. esetén jogsértés megállapítása, a jogsértő magatartás további folytatásának megtiltása, bírság kiszabása (GOLD SWEET 2002 Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.: 8 millió Ft), DIGITANIA Kommunikációs Zrt.: 40 millió Ft), FORMATEL Szolgáltató Kft. esetében megszüntetés
Vj-19/2009.	OTP Bank Nyrt., OTP Alapkezelő Zrt.	megszüntetés, részben kötelezettségvállalással
Vj-32/2009.	Magyar Posta Életbiztosító Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (5 millió Ft)
Vj-40/2009.	Tesco-Global Áruházak Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (8 millió Ft)
Vj-46/2009.	Free Choice Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	jogsértés megállapítása, kötelezés helyreigazító közlemény közzétételére, bírság kiszabása (100 millió Ft)
Vj-48/2009.	Rossmann Magyarország Kft.	megszüntetés
Vj-59/2009.	ATV Első Magyar Magán televíziós Zrt., TeleMedia InteracTV Produkciós Kft., Directa International Ltd., NIM GmbH., Teloxx GmbH.	a TeleMedia InteracTV Produkciós Kft. esetében jogsértés megállapítása és bírság kiszabása (3 millió Ft), az ATV Első Magyar Magán televíziós Zrt., a Directa International Ltd. és a NIM GmbH., Teloxx GmbH. esetén megszüntetés
Vj-83/2009.	New Credit Consulting Kft.	részben megszüntetés, részben jogsértés megállapítása és bírság kiszabása (100 000 Ft)
Vj-87/2009.	Unilever Magyarország Kft. és társai	jogsértés megállapítása, az Unilever Magyarország Kft. esetében bírság kiszabása (1 millió Ft)
Vj-89/2009.	Gastroyal Food Vendéglátóipari Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió Ft)
Vj-91/2009.	EXPENT BUSSINES CLUB Ingatlanforgalmazó és Pénzügyi Kft., All Finance Management Kft., Győrfi Fuvar Teherfuvarozó, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	annak megállapítása, hogy vizsgált magatartás nem ütközik a törvénybe
Vj-95/2009.	ViDaNet Kábeltelevíziós Szolgáltató Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (500 ezer Ft)
Vj-98/2009.	Fakro Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (1 millió Ft)
Vj-103/2009.	Ilcsi Széplő Fűvek Biokozmetikai Kft.	jogsértés megállapítása
Vj-104/2009.	Johnson & Johnson Egészségügyi és Babaápolási Termékeket Gyártó és Forgalmazó Kft.	megszüntetés
Vj-108/2009.	Fibernet Kommunikációs Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (2 millió Ft)
Vj-110/2009.	Pioneer Hi-Bred Magyarország Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (1 millió Ft)
Vj-111/2009.	Euro Correct Consulting Kft., Group Saving Kft., Group Center Kft., New Face Média Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása: Euro Correct Consulting Kft. (9,3 millió Ft), Group Saving Kft. (8,9 millió Ft), Group Center Kft. (21 millió Ft), New Face Média Kft. (5 millió Ft)
Vj-114/2009.	EMFESZ Első Magyar Földgáz és Energiakereskedelmi és Szolgáltató Kft.	megszüntetés
Vj-115/2009.	Berlin-Chemie/A. Menarini Magyarország Szolgáltató Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió Ft)
Vj-117/2009.	Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (40 millió Ft)
Vj-132/2009.	Invest Holding System Kft.	jogsértés megállapítása, kötelezés helyreigazító közlemény közzétételére, bírság kiszabása (3 millió Ft)
Vj-133/2009.	Larabay Food Vendéglátóipari Kft.	jogsértés megállapítása, bírság kiszabása (10 millió Ft)

A következőkben három, vállalatok összefonódását vizsgáló versenytanácsi határozatot mutatunk be. A GVH által az összefonódás engedélyezése iránti eljárások során alkalmazott elemzési módszerekről a 21. oldalon olvasható összefoglaló cikk.

Bonafarm/ Herz- összefonódás

A GVH Versenytanácsa (a továbbiakban: VT) Vj-155/2009. számú határozatában engedélyezte, hogy a Bonafarm Zrt. (a továbbiakban: Bonafarm) megszerezze a Herz Szalámigyár Zrt. (a továbbiakban: Herz) vagyoni értékű jogait, ingóságait, készleteit és ingatlanait magába foglaló vállalkozásrész 100%-a feletti közvetlen irányítást.

1. Előzmények

Ami a 2009-es évet illeti, a mezőgazdasági és élelmiszerpiacon két folyamat volt azonosítható:

– Egyrészt jellemző volt a gazdasági válság miatt nehéz helyzetbe került vállalatok felvásárlása. Erre példa a Herz vagyoni értékű jogainak, ingóságainak, készleteinek és ingatlanainak a Csányi-csoportot összefogó Bonitás 2002 Zrt. által irányított Bonafarm általi megszerzése (Vj-155/2009).

Az összefonódást megelőzően a Herz 2009. év elején a rendelésállományát már nem tudta kielégíteni, ugyanis a termelés finanszírozásához nem állt rendelkezésére elegendő pénzeszköze. Végül a hitelezők kérelmére a Fővárosi Bíróság a Herz felszámolását a 22. Fpk. 01-2009-002576/5 számú határozatával rendelte el, mely határozat 2009. május 27-én emelkedett jogerőre, és így megkezdődött a cég felszámolása. A Herz felszámolója ugyanakkor nem látott lehetőséget a gyártás újraindítására, így került sor az alkalmazottak csoportos elbocsátására, a maradék készletek és különböző vagyonelemek értékesítésére is.

– Ez az összefonódás ugyanakkor példát szolgáltat a másik jellemző folyamatra is a magyarországi mezőgazdasági termelés piacán, ami a vertikális integráció felgyorsulását mutatja.

A Herz Bonafarm általi megszerzése ugyanis szervesen illeszkedik a Bonafarm csoport addig felépített vertikális ellátási láncolatába, ugyanis az abba tartozó vállalkozások a húsipari vertikum több szintjén jelen vannak, így a takarmányelőállítás szegmensén, a takarmányraktározás szegmensén (Tendre Kft., Bólyi Agrár Kft., ENKES Kft., Görcsönyi Agrár Kft., Véméendi Agrár Kft., Békáspuszta Kft., Bóly Zrt., Fiorács Kft., Dalmandi Mezőgazdasági Zrt., az Agroinvest-Ormánság 98 Kft.), a sertésenyésztés és -hizlálás (Bóly Zrt., Fiorács Kft., Dalmandi Mezőgazdasági Zrt., Pick Zrt.), a marhatenyésztés és -termelés (Bóly Zrt., Dalmandi Mezőgazdasági Zrt.), a baromfienyésztés és -termelés (Bóly Zrt.) szegmensein, illetve a baromfi- és marhahús feldolgozásban (Pick Szeged Zrt., REM-BÓ Kft.), melynek eredményeképpen mára egy vertikálisan integrált vállalatcsoportról beszélhetünk.

2. Az összefonódás tárgya

A Bonafarm és a Herz 2009. december 1-jén négy egyidejű, azonos felek közötti adásvételi szerződést kötött (a továbbiakban: a Szerződések), melynek értelmében a Bonafarm megvásárolta a Herz vagyoni értékű jogait, ingóságait, készleteit és ingatlanait magában foglaló vállalkozásrészének 100%-át.

A kérelmező 2009. december 23-án kelt kérelmében a fenti szerződése révén létrejövő tranzakcióhoz a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) VI. fejezetének rendelkezései alapján a GVH engedélyét kérte. Az engedélyezési eljárás hiánypótlás után, 2010. február 2-án indult meg.

3. Összetett piacmeghatározás

A VT álláspontja szerint az érintett piac legvalószínűbb meghatározása a szárazárúknál nem nagyobb termékpiac, ahol a felek termékeivel egyes termékek közelebbi, míg más termékek kevésbé közeli helyettesítési viszonyban állnak, és ennek megfelelően a felek termékeire nehezedő versenynyomás is különbözik.

Ezt az álláspontját a VT a szárazárú gyártási, tárolási technológia különbözőségére, a termékek jellegére, valamint a fogyasztói szokásokra és a tradícióra (ezen szegmens húsiparon belüli elkülöníthetőségét támasztották alá a felek fő versenytársainak és vevőinek eljárás során tett nyilatkozatai is) alapozta.

A húsipari szárazárúkkal – melyek a különféle kolbász- és szalámifajtákat foglalják magukba* – kapcsolatban a VT az alábbi megállapításokat tette:

– A tranzakció előtti majdnem három év értékesítési adatai alapján mind a szalámi, mind a kolbász hazai kereslete – szezonális ingadozástól eltekintve – stabilnak volt mondható. Az adatok elemzése alapján nem volt azonosítható tényleges váltás, helyettesítés a két termék kategória között, nem volt megfigyelhető az idő mentén mennyiségi átrendeződés egyik vagy másik szegmens javára, ami egyértelműen közeli helyettesíthetőségre, erős versenynyomásra engedne következtetni ezen két termék kategória között.

– Az értékesítési árak tekintetében a VT megállapította, hogy az esetek jelentős részében a szalámi- és kolbásztermékek átlagárai szorosan egymást követve mozognak. A szalámi átlagára a kolbász átlagára felett tartósan magasabb, a kettő közötti arány (az átlagárak hányadosa) az idő mentén stabilnak mutatkozik, ami a helyettesíthetőséggel konzisztens körülményként volt értékelhető.

– Ugyanakkor a szárazárú piacán is megfigyelhetők minőségi különbségek. Hasonlóan más piacokhoz, a szárazárú szegmensén is fokozatosan növekvő mértékben vannak jelen a (kiskereskedelmi) saját márkás termékek, melyeknek árai határozottan alacsonyabbak a márkás termékekhez képest. A Pick és Herz vezető termékei a márkás, magasabb minőségi szegmenshez tartoznak. A saját márkás termékek értékaránya a szalámi szegmensben belül némileg stabilabb, de a kolbász szegmens esetében a tranzakció idejére ebben felzárkózás tapasztalható, így a saját márkás termékek penetrációja a két szegmensben az utóbbi 1-2 évet tekintve hozzávetőleg megegyező mértékűvé vált.

* A kolbász valamivel magasabb hányadát adja a hazai értékesített mennyiségnek, mint a szalámi, az értéket tekintve viszont a két kategória aránya kiegyenlített. A szintén ide sorolt, arányaiban kis jelentőségű szárított húsokat a felek nem gyártják.

Az eljárás keretein belül végzett, közel három év piaci adatainak empirikus elemzésére és a versenytárs piaci szereplők nyilatkozataira épülő vizsgálat eredményei alapján megállapítható volt, hogy a szárazáru kategóriánál tágabban meghatározott piac érintettsége nagy biztonsággal elvethető. Az elemzés eredményei nem cáfolták a szalámi- és kolbászkategóriák között meglévő közeli helyettesítést, ugyanakkor nem sikerült azonosítani olyan körülményt, melyből egyértelműen következtetni lehetne a két szegmens közötti versenynyomás erejére.

Az érintett földrajzi piacot a VT Magyarország területében azonosította. Ennek oka, hogy bár a szárazáruk termékjellemzőit figyelembe véve (hosszú szavatossági idő, formátum, csomagolás stb.) azok valószínűsíthetően globális léptékben szállíthatók (az áru kereskedelmi értéke természetesen korlátozza a szállítási költséget, így a távolságot), emellett mind a Pick, mind korábban a Herz jelentős mennyiséget exportál, döntően azonban a hazai piacra szánt, a hazai ízlésnek megfelelő terméket termel és értékesít a két vállalat, nagyrészt belföldön.

4. A Versenytanács értékelése a Herz kieséséről

Az összefonódás lehetséges horizontális hatásainak értékelése szempontjából a VT fontos körülménynek tartotta a Herz termelésének 2008/2009-es leállítását és azóta tartó szünetelését, ami a Herz által a Pickre gyakorolt versenynyomás megszűnésének, jelentős gyengülésének valószínű következményeit világíthatja meg. A Herz fizetésektelenné válásáig stabil második szereplőnek számított a szárazáruszegmensben 10–20% körüli piaci részzel, ami 2009 nyarára 0–10% körülire csökkent. A Pick hozzávetőleg 20–40% részesedéssel rendelkezett 2008 közepéig. Tekintve, hogy a kereslet ez idő alatt jobbra stabil volt, a növekedés legvalószínűbb magyarázata az, hogy a Herz termékeinek fokozatos eltűnésével vásárlóinak jelentős része Pick termékekre váltott.

A kolbászszegmenst illetően ugyanakkor a VT megállapította, hogy a Herz kiesésével nem volt tapasztalható jelentős változás a vizsgált időszakban. A Pick részesedése stabil, de erős szereplőkkel versenyez ebben a szegmensben, ahol a saját márkás termékek szerepe is jelentősen növekedett a vizsgált időszakban. A piaci

részesedések alakulása sem támasztja alá azt, hogy a Herz leállása után a verseny érezhetően gyengült volna, mely gyengülésnek a Pick haszonélvezője lenne.

A fenti, jórészt a szalámi szegmensben érzékelhető horizontális hatást ellensúlyozó tényezők között a VT az alábbiakat emelte ki:

– A Herz termelésének leállítása következtében a Pick pozíciója megerősödött ugyan, azonban mind a saját márkás értékesítés, mind pedig a meglévő piaci szereplők megfelelően erős versenynyomást támasztanak a vállalkozással szemben, amit az árak időbeli alakulása is igazolt.

– A gyártási technológiából adódóan a szárazáruk előállítása specifikus befektetéseket igényel (a többi, főként hőkezeléssel és pácolással készülő sertéshús készítménynél bonyolultabb gyártási technológia komplex füstölő- és érlelőberendezéseket igényel, szabályozott páratartalommal és hőmérséklettel stb.).

A szárazáruk szegmensére történő belépésnek kétségkívül vannak költségei, nehézségei, azonban azok gazdasági jelentősége kisebb annál, mint hogy érdemi és számottevő belépési (vagy növekedési) korlátot jelentsen akár a szalámi, akár a kolbász szegmensét illetően. Ugyanakkor a belépés leginkább az alacsony minőségi szegmensben keresztül látszik lehetségesnek.

A szárazáruk tekintetében ugyan viszonylag erős a márkánév és márkahűség, azonban éppen a (márkás) szalámik között volt tapasztalható sikeres piacszerzés 2008/2009 folyamán, melynek során egy kisebb termelő jelentős mértékben növelte részesedését, feltehetően a minőségi skálán is felfelé léptetve termékeit, miközben a szalámi iránti kereslet stabil volt. Ezen megfigyelés alapján számottevő növekedési, terjeszkedési korlátok meglete sem valószínűsíthető.

– Az összefonódás eredményeképpen potenciálisan fellépő hatékonysági előnyöket is figyelembe vette a VT, mint az összefonódás engedélyezése mellett szóló körülményt. Ennek oka, hogy a Bonafarm nyilatkozata szerint a Herz márkával ellátott termékek gyártását a Pick meglévő, nem teljesen kihasznált gyártási kapacitásaival tervezte végezni, aminek következtében annak kihasználtsága tovább javul, csökkentve a termelés átlagköltségét, végül pedig az árakat. A Pick szegedi gyára eleve hatékonyabban termel, mint a Herz budapesti termelőegysége, és ez önmagában képes mérsékelni a Herz termékek árait.

A vertikális hatásokat illetően a VT arra a következtetésre jutott, hogy a Bonafarmmal egy vállalatcsoportban lévő, upstream szegmensekben (elsősorban a vágósertés-előállítást és -értékesítést) tevékenykedő vállalkozások (Bóly Zrt., Fiorács Kft., Dalmandi Mezőgazdasági Zrt., Möbiusz-Trade Kft.) kapacitásának magas kihasználtsága erősen kétségessé teszi a vevői elzárkózás kivitelezhetőségét. A vállalkozások által jelenleg közel maximális kihasználtság mellett megtermelt mennyiség döntő része cégcsoporton belül kerül értékesítésre, az egyéb vevők jelentősége csekély, melyből kifolyólag a Herz-termékek előállításához további beszállítók szükségesek. A VT emiatt az összefonódásból eredő káros vertikális hatás fellépését nem valószínűsítette.

Az összefonódás ugyanakkor a VT szerint nem járt együtt portfólió hatással, a vállalkozáscsoport élelmiszeripari érdekeltsegeiből álló Bonafarm csoport tevékenységeinek köre ugyanis nem bővül, hiszen a Pick az összefonódás előtt is a csoport tagja volt. Az összefonódás kapcsán káros konglomerátumhatással sem kellett számolni.

5. Eltűnő vállalat problémája

A bizottság az alábbi három szempontot különösen is fontosnak tekinti a „failing firm defence” doktrína alkalmazása esetében:

a) Pénzügyi nehézségei miatt az állítólagosan leépülőben lévő vállalkozás a közeljövőben kizorul a piacról, ha azt nem veszi át egy másik vállalkozás.

b) Nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, mint a bejelentett összefonódás.

c) Összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról.

A VT ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy önmagában egy kérelmezett vállalkozás csődhelyzete, termelésének bizonytalan ideig történő leállítása vagy felfüggesztése szükséges, de nem elégséges feltétele az eltűnő vállalat alapú érvelés elfogadhatóságának, amely gondolatmenet szerint a kérelmezett vállalkozás által gyakorolt versenynyomás, az összefonódástól függetlenül, mindenképp megszűnne. A felek ugyanis nem bizonyították kellő biztonsággal, hogy az (1) bekezdés szerinti összefonódáson kívül nem létezik más, a versenyt kevésbé gyengítő alternatíva, kiváltékpén a tranzakció által

érintett legértékesebb eszköz, a Herz védjegy kizárólagos használati jogának kiaknázására. A felszámolóbiztos nyilatkozata alapján a Herz értékesítésére kiírt nyilvános pályázaton nem kizárólag a Bonafarm nyújtott be érvényes pályázatot, vagyis elvileg más piaci szereplő is képes lett volna a Herz védjegy üzleti kiaknázására.

Danone/ Sole-Mizo- összefonódás

A GVH Versenytanácsa (a továbbiakban: VT) 2009. december 16-án kelt, Vj/126-11/2009. számú határozatában engedélyezte, hogy a Sole-Mizo Zrt. (a továbbiakban: Sole-Mizo) irányítást szerezzen a Danone Kft. (a továbbiakban: Danone) Túró Rudi üzletága felett.

1. Előzmények

A Sole-Mizo 2009. október 5-én Védjegy és Vagyon Adásvételi Szerződést (a továbbiakban: Szerződés) kötött, melynek értelmében megszerezte a Danone Túró Rudi üzletágát, mint a tőle független Danone vállalkozásrészét, beleértve az ahhoz kapcsolódó ingó és ingatlan vagyont is. Nem terjedt ki ugyanakkor a megállapodás a Milka Super Rudi termékre, beleértve a Super Rudi védjegyet, ami a francia bejegyzésű anyacég, a Compagnie Gervais Danone S.A. tulajdona, illetve a gyártási eljárást, amely a Danone Kft. tulajdona; a Milka védjegy és a lila szín a Kraft Foods tulajdona, melyet a Danone Kft. használ.

2. Újdonságok a piacmeghatározásban

A fenti ügy érintett termékpiac-meghatározásában az alábbi újdonságok voltak:

– A VT a termékpiacot egyrészt a Túró Rudi termék kategóriára értelmezte. Az

érintett Túró Rudi termékpiacot belül ugyanakkor – a kiskereskedelmi saját márkás termékek versenyben betöltött különleges szerepe miatt* – külön vizsgálta a (1) kiskereskedelmi saját márkás, illetve (2) az egyes vállalatok által tulajdonolt, és általában előállított márkás Túró Rudik termékszegmenseit. Ennek ellenére megállapította, hogy ezek a termékszegmensek nem alkotnak elkülönült termékpiacokat, ugyanis amennyiben egy gépsor alkalmas a Túró Rudi termék gyártására, akkor az egyaránt alkalmas mind márkás Túró Rudik (saját részre történő) előállítására, mind kiskereskedelmi saját márkás Túró Rudik gyártásra, vagyis a két szegmens között jelentős a kínálati helyettesítés. Emellett a két szegmens által előállított Túró Rudik között a keresleti helyettesítés is nagy valószínűséggel fennáll.

A VT a Túró Rudi fontos tulajdonságaira – a friss tejtermékjellegre (romlandóság), a termék kezelhetőségére (azonnal fogyasztható), valamint hagyományos helyi édességjellegére (hungarikumjelleg) – tekintettel arra a megállapításra jutott, hogy egyrészt ezen tulajdonságok mentén a Túró Rudi egy elkülöníthető termék kategória, másrészt keresleti szempontból minden bizonnyal van bizonyos mértékű helyettesítés a Túró Rudi és egyéb tejdesszertek között (tejberizsek vagy snackek, mint pl. a Kinder-termékek), vagy még tágabb értelemben, az édességek vonatkozásában. Ez konzisztens, a VT Vj-11/2004-es számú ügyben hozott határozatának 8. pontjával, amely kimondja, hogy: „A »Rudi«-termékek tejtartalmú ésszerűen helyettesítő termékeinek a „snack” hűtött szeletes édességek, tejszeletek (pl.: Szerencsi Tej Karamella, Kinder Tejszelet, Kinder Pingu, Kinder Paradiso, Kinder Maxi King, Danone Sack stb.) minősülnek, versenytársnak pedig az ezeket a termékeket gyártó vállalkozások (Ferrero, Solo Italia, Parmalat Italia stb.) tekinthetők.” A VT ugyanakkor nem tartotta fontosnak a termékpiac pontosabb meghatározását, mivel a lehető legszűkebb termékpiacot,

azaz a Túró Rudi (termelői) termékpiacát meghatározva sem valószínűsített káros versenyhatásokat.

– A fentiekén túl a VT – tovább finomítva korábbi tejpiacra vonatkozó piacmeghatározását – külön figyelmet fordított az összefonódás lehetséges hatásainak vizsgálatára a Túró Rudi bérgyártásának részpiacán. Ennek okaként azt jelezte meg, hogy a nagyméretű kiskereskedelmi láncok hazai elterjedésével növekvő mértékű a kiskereskedelmi saját márkák értékesítése (Spar, Tesco stb.), mely termékek bérgyártás keretében készülnek. Emellett léteznek „nem kiskereskedelmi” saját márkás termékek is, mint pl. a Milka Super Rudi, melyeket szintén bérgyártás keretében gyártanak.

3. A VT döntése

Az érintett piacot illetően a VT megállapította, hogy az országban jelenleg öt helyen gyártanak Túró Rudi-terméket (Márcali, Sükösd, Veszprém, Mátészalka, Szeged). A fő hazai termelők a FrieslandCampina Hungária Zrt. (a továbbiakban: Friesland), a Danone, a Sole-Mizo, valamint az Iwinex Kft. (a továbbiakban: Iwinex).

A VT szerint a Sole-Mizo 2008-ban viszonylag alacsony (mennység- vagy értékalapú) piaci részesedése az összefonódás után hozzávetőleg megduplázódik. A Túró Rudi piacának egészét tekintve megállapítható, hogy az összefonódás által bővült vállalkozás egy rendkívül erős, költséges marketingkampánnyal kialakított márkát (Pöttyös) birtokló piacvezetővel áll szemben (Friesland) egy olyan piacon, ahol a piac forgalmának majdnem egynegyedét kitevő saját márkás termékek támasztotta – elsősorban árbeli – versennyel is szembe kell néznie. A márkás (a Milka Super Rudi kivételével: nem bérgyártásban készült) termékek piacán a piacvezető Friesland részesedése még nagyobb.

A Túró Rudi-bérgyártás piacát illetően a VT megállapította, hogy egyrészt a bérgyártás tekintetében a kiskereskedelmi saját márkát gyártatók (tehát a megbízók) más gyártóval szerződhetnek újra (amire több példa is van), másrészt a piacvezető Friesland időközben szintén belépett a bérgyártás üzletébe (a Spar S-budget rudit ez a cég gyártja), harmadrészt a Túró

* A kiskereskedelmi saját márkás termékek ugyanis erős versenynyomást gyakorolnak a márkás termékekre, elsősorban a jelentősen alacsonyabb árak miatt, és ennek köszönhetően az elmúlt években jelentős növekedést tudtak elérni a Túró Rudi-piacon, mára összességében a második legnagyobb piaci szereplőkké váltak. Ebből következően azért érdemes ezt – és értelemszerűen az ezen a halmazon kívül eső – szegmenst külön is elemezni, hogy biztos legyen az, hogy a kiskereskedelmi saját márkás termékek jelentős versenynyomása a fúzió következtében nem fog eltűnni a piacról.

Rudi-gyártás kapcsán érvényesülő belépési korlátok nem kifejezetten nagyok (speciális gépsor 100-300 millió forint befektetéssel, kb. 6 hónapos idő alatt kiépíthető), negyedrészt pedig a Túró Rudi gyártásának piacán jelentős a kihasználatlan termelési kapacitás (a piac egészét tekintve kihasználatlan a kapacitás hozzátvetőleg fele).

A fentieket figyelembe véve a VT arra a következtetésre jutott, hogy az összefonódás következtében számottevő káros horizontális hatások fellépése nem volt valószínűsíthető, ugyanakkor az nem jár együtt vertikális és portfólióhatással, továbbá káros konglomerátumhatással sem.

Mindezekre tekintettel a VT a Tpv. 77. § (1) bekezdés a) pontja szerinti határozatában – a Tpv. 71. § (2) bekezdés alapján előterjesztett vizsgálói jelentésben foglalt indítvánnyal egyezően – engedélyezte az összefonódást.

Syngenta/ Monsanto összefonódás

1. Az ügy lényege

2009 augusztusában érkezett a Gazdasági Versenyhivatalhoz a Syngenta/Monsanto fúziós kérelem (Vj-107/2009), mely szerint a Syngenta¹ és a Monsanto Company² és a Monsanto Asset Management LLC 2009. augusztus 5-én „Vagyon-adásvételi szerződést” kötöttek egymással, amely szerint a Syngenta különböző vagyontárgyakat szerez meg

Monsantótól, amelyek együttesen a Monsanto napraforgó üzletágát³ (a továbbiakban: Célüzletág) képezik. Magyarország vonatkozásában a tranzakció a Monsanto Hungária Kft. napraforgó-vetőmag üzletágának a Syngenta Seeds Kft. általi megszerzésében ölt testet.

A Szerződés rendelkezései alapján a Célüzletág napraforgómagok nemesítését, fejlesztését, birtoklását, tárolását, termesztését, marketingjét, értékesítését és forgalmazását, valamint a génállomány és a génállományra vonatkozó, know-how típusú szellemi alkotások használatának engedélyezését (licenche adásából), valamint a napraforgómagok licenceken keresztül történő értékesítését és forgalmazását foglalja magában. Mindezekből legnagyobb érték a génállomány, amely előállítására éveket és jelentős K+F ráfordítást igényel.

A kérelmező ugyanakkor 2009. augusztus 19-én a fent említett összefonódást a spanyol versenyhatóságnak, a *Comisión Nacional de la Competencia*-nak (a továbbiakban: CNC) is bejelentette.

A CNC 2009. október 1-jén kelt kérelmében felkérte az Európai Bizottságot (a továbbiakban: Bizottság), hogy a Tanács 139/2004/EK rendelete a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről⁴ (a továbbiakban: fúziós rendelet) 22. cikk (1) bekezdése alapján vizsgálja meg a fenti összefonódást.

2009. október 14-én ugyanehhez az ügyhöz kapcsolódóan, a fúziós rendelet 22. cikk (1) bekezdése tárgyában a GVH külön áttételi kérelmet nyújtott be, majd 2009. november 12-én kérte a Bizottságot, hogy tekintse a külön beadott áttételi kérelmét a spanyol áttételi kérelemhez való csatlakozásnak, amennyiben annak helyt ad.

A fúziós rendelet 22. cikk (1) bekezdése alapján egy vagy több tagállam felkérheti a Bizottságot bármely 3. cikk szerinti összefonódás megvizsgálására, amely az 1. cikk értelmében nem közösségi léptékű, de hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt a felkérő tagállam vagy tagállamok területén.

A fúziós rendelet 22. cikk (3) bekezdése szerint a Bizottság legkésőbb a (2) bekezdésben meghatározott határidő lejártát követő 10 munkanapon belül dönt az összefonódás vizsgálatáról, amennyiben úgy ítéli meg, hogy az (i) hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, és (ii) azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a piaci versenyt a kérelmező tagállam vagy tagállamok területén. Amennyiben ez a két jogi feltétel teljesül, a Bizottság úgy dönthet, hogy maga a Bizottság vizsgálja a bejelentett összefonódást. A Bizottság az összefonódási ügyek áttételéről szóló közleménytervezetében⁵ (a továbbiakban: közleménytervezet) általánosan bemutatta, hogy mely egyedi ügyek vagy ügykategóriák alkalmasak áttételre.

A közleménytervezet 45. pontja szerint – mivel a bejelentés utáni, Bizottsághoz történő áttételek többletköltséggel és késedelemmel járhatnak az összefonódásban érintett feleknek – a Bizottsághoz való áttételeket általában olyan esetekre kell korlátozni, „amelyekben előreláthatóan valódi negatív hatással járó kockázatot jelentenek a tagállamok közötti versenyben és kereskedelemben, és amelyeket előreláthatólag legjobban közösségi szinten lehet vizsgálni”.

A közleménytervezet 45. pontja két ügycsoportot említ, amelyek a 22. cikk szerint a leginkább megfelelőek a Bizottsághoz történő áttételhez:

– Ügyek, amelyek komoly versenyproblémákat vetnek földrajzilag a nemzetiek-nél szélesebb piacokon, vagy, amelyekben az előreláthatólag érintett piacok szélesebbek, mint a nemzetiek, és, amelyek

¹ A Syngenta a svájci központú Syngenta-csoportnak egy szerte a világon az agráripárban tevékenykedő nemzetközi cégcsoportnak a tagja. A Syngenta-csoport agrokémiai anyagok és vetőmagok fejlesztésével és termelésével foglalkozik. A cégcsoport tevékenysége két üzletágra osztható: növényvédelem és vetőmagok. Magyarországon a Syngenta két leányvállalatán keresztül a növényvédelem (Syngenta Növényvédelmi Kft.) és vetőmagok (Syngenta Seeds Vetőmag Termelő és Kereskedelmi Kft.) területén tevékeny.

² A Monsanto USA Delaware államában bejegyzett részvénytársaság, amelynek részvényeit a New York-i tőzsdén jegyezik. Monsanto tevékenységét két fő részre lehet osztani: a „mezőgazdasági termelékenységet segítő” részre és a „vetőmagok és génállományok” részre.

³ Monsanto Vetőmag Üzletága magában foglalja Monsanto vetőmagjait és az azzal rokon sajátos tevékenységeket, valamint a géntechnológia használatának engedélyezésére (licenche-adására) vonatkozó tevékenységeket. Monsanto ezen belül szántóföldi kukorica-, gyapot-, olajos magvú (például szójabab és repce), valamint gyümölcs- és zöldségvetőmagokat termel és forgalmaz. Ezeket a vetőmagokat Monsanto különböző védjegyekkel levédett vetőmag-üzletágán keresztül értékesíti.

⁴ A Tanács 139/2004/EK rendelete (2004. január 20.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről (HL L 24., 2004.1.29., 1–22. o.)

⁵ Bizottsági közleménytervezet az összefonódási ügyek áttételéről (HL C 56/2, 2005. 03. 05., 2–23. o.)

ben az összefonódás fő gazdasági hatása ilyen piacokhoz köthető.

– Ügyek, amelyekben olyan komoly versenyproblémák vetődnek fel, amelyek az EU-országokon belül található nemzeti vagy annál szűkebb piacok egész sorát érinti, olyan körülmények között, amikor követelmény az eset egységes megítélése (a jogorvoslatokat illetően, de bizonyos esetekben, a vizsgálati erőfeszítéseket illetően is), és ahol az összefonódás fő gazdasági hatása ilyen piacokhoz köthető.

2. A magyar áttételi kérelem főbb okai

A GVH arra tekintettel javasolta a Syngenta Crop Protection AG és Monsanto Company összefonódás engedélyezése iránti kérelmének a fúziós rendelet 22. cikk (1) bekezdése⁶ szerint a Bizottsághoz való áttételét, mert:

– Jóllehet a tranzakció nem érte el a bizottsági vizsgálathoz szükséges küszöb-számokat, de tartalmában sokkal több, mint amit egy nemzeti vizsgálat áttekinthet. A tranzakció lényege olyan kutatások, K+F-ek átadása ugyanis, amely minden tagállamot érint. A K+F és termeltetői tevékenység Argentínában, Franciaországban, Törökországban, Magyarországon és Spanyolországban koncentrálódik, és onnan látják el a többi államot, tehát jelentős a nemzetközi kereskedelem.

– A Bizottság által küldött anyag szerint a napraforgó-vetőmagot illetően Európában Franciaország, Spanyolország, Cseh Köztársaság, Szlovákia, Magyarország, Spanyolország és Németország piaci érintettek, 40%–57% közötti piaci részesedés kapcsán. A verseny tehát nagyon korlátozott, bár a fejlesztések által nem kizárt, és a koncentráció érdemi versenycsökkentő hatást eredményezhet az európai napraforgóvetőmag-piacon, tekintettel arra, hogy a legnagyobb és a harmadik legnagyobb piaci részesedésű vállalkozás közötti fúzió menne végbe.

– A célüzletág Franciaországban, Törökországban, Magyarországon és Spanyolországban rendelkezik tenyésztő (breeding) és tesztelő létesítményekkel, elsődlegesen Európa számára. Ezen kívül jelentősebb (a Syngenta által nem részletezett) tevékenység Romániában és Bulgáriában jellemző.

– A felvásárló cég a napraforgó-vetőmag magyarországi piacán a legnagyobb, piaci részesedése 40-50% körülire volt tehető. A célüzletág piaci részesedése ugyanakkor a harmadik legnagyobb, és 5-10%-kal növelné meg a legnagyobb vállalkozás magyar piaci részesedését.

– A magyar piacon tehát a már legnagyobb piaci részesedésű vállalat súlya növekedne meg számottevően, ami – figyelembe véve a tervezett tranzakció Európa egészét érintő, s a napraforgó-vetőmag importjának lehetőségeire kiható hatásokat is – a GVH álláspontja szerint teljesítette a fúziós rendelet azon feltételét, hogy a fúzió, bár „nem közösségi léptékű, de hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt a felkérő tagállam vagy tagállamok területén”.

3. A Bizottság döntése

A Bizottság a fentiek alapján 2009. november 12-én úgy döntött, hogy az ügy alkalmas a fúziós rendelet 22. cikke szerinti áttételre, mivel az hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt Spanyolország területén, továbbá a versenyre és a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt káros hatások veszélye közösségi szinten kezelhető a legjobban. Ezek alapján a Bizottság úgy határozott, hogy a fúziós rendelet 22. cikk (3) bekezdése alapján átveszi az ügy vizsgálatát.

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) 91/E. §-ának (9) bekezdése kimondja, hogy „A vizsgáló, illetve az eljáró versenytanács az eljárást végzéssel megszünteti, amennyiben a (7) bekezdés szerinti kérelemhez csatlakozott, és a Bizottság az összefonódás vizsgálatáról dönt.”

A fentiekre tekintettel a GVH az eljárást 2009. december 8-án kelt végzésével megszüntette.

Az MTI erőfölénnyel való visszaélését nem találta bizonyíthatónak a GVH

A hírügynökségi piac egyes szereplőivel szemben erőfölényes helyzetben lehet a Magyar Távirati Iroda Zrt., ám azt nem találta egyértelműen bizonyíthatónak a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) részletes vizsgálata, hogy a társaság visszaélne ezzel a helyzetével, ezért vizsgálói megszüntető végzéssel zárta az eljárást.

A GVH azért indított eljárást a Magyar Távirati Iroda Zrt.-vel (MTI) szemben, mert gyanúja szerint a vállalkozás árai nem tükrözik a szolgáltatások tényleges költségeit, amely révén akár a költségek alatti (kiszorító) árakkal akadályozza versenytársai piacra lépését és piaci tevékenységét. Figyelemmel arra, hogy 2004-ben jelent meg a piacon az MTI legnagyobb hazai versenytársa, a Független Hírügynökség, azaz az MTI magatartásának ettől az időponttól lehetett tényleges hatása a piacra, a vizsgálat a 2004 és 2008 közötti időszakra terjedt ki.

Az MTI Zrt. látja el a Magyar Köztársaság nemzeti hír-, fotó- és cikkügynökségének feladatait, szolgáltatásainak nagy része közszolgáltatásnak tekinthető, amelyek ellátásához minden évben költségvetési cél-támogatásban részesül. A társaság szolgáltatásainak jelentős része azonban piaci alapon is elérhető, azokat más hírügynökségi szolgáltatók is nyújtják. Szolgáltatási csomagjainak részét képezik a „közszolgálati” tartalmak is, azaz árbevétele részben ezekből származik, mivel ingyenesszolgáltatásra nem kötelezhető. Az MTI-t közszolgálati tevékenységéért a Tulajdonosi Tanácsadó Testülete (TTT) által jóváhagyott

⁶ 22. cikk (1) Egy vagy több tagállam felkérheti a bizottságot bármely 3. cikk szerinti összefonódás megvizsgálására, amely az 1. cikk értelmében nem közösségi léptékű, de hatással van a tagállamok közötti kereskedelemre, és azzal fenyeget, hogy jelentősen befolyásolja a versenyt a felkérő tagállam vagy tagállamok területén.

díj szabás szerint megállapított díjazás vagy költségtérítés illeti meg.

A GVH vizsgálata szerint az MTI tevékenysége piaci magatartásnak minősül, függetlenül attól, hogy közszolgálati feladatokat lát el. Bevételeinek egy részét ugyanis olyan szolgáltatásokért kapja, amelyeket más, tisztán kereskedelmi alapon működő hírügynökségek is nyújtanak. Ráadásul az árak meghatározását illetően az MTI nagyfokú döntési szabadsággal rendelkezett a vizsgált időszakban, amely ugyancsak alátámasztja azt, hogy a vállalkozás magatartása piaci magatartásnak minősül.

Az ügyben érintett piac a magyarországi hírügynökségi szolgáltatások piaca, illetve annak részpiacai, ahol számos vállalkozás található (MTI, Független Hírügynökség, Havaria Press, külföldi hírügynökségek – Reuters, Bloomberg, AP, AFP, dpa stb.), és közöttük a legjelentősebb szereplő az MTI. Más hírügynökségek piaci megjelenése előtt nincsenek jelentős jogi vagy pénzügyi belépési korlátok. Egyre jellemzőbb az a tendencia, hogy hírügynökségi tevékenységet végeznek maguk a média-piaci szereplők is (beleértve a televíziókat, az írott sajtó szerkesztősejteit, valamint az internetes hírportál szolgáltatókat). Valamely médium önálló hírszolgáltatása azonban esetlegessége miatt nem tekinthető a hírügynökségi szolgáltatások helyettesítőjének. A keresleti oldalon két vevői csoport található. Az információközlő média szereplői, akik általában csomagban, éves vagy hosszabb lejáratú szerződések alapján vesznek igénybe hírügynökségi szolgáltatásokat. A másik csoport az egyéni és üzleti felhasználók, akiknek az alaptevékenysége nem kapcsolódik a médiához, s akik nem továbbközlési céllal veszik igénybe a hírügynökségi szolgáltatásokat.

A GVH megállapítása szerint az MTI a hírügynökségi szolgáltatások részpiacainak döntő többségén jelen van. Gyakorlatilag csak a bulvárhírek terén rendelkezik gyenge pozíciókkal, illetve nem nyújt mozgóképi híreket. Ettől eltekintve az MTI az egyedüli országos, teljes körű hírügynökségi szolgáltató a hazai hírügynökségi szolgáltatások piacán, aki azon megrendelők számára, amelyek széles területen támasztanak keresletet a hírügynökségi szolgáltatások iránt, gyakorlatilag megkerülhetetlen szereplője a piacnak (pl. országos napilapok, nagyobb internetes hírportálok). Mindazonáltal számos kisebb médiapiaci szereplő és a hírügynökségi szolgáltatások piacának

kínálati oldalán jelen lévő szereplők egy része úgy nyilatkozott, hogy az MTI szolgáltatásai helyettesíthetők más szolgáltatók megkeresésével. A piaci szereplők közül sokan voltak azon az állásponton, hogy az MTI nem tudja magát függetleníteni a piaci folyamatoktól, figyelemmel kell lennie versenytársainak és üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására is. Ezt az állítást támasztja alá az elmúlt években megjelent hírügynökségek MTI-vel szembeni folyamatos térnyerése, és a vállalkozás piaci bevételeinek folyamatos csökkenése is.

A vizsgálat legfontosabb kérdése az volt, vajon árazási politikája révén visszaél-e az MTI esetleges piaci erőfölényével. A túlzottan alacsony ár alkalmazása kétségtelenül alkalmas lehet az érintett piacon még jelen nem lévő vállalkozások piacra lépésének akadályozására, illetve az érintett piacon már tevékenykedő vállalkozások piaci helyzetének nehezítésére. A jogellenes kizorító ár egyik ismérve, hogy az azt érvényesítő vállalkozás számára veszteséget eredményez. Annak megítélésénél, hogy az eladási ár veszteséget eredményezően túlzottan alacsony-e, a költségekből kell kiindulni. A hazai versenyjogi gyakorlat alapján az adott árunak az előállított mennyiségtől függően változó költségei (pl. a felhasznált anyagok költségei) alatti ára mindenképpen veszteséget eredményez, ezért az igen nagy valószínűséggel túlzottan alacsonynak tekinthető, és alkalmas lehet a piacról való kizorításra, kivéve, ha az ár alkalmazója igazolni tudja, hogy az alacsony ár mögött nem versenyellenes célzat húzódik meg.

A GVH által beszerzett információk alapján az MTI egyes szolgáltatásainak (illetve szolgáltatáscsomagjainak) árai és az átlagos elkerülhető költségei között nem volt kimutatható kapcsolat, ami egybevágott az Állami Számvevőszék korábbi jelentéseinek azon megállapításával, hogy az MTI szolgáltatásainak árai nem a költségek (önköltség v. utókalkuláció) alapján kerülnek megállapításra. Ennek számos ésszerű oka lehet. A hírügynökségi szolgáltatások alapja az egyedi hírek előállítása. Például a napi híryanag-szolgáltatás számos egyedi hírből áll össze. Az elkerülhető költségek számítása során azt kellene számszerűsíteni, hogy az adott szolgáltatás nyújtásának felfüg-

gesztése esetén mely költségek nem mérőlnének fel az MTI-nél. Számszerűsíteni kellene tehát, hogy melyek a csak és kizárólag a napi híryanag-szolgáltatás előállításához kapcsolódó költségek (humán erőforrás költsége, műsorgyártás költsége, anyagköltségek stb.), de ilyen jellegű, egyes szolgáltatásokhoz kapcsolódó, megbízható kimutatásokkal az MTI nem rendelkezik.

2006-tól kezdődően az MTI a szolgáltatások felhasználói jogosultsága (megjelentetés és saját tájékoztatás) alapján alakította ki az árkategóriákat. Ráadásul a médiaügyfeleket is tovább csoportosította különböző (objektívnek tekinthető) mérőszámok alkalmazásával, mely révén az MTI a hasonló profillal rendelkező megrendelőknek is különböző díjakat számíthatott fel gyakorlatilag azonos szolgáltatások nyújtásáért. Például a nyomtatott sajtónál a Magyar Terjesztés-ellenőrző Szövetség által nyilvántartott nettó nyomtatott példány alapján kerültek kialakításra a mérőszámok, amelyek egyébként is csak egy ajánlott árat határoztak meg, és a végső árak egyedileg kerültek kialakításra az MTI és a keresleti oldal egyes szereplőinek tárgyalásai során.

Összefoglalóan megállapítható, hogy sem a szolgáltatások átlagos elkerülhető költségei, sem a szolgáltatások átlagos árai nem voltak egyértelműen megállapíthatóak. A vizsgálat ennek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a visszaélészerű magatartás a rendelkezésre álló adatok alapján nem bizonyítható és az eljárás folytatásától sem várható eredmény. Az eljárás folytatását a közérdek sem indokolta, hiszen az eljárás indítására okot adó magatartás versenyjogi értékelése előtt szükséges lenne annak vizsgálata, hogy az eljárás alá vont költségvetési támogatása összhangban van-e a költségvetési támogatások folyósítására és azok számviteli elszámolására vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel. Egyrészt, ha a támogatás felhasználhatósága és számviteli elszámolása világosabb kereteket kap, azaz a támogatás a közszolgálati feladatokhoz tételesen lesz köthető, akkor az eljárás indításakor észlelt probléma is megszűnik. Másrészt a támogatási és elszámolási viszonyok tisztázása nélkül a GVH nem tudja megítélni azt sem, hogy a költségvetési támogatásból származó források mennyiben köthetők a feltételezett kizorító magatartásból fakadó esetleges veszteségek jelenlegi finanszírozásá-

hoz, illetve ezek elégségesek lesznek-e az esetleges kizorítás után a korábbi veszteségek kompenzálásához, melyek megállapítása elkerülhetetlen a megtartás visszaélésre való alkalmasságának értékeléséhez.

Az állami támogatások jogszerűségének vizsgálata nem tartozik a GVH hatáskörébe, az az Európai Bizottság vagy közvetlenül a tagállami bíróságok hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor a vizsgálat során egyértelművé vált, hogy az MTI-nek nyújtott költségvetési támogatás jelen formájában versenytorzító hatású lehet. A versenytorzító hatás abból származhat, hogy jelenleg nincs pontosan meghatározva, a nyújtott támogatás hogyan, mely tevékenységek ellátása során kerül felhasználásra, így a vállalkozás piaci jellegű tevékenységeinek keresztfinanszírozására is alkalmas lehet, ettől független, és nem vitatott, hogy a közszolgálati feladatok ellátásához szükséges lehet az MTI közszolgálati tevékenységének állami támogatása. A társaság tevékenységét szabályozó törvény azonban csak abból indul ki, hogy alkotmányos követelmény legalább egy országos közszolgálati hírügynökség fenntartása, s nincs tekintettel arra, hogy új társaságok megjelenésével a törvény rendelkezései a piaci verseny fejlődésére káros hatással lehetnek. A GVH emiatt felhívja az Országgyűlést, mint az MTI feletti tulajdonosi jogok gyakorlóját arra, hogy a releváns jogszabályi környezettel hozza összhangba az MTI-nek nyújtott költségvetési támogatás folyósítását és a szolgáltatások belső számviteli elszámolásának rendjét a piaci verseny további fejlődési lehetőségének megteremtése érdekében.

Figyelemmel a fentiekre a GVH Hálózatos Ágazatok Irodája az MTI-vel szembeni vizsgálatot végzéssel megszüntette. E végzésével szemben a neve elhallgatását kérő bejelentő jogorvoslati kérelmet nyújtott be a Versenytanácshoz, kérve, hogy a GVH hozzon határozatot az ügyben. A GVH Versenytanács végzésében jelezte, egyetért azzal, hogy nem indokolt az MTI gazdasági erőfölényes helyzetének megállapítására vonatkozó további vizsgálat, mivel a visszaélésszerűség a rendelkezésre álló adatok alapján nem nyert bizonyítást, s az eljárás folytatásától sem várható eredmény, továbbá kifejtette, hogy az árazási kérdések esetleges további vizsgálata feltételezné az állami támogatások jogszerűségének megítélését is, amely nem tartozik a GVH hatáskörébe.

A GVH által előírt kötelezettség fejében a Prímagáz megszerezhetette az Intergas részvényeit

Az olajfinomítás melléktermékeiként vagy földgázból előállított LPG-termékek (azaz cseppfolyósított szénhidrogének, beleértve a propán-butánt, illetve ezek keverékeit) legnagyobb magyarországi kiskereskedelmi forgalmazója, a Prímagáz Hungária Ipari és Kereskedelmi Zrt. ahhoz kérte a GVH engedélyét, hogy megszerezhesse az Intergas Hungária Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt. részvényeinek 100%-át.

A Prímagáz a holland SHV csoport egyik leányvállalata, amelynek tagjai 4 kontinens 23 országában végzik a propán-bután gáz forgalmazásával összefüggő tevékenységüket. A Prímagáz az LPG-termékek beszerzése és tárolása mellett a gázkeverékek különböző nyomástartó edényekbe (gáztartály, palackok) történő betöltését, valamint e keverékek közvetlen és közvetett értékesítését végzi. A Prímagáz a vele egy vállalatcsoportba tartozó Primagas Central Europe GmbH (PGCE) látja el gázzal, ezen túl a Prímagáz és a PGCE több, a régióban található LPG-átfejtőállomásban is rendelkezik tulajdonrészrel.

A felvásárlás tárgyát képező Intergas szintén az LPG-termékek piacán tevékenykedik: az LPG-termékek nagykereskedelme és tárolása mellett azok átfejtésével és a kapcsolódó komplex logisztikai szolgáltatások nyújtásával foglalkozik.

A tranzakcióban részt vevő felek tevékenységei alapján a GVH a vizsgálat során az LPG-értéklánc egyes szintjeit elemezte, azaz az LPG-kiskereskedelmet és beszerzést, valamint a keletről (Oroszországból és Kazahsztánból) érkező importhoz szorosan kötődő, az eltérő nyomtávú vasúthálózatok találkozása által szükségessé

tett logisztikai komponenst, az ún. átfejtést, mely során a széles nyomtávú vasúti vagonokból a gáztermékek átkerülnek az európai nyomtávú megfelelő vasúti vagonokba.

A vizsgálat során a GVH megállapította, hogy a kiskereskedelemben értékesített LPG reális beszerzési forrásainak a Mol hazai kitermelése és a keleti import tekinthetőek, a más irányból érkező import csak igen korlátozott szerepet játszhat. A keleti import vonatkozásában azonban előfeltétel az átfejtési szolgáltatás igénybevétele: ebben az értelemben az átfejtési szolgáltatás szükséges input ahhoz, hogy a keleti irányból érkező import megjelenjen a vállalkozások LPG beszerzéseiben. Az átfejtési szolgáltatás ezen speciális szerepe indokolta az összefonódás értékelése kapcsán az átfejtési szolgáltatás érintett piacként való meghatározását, illetve upstream piacként való értelmezését a lehetséges hatások vizsgálatakor.

Összességében az eljárás során érintett piacként az LPG-kiskereskedelem magyarországi piaca (*downstream piac*), az LPG-beszerzés magyarországi piaca (*middle-stream piac*), illetve az LPG-átfejtés ukrán–magyar, ukrán–román és ukrán–szlovák határok körzetében található átfejtők határolta piaca (*upstream piac*) került meghatározásra.

A vizsgálat megállapította, hogy az Intergas megvásárlásával az átfejtés érintett piacán a Primagas-csoport (a Prímagáz és a PGCE együttesen) névleges átfejtési kapacitásokon alapuló részesedése 18%-ról 39%-ra nő, így a vállalkozáscsoport a legjelentősebb szereplővé válik a vertikumnak ezen a szintjén. Az összefonódás hatására tehát az átfejtési szegmens jelentős mértékben koncentrálna: a két legjelentősebb szereplő, a Primagas-csoport és a Mol együttes részesedése 60% feletti lesz, és rajtuk kívül csak két másik független átfejtő marad a jelen összefonódás értékelése kapcsán meghatározott átfejtés érintett piacán. Emellett lényeges, hogy a Prímagáz egy olyan átfejtőhöz jut, amely az összefonódás előtt független volt az LPG-kiskereskedelemmel foglalkozó piaci szereplőktől, és szabad hozzáférési lehetőséget biztosított az átfejtővel nem rendelkező vállalkozások számára.

A GVH az összefonódás kapcsán elsősorban az egyoldalú vertikális hatások vizsgálatát tartotta szükségesnek. A tranzakció kapcsán ugyanis felmerült annak lehetősége, hogy az átfejtési szegmensben megerősödő, és a kiskereskedelmi szeg-

menben is érdekelt Prímagáz valamilyen módon korlátozni fogja a vertikális lánc alacsonyabb szintjén lévő versenytársainak hozzáférését az Intergas átfejtési kapacitásaihoz (eladói elzárkózás). Az átfejtési szolgáltatás nyújtásának megtagadása, vagy megdrágítása pedig a kiskereskedelem számára elérhető kínálat csökkenésén és/vagy a beszerzési költség emelkedésén keresztül a végfogyasztói árak növekedéséhez vezethet.

A versenyellenes inputkizárás valószínűségének értékeléséhez a GVH először azt vizsgálta, hogy a Prímagáz az összefonódást követően képes-e jelentős mértékben akadályozni az átfejtési kapacitásokhoz való hozzáférést (képeség), majd, hogy motiválja-e valami erre (ösztönzőség), végül pedig azt, hogy a kizárásra irányuló stratégia jelentős mértékben hátrányosan érintheti-e az LPG-kiskereskedelmi piacon folyó versenyt (hatás).

A GVH megállapította, hogy az LPG-beszerzések hazai piacon a Mol, mint egyedüli termelő és jelentős átfejtett keleti import felett diszponáló piacvezető jelenlétében az egyetlen elérhető hatékony módja a független forrásból való beszerzésnek a keleti importban való részvétel, amely pedig nem kivitelezhető az átfejtési szolgáltatáshoz való hozzáférés nélkül. Tekintettel arra, hogy az összefonódás után az átfejtési piac összkapacitásának csak kis, legfeljebb 10%-ra becsülhető hányada marad valamilyen formában elérhető az átfejtővel nem rendelkező versenytársak számára, a Prímagás-csoport vertikális elzárkózó magatartásra való képessége fennáll.

A tényleges (vagy potenciális) versenytársak kizárására való ösztönzőség töb-

bek között attól is függ, hogy a vertikálisan integrált vállalat értékesítési láncban lejjebb lévő részlegének várhatóan mennyiben válik hasznára a versenytársak kizárására vagy költségeinek emelésére irányuló stratégia (*raising rivals' costs*, RRC) eredményeként az értékesítési láncban lejjebb jelentkező magasabb árszint. Minél nagyobb az összefonódással létrejött vállalkozás piaci részesedése az értékesítési lánc alacsonyabb szintjén, annál nagyobb az a forgalom, amelyet az emelkedő árás érint. Tekintettel arra, hogy a Prímagáz a kiskereskedelmi piac legnagyobb, több mint egyharmados kiskereskedelmi részesedéssel rendelkező szereplője, a GVH nem tudta elvetni a Prímagáz érdekeltségét az átfejtési piacon tanúsított elzárkózó magatartásra.

Az összefonódás hatásainak vizsgálata kapcsán a GVH azt a következtetést vonta le, hogy a tranzakció nem kizárható módon a végfogyasztói árak emelkedésében is megnyilvánuló káros versenyhatásokkal járhat. Ezen hatások lehetősége nem pusztán a Prímagáz egyéni viselkedése következtében áll fenn: a beszerzés és átfejtés oligopol piacszerkezetére tekintettel ugyanis nem zárható ki a piacszereplőinek ösztönzőtsége arra, hogy egyéni (nem koordinatív), profitot maximalizáló módon, áraik emelésével és/vagy az értékesítés visszafogásával reagáljanak az összefonódás által létrejött új helyzetre, ami a hatások erősödéséhez vezethet.

A versenyhivatal megvizsgálta a figyelembe vehető ellensúlyozó tényezőket is, de sem az átfejtési piacra történő, megfelelő időn belüli belépés lehetőségét, sem a vevői erőhöz vagy a költség-hatékonyság javulásához köthető ellen-

súlyozó tényezők meglétét nem látta igazoltnak.

Összességében tehát a GVH káros vertikális (kizáró) hatások fellépését valószínűsítette az összefonódás következtében, a horizontális hatások kizárólag a vertikális kontextusban voltak értelmezhetők, portfólió, vagy konglomerátumhatás fellépése pedig nem volt valószínűsíthető.

A Prímagáz a vizsgálat során az összefonódás – GVH által azonosított – hátrányos hatásainak mérséklése érdekében vállalta, hogy a vállalása időpontjában mért átfejtési összkapacitásának havonta legalább 20%-ához két éven keresztül, 2012. május 1. napjáig indokolatlan megkülönböztéstől mentes üzleti feltételekkel történő hozzáférést biztosít a Prímagáz-csoporttól független, Magyarországon PB-gáz átfejtőállomást közvetlenül vagy közvetve nem irányító vállalkozások számára.

Ahhoz, hogy a vállalat kötelezettségként írja elő, a GVH mérlegelte, hogy a piacon a saját átfejtési kapacitással nem rendelkező LPG-kereskedők számára különösen jelentős státuszú Intergas átfejtő kapacitása megfelelő mértékben lesz-e elérhető. A GVH megvizsgálta továbbá, hogy a kötelezettség tárgyává tett átfejtési szolgáltatás nyújtásának feltételei – ár, árkedvezmény, szolgáltatási tartalom, jegyzés és lemondás, stb. – megfeleljenek a szokásos piaci gyakorlatnak, biztosítsák a lehetőséget ezen független szereplők további piaci jelenlétére az átfejtési kapacitáshoz való hozzáférés tekintetében. E körben a GVH az előírt kötelezettség által potenciálisan érintett piaci szereplők véleményét is kikérte (ún. *market test*). Figyelemmel volt ugyanakkor arra is a versenyhivatal, hogy az előírt kötelezettség arányos legyen az esetleges hátrányos hatásokkal. Ennek tükrében tartotta elfogadhatónak, hogy a kötelezettség időben korlátozott mértékben (2 évig) érvényesüljön, amelynek során különös figyelemmel volt az átfejtési piacra való belépéssel kapcsolatban feltárt körülményekre. A GVH úgy ítélte meg, hogy az előírt kötelezettség végrehajtható és ellenőrizhető lesz az adott időtartam során. A GVH a hosszabb időszakra szóló kötelezettségek esetén azok betartásának folyamatos ellenőrzése érdekében több utóvizsgálatot is tarthat. Jelen tranzakció esetében utóvizsgálatot akkor indokolt tartani, ha a piac szereplői a kötelezettségek megszegését jelzik a GVH felé, illetve ha a Prímagáz a piaci viszonyok változására hivatkozva kéri a kötelezettség módosítását vagy megszüntetését.

Döntött a Legfelsőbb Bíróság a MÁV-ügyben

A GVH 2005-ben indított eljárást a MÁV Zrt. ellen, mivel a piacnyitást, a vasúti piacnyitás lehetőségeit kihasználni kívánó új piaci szereplők részéről több olyan jelzés is érkezett a GVH-hoz, amelyek a MÁV Zrt. pályahasználati szerződéskötési gyakorlatát és a pályához való hozzáférés körülményeit kifogásolták.

A GVH eljárása három magatartást vizsgált, és ennek eredményeképpen három jogsértést állapított meg:

a) A GVH szerint versenyjogilag indokolatlannak minősült, ezáltal alkalmas volt a magánvasutak piacra lépésének nehezítésére, hogy a MÁV Zrt. pályavasúti üzletága az országos közforgalmú vasúthálózat használatához szükséges pályahasználati szerződések megkötése során biztosítékként valamennyi magánvasúttól egységesen az éves pályahasználati díj 2,5 hónapra eső részének megfelelő összegű, feltétel nélküli bankgaranciát kért.

b) Egyes pályaszakaszokhoz való hozzáférés: A fenti magatartáshoz hasonló hatással volt a piacra a MÁV Zrt. azon magatartása, amelyet a magánvasutak egyes konkrét – de nem az országos közforgalmú hálózathoz tartozó – pályaszakaszokhoz (elsősorban ipar- és rakodóvágányokhoz) történő hozzáférési igényeinek teljesítése során tanúsított, s amelyre külön szabályozás nem vonatkozott. A MÁV Zrt. tulajdonában vagy kezelésében lévő iparvágányok működtetését a MÁV árufuvarozási üzletága látta el, amely egyben a magánvasutak fő versenytársának számított. Ennek következtében a MÁV egyik üzletága olyan – visszaélésre alkalmas – helyzetbe kerülhetett, hogy jórészt tőle függött a hozzáférési kérelmek érdemi elbírálása, a hozzáférések biztosítása. A társaság számos esetben ténylegesen megakadályozta, illetve nehezítette azt, hogy a magánvasutak az iparvágányokkal rendelkező fuvaroztató cégeknek szállítási feladatokat teljesítsenek.

c) A hosszú távú, kizárólagos szállítási szerződések: Ugyancsak a piacra lépést nehezítő magatartásnak minősült a MÁV Zrt. részéről az, hogy a piacnyitást meg-

előzően, illetve közvetlenül azt követően négy, kiemelt jelentőségű fuvaroztató céggel több évre szóló, kizárólagos szállítási keretmegállapodást kötött. Ezen cégek (a MOL, a BorsodChem, a Mátrai Erőmű és a Magyar Alumínium Rt.) a megállapodás hatálya alatt akkor sem fordulhattak a magánvasutakhoz, ha azok a MÁV Zrt.-nél lényegesen kedvezőbb feltételeket tudtak volna kínálni.

A GVH a fenti jogsértések megállapítása mellett 2006 júliusában a MÁV Zrt.-t egymilliárd forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezte. A kiszabott bírság a MÁV Zrt. árufuvarozási üzletágának méretével, a jogsértés súlyával és időtartamával arányosan került megállapításra. A GVH szerint a MÁV Zrt. által elkövetett versenyjogsértések különösen érzékeny helyzetben és időszakban érintették hátrányosan az újonnan piacra lépni szándékozó magánvasutakat, kockáztatva ezzel a piacnyitás sikerességét.

A Fővárosi Bíróság, majd a Fővárosi Ítéltábla döntéseit követően a Legfelsőbb Bíróság 2010. márciusi ítéletében lényegében visszatért a Fővárosi Bíróság ítéletéhez, tehát nem tartotta jogsértőnek a bankgarancia kikötését, és 700 millió forint bírságösszeg kiszabását vélte elfogadhatónak.

A Legfelsőbb Bíróság ítélete több érdekességet tartalmaz a bírság megállapítása körében:

a) A Tptv. 78. § (2) bekezdése a jogsértés tartamát a bírság mértékére ható körülményként nevesíti, ezért okszerű volt, hogy a GVH Versenytanács ezt a körülményt a szankció alkalmazása és nagyságának meghatározása során értékelési körébe vonta. A jogsértés elhúzódó tartama a felperes terhére szolgál, ennek ekkénti értékelése is jogszerű. A GVH Versenytanács egyes jogsértés súlyára kiható körülmény nyomtatékát szabadon állapíthatja meg, egyes körülménynek tulajdoníthat kiemelt jelentőséget, és azt szorzóként alkalmazhatja, mert a bírói gyakorlat a szorzó alkalmazását jogszerűnek minősítette, mivel annak alkalmazását a Tptv. 78. §-ának rendelkezései nem zárják ki. A GVH Versenytanács egyes körülmények értékelésére vonatkozó döntési szabadsága annyiban korlátozott/korlátozható, hogy a jogsértés körében értékelt körülmény fennálltát a GVH Versenytanács köteles bizonyítani és a jogsértés súlyára ható körülmények értékelését okszerűen köteles indokolni.

b) Amennyiben a felperes terhére rótt cselekmények magatartáshalmazatot képeznek, akkor okszerű az a megállapítás, hogy a jogsértés időtartama a két cselekmény által felölelt időszakkal azonos, az egyes cselekmények elkövetésének tényleges tartama irreleváns. Az is okszerű, ha a piacnyitás időszakában a versenytársak piacra lépését hátráltató, késleltető magatartás, mint jogsértés esetében a jogsértés időtartamának kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a GVH Versenytanács, mert a verseny kialakulása szempontjából legérzékenyebb időszak ez, ekkor a versenyből fakadó előnyök hatásának minél hosszabb idejű késedelve, a versenytársak piacra lépésének minél hosszabb idejű akadályozása visszafordíthatatlan, de legalábbis komoly következményekkel járhat.

c) Tévesnek tartotta az LB azt az érvet, mely szerint a szankcióalkalmazás során a generálprevenációs elveket nem kellett érvényre juttatni, mert az érintett piacon nincs hasonló helyzetű vállalkozás. A bíróság szerint a versenyügyi határozat a verseny piac bármely szegmensén tevékenykedő bármely erőfölényes vállalkozás magatartására hatással van, így a generálprevenáció érvényesül.

Az előzményekről a Versenytükör beszámolt a 2006. 3. és 2009. 2. számban.

Végleges döntés a tojáskartell-ügyben

A Gazdasági Versenyhivatal 2006 novemberében megállapította, hogy a Magyar Tojóhibrid-tenyésztők és Tojástermelők Szövetsége, valamint számos, az étkezesítőjás-termelési és -értékesítési piacán tevékenykedő vállalkozás versenykorlátozásra alkalmas magatartást tanúsított, megsértve ezzel a magyar és a közösségi versenyjogi szabályokat. A GVH 120 millió Ft-ra büntette a Szövetséget, továbbá összesen 26,5 millió Ft bírságot szabott ki a Magyar Tojás Kft. tagjaira.

A határozat a Fővárosi Bíróság, majd a Fővárosi Ítéltábla által lefolytatott bírósági felülvizsgálatát követően a Legfelsőbb Bíróság fenntartotta hatályában a Fővárosi Ítéltábla ítéletét, és a Tptv. 78. § (6) bekezdésének alkalmazása kapcsán tett másodfokú megállapításokat kiegészítette azzal, hogy e rendelkezés szerint a GVH határozatában köteles nevesíteni azokat a tagvállalkozásokat, amelyek olyan döntés meghozatalában vettek

részt, melynek következménye bírság kiszabása volt a társadalmi szervezettel szemben. A határozat alatt annak rendelkező részét és nem annak indokolását kell érteni az egyetemlegesen kötelezhetőséghez. A rendelkező részben felsorolt tagvállalkozásokat lehet a Tptv. 78. § (6) és

(7) bekezdése alapján nevesített tagvállalkozásnak tekinteni, ezért az indokolásban közölt ettől eltérő felsorolás jogszabálysértő, mert nem egyértelmű, alapot adhat a félreértésre.

Az előzmények a Versenytükör 2009. 2. számában olvashatók.

Másodszor is döntött a Fővárosi Bíróság a Fővárosi Útépitőkartell-ügyben

A Gazdasági Versenyhivatal 2004. március 25-én versenyfelügyeleti eljárást indított annak megállapítására, hogy a Fővárosi Önkormányzat 2001-ben kiírt nyílt közbeszerzési eljárásai (összesen 11 projekt) során történt-e versenykorlátozó magatartás. Az eljárást később kiterjesztette a GVH a 2002-ben meghirdetett munkákra is (összesen 33 projekt).

A GVH Versenytanács az összejátszásban részt vevő két vállalkozás igazgatósági tagjának személyes feljegyzései és nyilatkozatai alapján megállapította, hogy az elmarasztalt cégek előzetesen felosztották egymás között, hogy melyik pályázó melyik tendert nyeri meg, illetve, rögzítették, hogy alvállalkozóként egymást részesítik előnyben. A feltárt tényállás szerint 2001-ben a versenysértő magatartás – kettő kivételével – valamennyi tenderre kiterjedt, míg 2002-ben a vállalkozások a meghirdetett pályázatok egyharmadáról egyeztettek.

A GVH Versenytanács a 2005. szeptemberi tárgyalásán hozott határozatában megállapította, hogy a Betonút Rt., a Strabag Rt., az EGÚT Rt., az Alterra Kft., a Hídépítő Rt., a Mélyépítő Kft., a Mota Rt. és a Swietelsky Kft. a verseny korlátozására alkalmas magatartást tanúsítottak, amikor rögzítették, hogy adott pályázatot melyik cég szerzi meg, illetve, hogy esetenként a nyertesek alvállalkozóként vonják be a többieket. A jogsértés a Fővárosi Önkormányzat által kiírt 19 út- és műtárgy-felújításra vonatkozó pályázatot érintett, melyeket az Önkormányzat 2001 és 2002 folyamán hirdetett meg közbeszerzési eljárás keretében. A kiszabott bírságok összege 593,9 millió forint.

A GVH Versenytanács az eljárást a Hídtechnika Kft. és a Betonplasztika Kft., valamint a Vegyépszer Rt. ellen irányuló részben megszüntette, mivel velük szemben jogsértés nem volt megállapítható.

A marasztalt vállalkozások a Fővárosi Bírósághoz fordultak jogorvoslatért,

amely először 2008 márciusában, majd az eljárási jogszabálysértés miatt a Fővárosi Ítéltábla által elrendelt megismételt eljárásban, 2010 áprilisában elutasította a felperesek keresetét. A Fővárosi Bíróság ítéletében kitért arra, hogy több tendert érintő jogsértés esetén – egységes jogsértés megállapításának hiányában – helyénvaló a bizonyítékok összességében való értékelése, és a kartellmegállapodások, illetve ezekre vonatkozó bizonyítékok sajátosságai következtében nem elegendhetlen az egyes tendereken tanúsított magatartások – összefüggések félretételével történő – teljes körű egyedi bizonyítása. Megerősítette továbbá a bíróság azt a közösségi jogban is ismert tételt, mely szerint a felhasznált bizonyítéknak nem a forrása, hanem a hitelessége a döntő. Végül a bírság összege kapcsán úgy vélte a Fővárosi Bíróság, hogy a GVH Versenytanács a jogsértés súlyával, és az ügy összes körülményével arányban álló bírságot szabott ki.

A 2010. január–május hónapokban indult egyes versenyfelügyeleti eljárások

A GVH 2010. január 5-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Resort Club Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás munkatársai valószínűsíthetően azzal az ajánlattal keresték fel ügyfeleiket telefonon, hogy amennyiben részt vesznek egy előadásukon, ajándék szállásutalványt kapnak. Ezzel szemben a részvétel után egy hónappal postázott utalványon 14 900 Ft/fő regisztrációs díj szerepelt.

A GVH 2010. január 18-án versenyfelügyeleti eljárást indított a Magyar Telekom Nyrt.-vel szemben, mert nevezett vállalkozás 90 napig – 2009. október 2-től 2009. december 30-ig – „90 Golf, 90 nyertes” szlogennel népszerűsítette SMS-kvízjátékát, melynek keretében feltételezhetően hiányos, illetve egyéb módon megtévesztő reklámeszközöket alkalmazott a játékban való részvételről és a nyereség feltételeiről. Ezen felül a Magyar Telekom Nyrt. az általa küldött SMS-ekkel agresszív módon buzdította az ügyfeleket a játékban való részvételre, valamint a játék folytatására.

A GVH 2010. január 22-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Provea SA (Provea) és a Linea Directa Communications Kft. (Linea Directa) cégekkel szemben, mert nevezett vállalkozások kéretlenül küldenek fehérneműcsomagokat, majd fizetési felszólításokat a fogyasztóknak. Ezen túlmenően a fogyasztókat megillető elállási jog gyakorlása elé oly módon állítanak akadályokat, hogy a csomagok visszaküldésének költségét a fogyasztókra hárítják, a visszavétel feltételét felbonthatlan csomaghoz kötik, s így feltételezhető, hogy megtévesztő tájékoztatásokat közölnek a fogyasztókkal. Mindezekkel a fehérnemű reklámozása és értékesítése során alkalmazott módszerekkel a Provea és a Linea Directa valószínűsíthetően agresszív és megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot folytat.

A GVH 2010. február 1-jén versenyfelügyeleti eljárást indított a Vodafone Magyarország Mobil Távközlési Zrt.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás a Családi Kedvezmény promóciós ajánlata keretében megjelenő „Egymás közt 0 Ft” opcióval összefüggésben, az ahhoz kapcsolódó integrált kommunikációs kampányában alkalmazott

egyes kommunikációs eszközökön a szolgáltatás igénybevételének lényeges feltételeiről nem, vagy csak nehezen észlelhető módon nyújtott tájékoztatást.

A GVH 2010. február 3-án versenyfelügyeleti eljárást indított a CENTILLION Consulting and IT Technology AG-val és az Investech Informatikai és Kommunikációs Kft.-vel szemben, mert a nevezett vállalkozások által üzemeltetett www.ppo.hu honlapról igénybe vehető, autópályamatrix vásárlást is tartalmazó PPO szolgáltatási csomagokkal kapcsolatos tájékoztatási gyakorlat vélhetően nem volt megfelelő a honlapon történő regisztrációval létrejött szerződéses jogviszony egyes elemei (pl. regisztráció mibenléte, adminisztrációs

költség, a költségek módosításának lehetősége, formája) tekintetében. Az egyes szerződéses feltételek ugyanis feltehetően nem derültek ki a regisztrációt megelőzően, illetve a már regisztrált ügyfelek nem kaptak megfelelő tájékoztatást a csomagok díjainak, illetve költségeinek változásáról.

A GVH 2010. február 16-án versenyfelügyeleti eljárást indított az UNITRAVEL Kft.-vel szemben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás 2009. évi katalógusában olyan ajánlatot közöl, amely nem felel meg a valóságnak (pl. a „Homokos tengerparti hotelek” között hirdet olyan szállodát, amely nem rendelkezik homokos stranddal stb.) és ezáltal feltételezhetően megtéveszti a fogyasztókat.

A GVH 2010. február 16-án előzetes értesítés nélküli helyszíni szemlét tartott a 3M Kft., az Alami Kft., az Auto Finish Kft., az Autocolor Kft., a Duplakk Kft., az Ergolakk Kft., a Kaméleon Mix Kft., a Servind Kft., az Allianz Hungária Biztosító Zrt., a Generali-Providencia Biztosító Zrt., az Aegon Magyarország Általános Biztosító Zrt., valamint az Eurotax Glass's Kft. és az Európai Autószervizek Magyarországi Egyesülete telephelyein. A gyanú szerint a társaságok rendszeresen egyeztettek a fenyezőanyagok áráról és az autófényezési szervizdíjakról. A versenyhatóság gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának feltételezett megsértése miatt indított eljárása az említett vállalkozásokon kívül kiterjed az Akzo-Nobel CR Autófesték Kereskedelmi Kft.-re, az Audatex Magyarország Gépjármű-Számítástechnikai Kft.-re, a Gépjármű Márkakereskedők Országos Szövetségére és a Lakk Kereskedők Országos Szövetségére is.

A GVH 2010. február 22-én versenyfelügyeleti eljárást indított az EUROMOBILIEN Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény feltétele-

zett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás hirdetéseiben a fogyasztók részére nem vagy nem egyértelműen ad információt a fogyasztói csoportok azon lényeges tulajdonságairól, amelyek alapján a fogyasztók számára egyértelműen érzékelhető lenne, hogy milyen konstrukcióról van szó: így többek között a vásárlói jog gyakorlásának tartalmáról és bizonytalan idejéről, a kockázati tényezőről, a megszerezhető termékek jellegéről. Előbbiek révén az ügyfél annak reményében kívánhat szerződést kötni a fogyasztói csoport szervezőjével, hogy hamarosan pénzhez jut.

A GVH 2010. február 22-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Biztosítás.hu Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás internetes honlapján és egyes, általa közzétett kommunikációs eszközökön – egyebek mellett – a „Legolcsóbb kötelező biztosítás”, valamint a „Teljes kínálat, ingyenes ügyintézés, árgarancia” állításokat tette közzé.

A GVH 2010. február 22-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Netrisk.hu Kft.-vel szemben, mert nevezett vállalkozás internetes honlapján, valamint egyes általa közzétett kommunikációs eszközökön olyan állításokat tett, amelyek megalapozottságával kapcsolatban kérdéses egyrészt, hogy a 2009. évi átkötési időszakban egyes biztosítótársaságoknak voltak-e olyan ajánlataik, melyeket a fogyasztók az adott honlapon nem ismerhettek meg, illetve ezen ajánlatok egyes esetekben kedvezőbbek lehettek-e az alkusz honlapján végzett számítás eredményeképp megjelenített legkedvezőbb ajánlatnál. Másrészt, az online 35%-os kedvezményt csak egyetlen biztosítónál – az AIM Általános Biztosító Zrt.-nél – érheték el az ügyfelek.

A GVH 2010. március 19-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Nu Skin Eastern Europe Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás különböző kereskedelmi kommunikációkon keresztül népszerűsíti a biofotonikus szkennert, mint az antioxidánszint mérésére alkalmas eszközt,

melynek során olyan tulajdonságokat tulajdonít a készüléknek, amelyekkel az valószínűleg nem rendelkezik, illetve az antioxidánszint értékéből olyan következtetéseket von le, amelyek szakmailag feltételezhetően nem kellően megalapozottak.

A GVH 2010. március 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított az EXIT FINANCE Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás a fogyasztók részére közzétett hirdetéseiben nem vagy nem egyértelműen ad információt a fogyasztói csoportok azon lényeges tulajdonságairól, amelyek alapján egyértelműen érzékelhető lenne, milyen konstrukcióról van szó. Így többek között a vásárlói jog gyakorlásának tartalmáról és bizonytalan idejéről, a

kockázati tényezőről, a megszerezhető termékek jellegéről, a fogyasztói csoportban történő részvétel költségeiről. Ennek kapcsán az ügyfél annak reményében kívánhat szerződést kötni a fogyasztói csoport szervezőjével, hogy hamarosan pénzhez jut.

A GVH 2010. március 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított a HEP Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás hirdetéseiben a fogyasztók részére nem vagy nem egyértelműen ad információt a fogyasztói csoportok azon lényeges tulajdonságairól, amelyek alapján a fogyasztók számára egyértelműen érzékelhető lenne, hogy milyen konstrukcióról van szó. Így többek között a vásárlói jog gyakorlásának tartalmáról és bizonytalan idejéről, a kockázati tényezőről, a megszerezhető termékek jellegéről. Ennek megfelelően az ügyfél annak reményében kívánhat szerződést kötni a fogyasztói csoport szervezőjével, hogy hamarosan pénzhez jut.

A GVH 2010. március 29-én versenyfelügyeleti eljárást indított a TEVA Magyarország Zrt.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény és az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről szóló 2008. évi XLVI. törvény rendelkezésének feltételezett megsértése miatt. A vállalkozás az általa forgalmazott Zuccarin étrend-kiegészítő készítmény népszerűsítésére szolgáló kereskedelmi kommunikációiban valószínűsíthetően szakmailag nem kellően megalapozott állításokat tesz közzé a készítmény „negatív kalória” tartalmára, továbbá arra vonatkozóan, hogy a készítmény csökkenti a kalóriák felszívódását és segíti a fogyást.

A GVH 2010. április 7-én versenyfelügyeleti eljárást indított a Zolana Sonoterápia Centrum Kft.-vel szemben a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése miatt. Nevezett vállalkozás a Sonomat 4000 készüléknek, illetve a készülékkel végzett kezelésnek betegségeket megelőző, -kezelő, betegség tüneteinek enyhítésére szolgáló hatásokat tulajdonít többek között az interneten (például a www.sonoterapia.hu, www.erszukulet.biz, www.ujbudainfo.net, www.neet.hu honlapokon), továbbá sajtótermékekben (például Budapesti Újság, Helyi Téma) és ezáltal olyan tájékoztatásokat tett közzé, amelyek vélhetően szakmailag nem kellően megalapozottak, illetve valószínűsíthetően nem igazolhatóak.

A GVH 2010. május 4-én versenyfelügyeleti eljárást indított az InterCash Kft.-vel szemben, mert nevezett vállalkozás az általa közzétett hirdetésekben nem vagy nem egyértelműen ad információt a fogyasztói csoportok azon lényeges tulajdonságairól, amelyek alapján a fogyasztók számára egyértelműen érzékelhető lenne, hogy milyen konstrukcióról van szó. Így többek között a vásárlói jog gyakorlásának tartalmáról és bizonytalan idejéről, a kockázati tényezőről, a megszerezhető termékek jellegéről, a fogyasztói csoportban történő részvétel költségeiről adott tájékoztatások tekinthetők kifogásolhatónak. Előbbiek révén az ügyfél annak reményében kívánhat szerződést kötni a fogyasztói csoport szervezőjével, hogy hamarosan pénzhez jut.

Beszélgetés Zavodnyik Józseffel, a GVH Versenytanács leghosszabb ideje hivatalban lévő jogász tagjával

Közel tíz éve vesz részt a GVH Versenytanács munkájában. Versenytanácsstagként és a versenyjogot oktató egyetemi előadóként is vallja: nincs új a nap alatt.

– Mikor találkozott először a versenyjoggal? Az egyetem alatt?

– Nem, az egyetemi évek alatt úgy a versenyjog, mint általában a jog igen kevésbé érdekelt. Izgalmas időszakban voltam egyetemista, akkor úgy láttam, hogy a politikai rendszerben készülődő változások, a különböző új politikai szervezetek, áramlatok megismerése, némileg a megjelenésükben való részvétel fontosabb, mint a különböző jogi kérdések megválaszolása. A versenyjoggal csak később kezdtem el ismerkedni.

– A GVH Versenytanács előtt az Állami Biztosításfelügyeletnél, illetve a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletén dolgozott. A biztosításüggyel teljesen megszakadtak a kapcsolatai?

– Több mint tíz évig voltam az Állami Biztosításfelügyeletnél, majd annak a jogutódjánál. Számomra hasznos éveket töltöttem a biztosítási szakmában, ezen a kilencvenes években a jogászokat tekintve egy, még igen sajátos, némileg zártkörűen működő területen. Noha már kilenc éve, hogy a GVH Versenytanácsnál dolgozom, oktatóként, előadóként még mindig szívesen foglalkozom a biztosítással. Bírságot kiszabó versenytanácsstagként már kevésbé...

– Az elmúlt évek egyik legjelentősebb, az ön nevéhez fűződő ügye a biztosítókat, biztosítási alkuszokat is érintő kartellügy. A határozat megszületését követően voltak, akik nem fogadták a köszönését?

– Szerencsére minden, biztosítási piaccal összefüggő eljárás kapcsán azt éreztem, hogy a közelebből érintettek nem ítélik meg személyes, személyhez fűződő ügyként az adott esetet. Az adott kartellüggyel kapcsolatban természetesen segítségemre voltak a biztosítási területen eltöltött évek, az akkor szerzett ismeretek. Megjegyzem, a határozat megszületését

követően több, jelenleg is a biztosítási szakmában dolgozó ismerősöm egyetértését fejezte ki a döntéssel kapcsolatban.

– Mi volt versenytanácsstagként az első ügye?

– Az egyik első ügyem olyan eljárás volt, amelyben a bíróság új eljárásra kötelezte a Gazdasági Versenyhivatalt, s amelyet még nem is az 1996. évi, hanem az 1990. évi versenytörvény alapján kellett újólafolytatni. Kezdként, tárgyalási tapasztalattal nem bíróként igazán nem volt egyszerű feladat helytállni, de a kollégák átsegítettek a nehézségeken. A GVH Versenytanácson belüli sajátos légkör, egymás támogatása azóta is sokszor volt segítségemre.

– Vannak olyan ügyek, amelyekkel kapcsolatban kellemetlen emlékek jutnak az eszébe?

– Igazán kellemetlen emlékeim nincsenek egyetlen ügygel kapcsolatban sem, bár ez talán egyrészt romló memóriámnak, másrészt azon tulajdonságomnak köszönhető, hogy igyekszem mindig csak a szépre emlékezni. Igaz, egyes verseny-

felügyeleti eljárások kapcsán elég nehezen fogalmazható meg, hogy mi a szép az adott ügyben.

– Az előző években jelentősen megnőtték a GVH Versenytanács által kiszabott bírságok. A vállalkozások miként fogadták ezt a változást?

– Elsősorban a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatban fogalmazódik meg gyakorta a vállalkozások részéről az a vád, hogy a GVH Versenytanács nemzetközi mércével mérten is túlzottan szigorú, úgy a jogsértések megállapítása, mint a bírságok összezszerűsítése során. Néha nehéz helyzetben van a GVH Versenytanács, hiszen az üzleti titoknak minősülő adatok védelme megakadályoz minket abban, hogy ismertessük, a jogsértőnek minősülő intenzív reklámkampány költségei adott esetben akár a félmilliárd forintot is meghaladták – és ehhez az összeghez mérten már nem is tűnik olyan soknak a bírság.

– Elsősorban fogyasztók megtévesztésével kapcsolatos ügyeket tárgyal. Ennek a hátterében valamilyen, a GVH Versenytanács

nácson belül kialakult munkamegosztás áll?

– Merev szabályokban rögzített munkamegosztás nem létezett a GVH Versenytanácson belül, ugyanakkor természetesen, hogy vannak, akik egyes ügýtípusokat jobban kedvelnek, mint mások, s ennek megfelelően szívesebben is járnak el azokban. Érdekelnek a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatos ügyek, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggő esetek. Versenytanácsstaggá válásom óta fontosnak tartom nemcsak az ügyek megítélése jogi szempontjainak, hanem az esetekkel összefüggő marketingháttérnek a megismerését is. A marketinggel, a reklámokkal foglalkozó szakirodalom ismerete sok esetben jelentős mértékben hozzájárulhat a GVH Versenytanács elé kerülő ügyek megértéséhez.

– *Korábban a jelenleginél többet publikált. Már nem tartja olyan fontosnak a tanulmányok írását, mint korábban?*

– Mintegy tizenennyolc éve publikálok rendszeresen különböző szaklapokban, írok könyveket, tanulmányokat. Mindazonáltal a versenyfelügyeleti eljárások során

hozott döntések írásba foglalása révén kiélégíthetem minden bizonnyal meglévő grafomán hajlamomat, így mostanában valóban kevesebb írást jelentetek meg, amely azonban nem változtat azon, hogy továbbra is igen fontosnak, az egyes konkrét ügyek megoldását is segítőnek ítélem a publikálást és az oktatást.

– *Mely írásait tartja a legsikeresebbnek?*

– Vannak könyveim, tanulmányaim, amelyeket a mai napig jónak, s talán a szakmabeliek számára hasznosnak is tartok, ugyanakkor rá kellett jönnöm, a köznap értelemben vett sikeresség szempontjából igazából semmit sem jelent egy könyv megírása. Az igazi, a rokonok, szomszédok és ismerősök körében mérhető sikert azt jelentette, amikor hosszabb ideig egy népszerű női hetilapban válaszoltam meg biztosítással kapcsolatos kérdéseket. A szakmai anyagok ehhez kevesek voltak.

– *A Versenytükör „Visszapillantó” rovatában rendszeresen jelennek meg írásai. Fontosnak itéli a korábbi jogszabályok, szakirodalom megismerését?*

– A beszélgetés elején elhangzottakra is visszautalva elmondhatom, hogy az

egyetemen nem igazán értettem, miért érdekes például a politikaelmélet történetével foglalkozni, miközben eljött annak az ideje, hogy a politikát aktívan is lehet gyakorolni. Azóta nemcsak a politikatörténet kapcsán, hanem az általam némileg megismert szakmai területeken is rá kellett jönnöm, hogy igazából nem találkozunk teljesen új problémákkal, jelenségekkel, s a problémákra adandó válaszok is sok esetben már évtizedekkel korábban megfogalmazást nyertek. Amit szakmai fejlődésnek látunk, az sok esetben a feledékenységre vezethető vissza, arra, hogy megfeledkezünk a korábbi szakmai eredményekről. De így legalább mindig lehet tanulmányokat írni és előadásokat tartani. A Gazdasági Versenyhivatalon belül ezen a problémán talán részben segíthet az az általam elkezdett és ma már a Bírósági Képviselési Iroda keretei között folyamatosan végzett munka, amelynek révén igyekszünk szisztematikusan feldolgozni a bírói gyakorlatot, a GVH Versenytanács által meghozott döntések bírósági felülvizsgálata során hozott ítéleteket.

Beszélgetés Dobos Gergellyel, a GVH Versenytanács új tagjával

A versenypolitikában kulcsfontosságú támogató szerepet tulajdonít a közgazdaságtani elemzésnek

– *Mikor találkozott először a versenypolitikával?*

– A Budapest Közgazdaságtudományi Egyetem (ma Corvinus Egyetem) elvégzése után a dél-franciaországi toulouse-i doktori iskolában tanultam matematikai közgazdaságtant, disszertálásomig a francia állam ösztöndíjasaként. Az ottani, nemzetközi szakmai berkekben jól ismert program első évében hallottam először a versenypolitikáról, és a mai napig emlékszem a meglepetésre, amit az első vaskos bizottsági döntés olvasásánál éreztem, de felkeltette az érdeklődésemet a piacelmélet versenypolitikai alkalmazása. Ezért is

voltam tagja az intézet versenypolitikai műhelyének négy éven keresztül, valamint vettem részt számos nemzetközi konferencián és műhelyen. Mindez felbecsülhetetlen muníciót jelent mind szakmailag, mind attitűd szempontjából, amely elismeri a piaci mechanizmus szerepét, de határozottan fellép a versenykorlátozásával szemben.

– *Hogyan vezetett az út az elmélettől a gyakorlat felé?*

– 2005-ig nagyjából az akadémiai szektoron belül mozogtam a doktori tanulmányok révén, némi tanítással, egyedül egy kb. négy hónapos tanácsadói vendéges-

kedés jelentett kitérőt a Világbank washingtoni központjában, 2002-ben. Ez abban az időben történt, amikor a nemzetközi szervezet a különböző fejlesztési projektek kapcsán versenykérdésekre is fókuszolt hangsúlyt kezdett fektetni, én a pénzügyi hálózatok versenykérdéseiről készítettem átfogó tanulmányt. Nagyon hasznos tapasztalat volt, hogy némileg eltérő szakmai háttérrel rendelkező szakértőket kellett meggyőzni e kérdések relevanciájáról, amiből végül publikáció is született.

– *2007-től dolgozik a GVH-ban. Mivel foglalkozott a franciaországi tanulmányok befejezése után?*

– 2005 és 2006-ban két éven keresztül egy ismert tanácsadó cég európai központjának versenypolitikai csoportjában dolgoztam Londonban. Számomra a legjelentősebb ügy a 2005-ben zajló dán energiahálózat volt, amiben volt szerencsém közreműködni a felek oldalán, de általában véve több jelentős ügyben dolgoztam a hálózatos iparágakban, beleértve a pénzügyi szektort, az energiaszektor, légi és kötött pályás közlekedést, több új technológiai iparágat, elektronikus és nyomtatott médiát. Eleve meghatározó tapasztalat volt olyan privát cégnél dolgozni, amely szakmai hitelességét adja el a piacon versenypolitikai tanácsadás formájában, és ezt magas fokon teszi. Összesen hét év távollét után azonban családi okokból úgy döntöttem, hogy felmondom és hazaköltözöm, itthon próbálok szerencsét. Valamivel több, mint féléves kitérőt tettem a vasúti szektor akkori ágazati szabályozójánál vezető közgazdászként. Értelemszerűen a GVH áll szakmai profilomhoz a legközelebb, itt dolgozom 2007. szeptember elejétől.

– A GVH-n belül hol kezdte a munkát?

– Közel két éven keresztül voltam a Versenypolitikai Iroda munkatársa, ami a tanácsadó/támogató irodákegyike. Ott sokféle, több „policy” jellegű, projektben működtem közre, és az ottani időszak abból a szempontból is kifejezetten jó volt, hogy gyakorlatilag a GVH valamennyi vizsgálatot végző és támogató irodájával volt alkalmam hosszabb vagy rövidebb ideig együtt dolgozni, bepillantást nyerve a „policy” kérdéseket érintő, illetve a vizsgálói munkába egyaránt, és konkrétan vizsgálói munkát is végeztem.

– Mikor lett tagja a Versenytanácsnak?

– 2009 elején lehetőségem nyílt a pályázat benyújtására, ami sikeres elbírálást nyert, így 2009 júliusától dolgozom a Versenytanács tagjaként. Ez a munkakör igen nagy kihívás, újdonságokkal. Az ügymenetből adódóan az irodákkal az eljárások egymásra épülő, egymást kiegészítő fázisaiban veszünk részt, amihez fontos a szakmai kommunikáció és visszajelzés az egységeken belül, és a kérdések egy szűkebb halmazát illetően azok között. A jelenlegi közvetlen kollégáimtól eddig is sok segítséget és biztatást kaptam, nagyon fontos számomra a kölcsönös támogatást jelentő közeg és az állandó diskusszió.

– Tapasztalatokat szerzett az akadémiai és a privát szektorban. Mi a véleménye a GVH-n belül folyó szakmai munkáról?

– Képzett, szakmailag elhivatott szakemberekkel dolgozom együtt, ami szá-

momra érték. Az utánpótlást tekintve úgy tapasztalom, hogy a GVH a pályakezdők számára is érvényes karrieriránynak számít: motivált és tehetséges pályakezdők csatlakoznak, és azt is jó látni, hogy immár többen közülük kifejezetten versenypolitikai témában nyertek felvételt külföldi egyetemekre, és a hírek alapján kiválóan teljesítenek. Mindez természetesen a bővülő belső képzés eredménye is. Jó lenne, ha minél többen visszatérnének, mert szükség van rájuk, de sikereiknek ettől függetlenül örülök.

– Képzettségének, szakmai hátterének megfelelően a GVH Versenytanácsban főleg antitröszt ügyekkel foglalkozik?

– Mivel a GVH, azon belül pedig a GVH Versenytanács is véges erőforrásokkal gazdálkodik, és az antitröszt ügyek közgazdaságtani tartalom szempontjából általában intenzívebbek, ezért ez minden bizonnyal az ügyportfóliómban is tükröződik. Ugyanakkor a versenypolitika „vertikumában” a klasszikus antitröszt feladatok mellett nagyon fontosnak tartom a fogyasztóvédelmet, véleményem szerint tájékozott, tudatosan döntő fogyasztók nélkül kevésbé hatásos a verseny folyamatának védelme, illetve a GVH aktivitásának további fontos területe, a versenypártolás. Például az első ügyem „fogyasztós” ügy volt, az első tárgyalásom is. De tízéves szakmai tapasztalataim döntő része nyilvánvalóan antitröszt és „fúziós” jellegű.

– Az eddigiek alapján felmerül a kérdés: meg tud foglalmazni valamiféle elvi irányt, ars poetica-t?

– Igen. Szigorú értelemben gazdasági szempontból tekintve, és nem rövid távon, a jól működő versenyfolyamat kulcsfontosságú a gazdasági siker szempontjából. Egyrészt évek tanulmányai vezettek – és vezetnek – el annak egyre alaposabb megértéséhez, továbbá minden külföldi és hazai tapasztalatom is egyértelműen azt igazolta eddig, hogy a verseny folyamata az az erő, ami a leginkább képes hatékony teljesítményre sarkallni a gazdaság szereplőit, figyelemmel természetesen a társadalmi szövegű megfontolások támasztotta korlátokra és ismert piaci kudarcokra. Többek között erre gondoltam az imént említett szakmai attitűd kapcsán. Szorosan ide tartozik továbbá, hogy a versenytörvény alkalmazásában kulcsfontosságú támogató szerepet tulajdonítok a közgazdaságtani elemzésnek. A fogyasztói kárra vonatkozó elmélet, a „theory of harm” megalapozott és elfogadott közgazdaságtani logikával kell konzisztens legyen, mely alapján megállapítható a fogyasztók jólétére gyakorolt potenciális vagy tényleges, számottevő káros hatás. A valósággal való összevetést az empirikus elemzés szolgáltatja, mely általánosan elfogadott módszertan szerint, valós piaci adatokon kell alapulnia, robusztus eredmények alapján. Robusztuság alatt az eredmények egymással és piaci tényekkel való konzisztenciáját értem, erről azonban gyakran további, bonyolultabb módszerek alkalmazásával lehet meggyőződni. Nem beszélhetünk tehát egységes, zárt módszertanról, nincs „egy nagy modell”, inkább elméleti keretről van szó, amely alapján indokolható – és kritizálható – a választott módszertan.

– A közgazdaságtani elemzésnek mely ügýtípusokban van leginkább szerepe?

– Ahogy korábban is céloztam rá, a közgazdaságtan – elmélet és empiria – a fúziókontroll és az antitröszt terén jut igazán szerephez, különösen az áron keresztüli visszaélések vizsgálata kapcsán, de – amellett, hogy az új törvényben lefektetett elvek legnagyobb része mögött is alapvetően közgazdaságtani megfontolásokat értemezek – bizonyos mértékig a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépésben is kap explicit szerepet, pl. a klinikai tesztek értékelése kapcsán. Az utóbbi gondolatokból is majdhogynem következik, de szakmai téren általánosan is igaznak tartom, hogy a piacokkal lépést kell tartani, a tanulás nem állhat meg.

Mi történt a GVH-ban 2010 első hónapjaiban?

2010-ben számos személyi és szervezeti változás ment végbe a GVH-ban. Kováts Surd vezetésével megalakult a Pénzügyi Szolgáltatások Irodája. A Jogi Irodát Számadó Tamás vezeti, az iroda új munkatársa Bártfai Judit. 2010. április elejétől a Versenytanács új szakértője Sáriné Simkó Ágnes és Nagy Krisztina. 2010. elejétől Boda Andrea az Informatikai Csoportot, Komáromi Ágnes a Humánpolitikai Csoportot, míg Zenisek Andrea a Kommunikációs Csoportot vezeti.

A GVH Versenytanácsa – figyelemmel az elmúlt év jelentős jogszabály-módosításaira is – új Szervezeti és Működési Szabályzat alapján dolgozik.

A GVH versenyfelügyeleti eljáráson kívüli eszközzel is felhívta a figyelmet a

fogyasztói csoportokat szervező vállalkozások tájékoztatási gyakorlatában rejlő buktatókra. A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatósággal (NFH) és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével (PSZÁF) karöltve kérdés-válasz formában, közérthetően fogalmazta meg az aggályait, melyet a Metropol című nagy példányszámú, ingyenes napilapban tett közzé. Emellett szintén a három fenti hatóság összefogásával jelenik meg hat héten keresztül heti két alkalommal ugyancsak ebben a napilapban az a rövid hirdetés, amely a fogyasztói csoportokat szervező vállalkozások hirdetési gyakorlatával meg egyező formában tesz egyértelművé alapvető tényeket e csoportokról.

A GVH honlapján új „Aktuális információk” jelentek meg. Többek között itt olvasható a 2010. április 1-jétől alkalmazható informátori díj intézményéről, gyakorlati alkalmazásának feltételeiről kérdések-válaszok formájában összeállított tájékoztató, valamint a GVH, az NFH, valamint a PSZÁF által, a fogyasztói csoportokról készített összefoglaló. A GVH a piaci szereplők számára is átlátható, kiszámítható működése jegyében a versenyhatóság közléte honlapján azokat az irányelveit is, melyeket az összefonódások ellenőrzése során szem előtt tart.

Az idei évtől a GVH Versenytanácsának nyilvánosságra hozott döntéseiben beazonosítható módon megjelennek az eljáró versenytanácsstagok.

Ideiglenes intézkedések folyamatban lévő eljárásokban

A GVH Versenytanács két, fogyasztói csoportokat szervező vállalkozással szemben folyamatban lévő eljárásban élt az ideiglenes intézkedés elrendelésének lehetőségével.

A kilencvenes években Magyarországon megjelent fogyasztói csoportokat az a céllal hozzák létre, hogy meghatározott áruk (ingó vagy ingatlan dolog) tulajdonjogát az adott csoport egyes tagjai a csoport segítségével megszerezzék. Egy vállalkozás által szervezett és működtetett csoport tagjai vállalják, hogy adott ideig meghatározott összeget fizetnek be havonta. A szervező által rendszeresen megrendezett közgyűléseken megtartott sorsolásokon és/vagy előtörlesztés vállalása útján dől el (ez utóbbi esetben annak alapján, hogy melyik tag vállalja a legtöbb még hátra lévő részlet esedékesség előtti megfizetését), hogy a csoport tagjai közül az adott alkalommal kik jutnak hozzá a vásárlási joghoz, kik számára nyílik meg a lehetősége annak, hogy megvásárolják a meghatározott ingóságot vagy ingatlant. A fogyasztói csoportokban való vásárlási forma ennek megfelelően a hagyományos részletvásárlástól eltérő feltételeket teremt, mivel az áruhoz jutás jellemzően

nem az első részlet megfizetésével egyidejűleg történik meg, hanem akár évek múltán. Az összes tag összes törlesztő részletének hiánytalan teljesítése esetén a futamidő végén (amely 15 év is lehet) az a fogyasztó is hozzájuthat a vásárlási joghoz, akit a futamidő alatt nem sorsoltak ki, illetve akinek anyagi forrásai nem tették lehetővé, hogy előtörlesztést vállaljon.

A fogyasztói csoport tehát olyan sajátos, összetett konstrukció, amely a speciális előtakarékosági formát kombinálja a részletre történő vásárlással és szerencseelemet is magában foglal. A szerencseelem nemcsak a sorsolással, hanem az előtörlesztés vállalásának lehetőségével összefüggésben is megmutatkozik, mivel a csoporttag előtt nem ismert és általa nem befolyásolható a többi csoporttag előtörlesztés-vállalási hajlandósága. Nem számítható ki előre, hogy a vásárlói joghoz jutáshoz hány havi törlesztő részlet felajánlása szükséges, s nem ismert, hogy a többi tag magatartása e vonatkozásában miként alakul.

A fogyasztói csoportokat szervező vállalkozások széles körben, igen nagy gyakorisággal megjelentetett reklámjaikban népszerűsítik szolgáltatásaikat. A célcsoport elsődlegesen az a fogyasztói réteg, amely valamilyen objektív oknál fogva nem tud banki hitelt vagy egyéb pénzügyi terméket igénybe venni, a BAR-listások, jö-

vedelmük szerkezete nem teszi lehetővé, hogy a bankok által kért feltételeknek megfeleljenek (nyugdíjasok, alacsony jövedelemmel bejelentett egyéni vállalkozók stb.), nem rendelkeznek a hitelfelvételhez szükséges önerővel, a jelzáloghitel felvételéhez szükséges terhelhető ingatlannal, nem tudnak kezest, adótsársat állítani.

A GVH az elmúlt években több eljárást folytatott le különböző fogyasztói csoportokat szervező vállalkozásokkal szemben, sorra állapítva meg, hogy e vállalkozások magatartása alkalmas a fogyasztók megtévesztésére, illetve a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló jogszabályba ütközik.

A GVH Versenytanács határozataival szemben benyújtott kereseteket a bíróságok elutasították. A következetes bírói gyakorlat szerint a fogyasztói csoportok kapcsán lényeges, a reklámozási tevékenység során is figyelembe veendő körülménynek minősül az, hogy az adott szolgáltatás nyújtására belső hitelezéssel (a tagok befizetéseiből) kerül sor, továbbá a szerencseelem léte, illetőleg az a körülmény, hogy a fogyasztó nem a szerződéskötéskor, hanem később, akár évek múltán juthat a vásárlási joghoz, s azáltal a megszerezni kívánt dologhoz. Jogsértő, ha a reklámban felvázolt tevékenység a használt szavak és kifejezések hétköznapi

életben elfogadott jelentése alapján egy lényeges tulajdonságaiban eltérő szolgáltatással, a hitelnyújtással azonosítható.

Két eljárásban (Vj-13/2010., Vj-18/2010.) a GVH Versenytanács az ügyet lezáró érdemi döntés meghozatalát megelőzően – a vizsgálók indítványára – ideiglenes intézkedéssel megtiltotta a végzésben meghatározott tartalommal bíró kereskedelmi kommunikációk alkalmazásával megvalósuló magatartás további folytatását, azaz a vállalkozások a végzésben rögzített reklámokat nem tehetik közzé.

Mindkét esetben megállapítást nyert az ideiglenes intézkedés meghozatala alábbi feltételeinek teljesülése:

- a magatartás a törvény rendelkezéseibe ütközik,
- a magatartás sérti az érdekelt jogi vagy gazdasági érdekeit, illetőleg veszélyezteti a gazdasági verseny kialakulását, fenntartását vagy fejlesztését,
- a magatartás további folytatásának megtiltása, illetve a törvénybe ütköző állapot megszüntetésének elrendelése halaszthatatlanul szükségesnek, célszerűnek mutatkozik az érdekelt jogi vagy gazdasági érdekeinek védelme, illetőleg a gazdasági verseny kialakulásának, fenntartásának vagy fejlesztésének veszélyeztetettsége miatt.

A tényállás mindkét eljárásban kellő mértékben tisztázott volt ahhoz, hogy a GVH Versenytanács döntést hozzon az ideiglenes intézkedés elrendelésének tárgyában. Ismertek voltak a vállalkozások által alkalmazott reklámok, amelyek közlései összevethetők voltak a fogyasztói csoportokat szervező, működtető vállalkozásokkal szemben korábban lefolytatott eljárásokban elbírált reklámok tartalmával, s tudott, hogy ez utóbbi reklámok értékelése milyen eredményre vezetett a fogyasztói csoportok szervezésével és működtetésével kapcsolatban alkalmazott reklámok megítélése tárgyában kialakult következetes bírói és versenytanácsi gyakorlatban. A GVH Versenytanács megállapította, a két eljárásban vizsgált, a fogyasztó részére kínált összeg mértékére és a havi törlesztőrészletre utaló reklámok elolvasásakor a fogyasztó az azokban használt kifejezéseknek a mindennapi életben elfogadott általános jelentése alapján, a reklám összhatása eredményeként arra a következtetésre juthatott, hogy a reklámozott szolgáltatás igénybevétele esetén azonnal hozzájuthat az általa igényelt összeghez, amelyet ezt követően havonkénti törlesztéssel fizet vissza. A reklámok alapján a fogyasztóban fel sem merülhetett, hogy a

kívánt dologhoz sorsolás útján vagy előtörlesztés-vállalással (a szerencsejelen által befolyásoltan), esetleg 5 vagy akár 15 év elteltével juthat hozzá.

Az eljárás alá vont vállalkozások által megvalósított, valószínűsíthetően a fogyasztók megtévesztésére alkalmas kereskedelmi gyakorlat rontja a fogyasztók azon lehetőségét, hogy üzleti döntéseik meghozatala során tájékozott döntést hozzanak, amely sérti a fogyasztók gazdasági érdekeit. A fogyasztói érdekek sérelmét támasztják alá a fogyasztói csoportokból kizártak és a felmondók magas aránya is, amely a kereskedelmi gyakorlat, a tájékoztatási folyamat egészének problematikusságára utal.

Az ideiglenes intézkedés elrendelése halaszthatatlanul szükségesnek, célszerűnek mutatkozott az érdekelt jogi vagy gazdasági érdekeinek védelme miatt. Ugyanis a vállalkozások kereskedelmi gyakorlatában kiemelt szerepe van az igen intenzív kommunikációs tevékenység során a nyomtatott sajtóban megjelentetett, valószínűsíthetően a magukat hosszú távra, akár 15 évre elkötelező fogyasztók megtévesztésére alkalmas reklámoknak, amelyeket a vállalkozások folyamatosan jelentetnek meg.

A GVH által az összefonódás engedélyezése iránti eljárások során alkalmazott elemzési módszerekről

Az összefonódások engedélyezési feltételeinek 2009-es módosítása következtében nagyobb hangsúlyt kap az összefonódás versenyhatásainak alapos elemzése, illetve az elmúlt évek jelentősebb és összetettebb összefonódási ügyek kapcsán felmerült tapasztalatok is azt mutatják, hogy a részletes piacelemzések eredményesen hozzájárulnak az egyes versenypolitikai aggályok objektív, tényszerű alapon történő felderítéséhez és tisztázásához. A nagyobb jelentőségű, többnyire bonyolult versenyjogi megítélésű ügyekben ennek folytán még nagyobb jelentősége van annak, hogy az összefonódás vizsgálata jól meghatározott és megalapozott módszertan mentén zajló mélyreható, adatokon és kvantitatív elemzéseken nyugvó gazdasági piacelemzésekre alapuljon.

Ezért a GVH kérdések és azokra adott rövid válaszok formájában ismerteti azokat az elméleti megfontolásokat és módszertani követelményeket, amelyek mentén az összefonódások vizsgálata során eljár.

Ezen tájékoztató révén gyorsabbá és hatékonyabbá válhat az összefonódásban résztvevő és harmadik felek, valamint a GVH közti kommunikáció, és ezáltal az összefonódás vizsgálata. A tájékoztató célja az összefonódás vizsgálatának és az ehhez szükséges adatok megfelelő módon (megfelelő minőségben is időben) való, akár a kérelem benyújtásával egyidejű rendelkezésre bocsáthatóságának megkönnyítése.

Hasonló irányelvek megfogalmazása nyilvános formában nem idegen más versenyhatóságok gyakorlatától. Az összefonódások vizsgálatának elméleti kereteit az Európai Bizottság lefekteti a horizontális és nem horizontális összefonódásokra vonatkozóan is, illetve megfogalmazza a közgazdasági elemzéssel és adatokkal kapcsolatos elvárásait; rendszerezi elemzési módszereit és elemzési elvárásait az angol *Office of Fair Trading* és *Competition Commission*, valamint a francia *Autorité de la Concurrence*; az *International Compe-*

tition Network is megfogalmaz fúziós elemzési módszerekre ajánlásokat.

A tájékoztatók négy témakör köré csoportosulnak:

1. Az összefonódások elemzésének módszertani megközelítése
2. A GVH kvantitatív elemzéseire használt adatok részletezettségére és minőségére vonatkozó elvek
3. Az összefonódás által érintett piac meghatározásának irányadó szempontjai
4. Az összefonódások nem koordinatív horizontális hatásainak értékelésekor irányadó szempontok

Annak érdekében, hogy a GVH visszajelzést kaphasson arról, hogy az ezen dokumentumokban megfogalmazott gondolati keret mennyiben segíti az összefonódást tervező vállalatok és az azokat segítő szakemberek munkáját, a GVH nyilvános konzultációra bocsátotta ezeket a dokumentumokat. A dokumentumok elérhetők a GVH honlapján, a www.gvh.hu/Elemzések/Vitaanyagok címen.

Az OECD-GVH Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ (ROK) keretében 2010. január és május között rendezett programok

Versenyjogi bírák részére rendezett szeminárium, 2010. február 12–13.

A februári szeminárium sorban a hetedik esemény, melyet a ROK versenyjogi bírók számára rendezett. A kétnapos program lehetőséget nyújtott a közösségi versenyjog kevésbé ismert területeinek megismerésére, valamint az ezekkel kapcsolatos tapasztalataik megvitatására. A szeminárium az állami támogatásokkal kapcsolatos hatályos Európai Unió joganyag, illetve a vonatkozó eljárások, valamint az Európai Bíróságok által hozott ítéletek megismertetésére irányult. Az állami támogatások területén érvényesülő magánjogi jogérvényesítési lehetőségek külön figyelmet kaptak a rendezvény során. A bírók nemcsak előadásokat hallgathattak, hanem lehetőségük nyílt aktív beszélgetésekre, eszmecserékre, továbbá részt vehettek egy próbapaperben is, melynek során az előadók egy képzeletbeli ügyön keresztül mutatták be számukra a leggyakrabban felmerülő jogi problémákat. Az Európai Bizottság pénzügyi támogatásával megrendezett szemináriumon 35 bírót vett részt 13 európai országból.

Konferencia és szeminárium a ROK megalapításának 5. évfordulója alkalmából, 2010. március 2. és 3.

A ROK öt éves évfordulóját a GVH és a ROK 2010. március 2. és 3. között nagyszabású ünnepség és nemzetközi konferencia rendezésével ünnepelte. A 2005. február 16-án a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által létrehozott ROK eddigi öt éves működése során 41 sikeres nemzetközi programot szervezett, melyen közel 1100 nemzeti szakértő és több mint 250 előadó vett részt. A ROK nagy sikerű képzési programjai elsősorban a kelet-, dél-kelet és közép-európai országok versenyhatósági szakembereinek, a szabályozó hatósági munkatársainak, illetve európai bírók számára szólnak.

A ROK öt éves évfordulója tiszteletére két egymást követő esemény – egy workshop és egy konferencia – megrendezésére került sor. Az első nap a ROK fő tevékenységi körébe tartozó országok versenyha-

tósági vezetői és felső vezetői vettek részt egy interaktív szemináriumon, amely elsődlegesen a hatékony intézményi működés és a versenyhatósági menedzsment kialakításának bemutatását célozta meg. A megfelelő stratégiai tervezés a hatósági struktúra, működési folyamatok és prioritizálás kérdéseiben alapvető fontosságú, így ezek elsajátítása nagy érdeklődést váltott ki a meghívott vezetők körében.

A második napra szervezett nemzetközi konferencia két részből állt. Az ünnepélyes délelőtti szekció a ROK régióbeli szerepét, munkáját és eredményeit helyezte középpontba, ennek keretében előadást tartott Balázs Péter, a Magyar Köztársaság külügyminisztere, Aart de Gues, az OECD főtitkárhelyettese, Gottfried Péter, a Magyar Köztársaság OECD nagykövete, valamint Nagy Zoltán, a GVH elnöke.

A program második része szakmai programot nyújtott „Versenypolitika a válság után” címmel. A konferencia ezen részében neves nemzetközi és hazai szakemberek ismertették azon nézeteiket és tapasztalataikat, amelyek a válság utáni helyzetben jellemzik a versenyhatóságok munkáját. A ROK célcsoportját képező országok hatóságainak vezetői mellett, olyan szakemberek is felszólaltak, mint Frédéric Jenny, az OECD Versenyügyi Bizottság elnöke, illetve William Kovacic, az Egyesült Államok Szövetségi Kereskedelmi Tanácsának biztosa, illetve David Lewis, a Dél-afrikai Versenyügyi Döntőbizottság volt elnöke, a Gordon Institute of Business Science professzora, valamint Bencsik László, az OTP vezérigazgató-helyettese.

CECI szeminárium a bankváltásról, 2010. március 8–9.

A ROK munkájának egyik kedvezményezett csoportját képezi a Közép-európai Versenyügyi Kezdeményezés (CECI), melynek keretében hat versenyhatóság – az osztrák, a cseh, a lengyel, a szlovák, a szlovén, valamint a magyar hatóság – működik együtt. A bankváltás kérdéseit tagláló szemináriumon 13 résztvevő és 9 előadó vett részt.

A szeminárium résztvevői elsősorban a folyószámla- és jelzáloghitel-piacokon szerzett tapasztalataikat osztották meg egymással a bankváltás kérdéskörében. Az első nap előadói számoltak be azokról a vizsgálatokról, amelyek kifejezetten a váltási költségekre fókuszáltak. Ennek keretében tehát előadás hangzott el a GVH, az Európai Bizottság és az *Office of Fair Trading* által indított bankváltási szokásokat és váltási költségeket elemző ágazati vizsgálatokról. A második napon a témát szélesebb összefüggésbe ágyazva a pénzügyi stabilitási és a fogyasztóvédelmi megfontolások kerültek napirendre. Az egyesült államokbeli Federal Trade Commissiontól érkezett paneltag a fogyasztók jelzáloghitel-piaci tájékoztatásáról tartott előadást, míg az Európai Bizottság képviselője a lakossági pénzügyi piacokról közzétett jelentést mutatta be. A szeminárium keretében előadás hangzott el a pénzügyi piacok és a hagyományos piacok közötti különbségekről, és ezen eltérések esetleges versenypolitikai következményeiről. Mindezek mellett a magyar jegybanktól érkezett előadó ismertette a devizahitelek alakulását, a térnyerésükkel, illetve az eladósodottság növelésével járó kockázatokat, és visszaszorításuk érdekében hozott intézkedéseket. A rendezvényt egy ún. „tour de table” zárta, melynek során a versenyhatóságok egy előre megküldött kérdéslista alapján fejtették ki álláspontjukat hazai piacokon szerzett bankváltási tapasztalataikról.

Szeminárium a fúziókontrollról, 2010. március 22–26.

Az összeolvasások kérdéskörében megrendezett szeminárium a ROK fő te-

vékenységi körébe tartozó országok* versenyhatósági kollégáinak részvételével zajlott. Az eseményen húsz meghívott vendég vett részt összesen tizennégy ország nemzeti versenyhatóságának képviselőjében. A fúziók összetett vizsgálata kiterjedt a szerződéses megoldások, a szabályozási kérdések és a belső szervezeti nehézségekből származó problémák áttekintésére is. A program lefedte a fúzióellenőrzéssel kapcsolatos valamennyi kérdést, részletes elemzést nyújtva az érintett piac, a piaci szerkezet, az összefonódások által okozott esetleges károk és a gazdaságossági megfontolások elméleti

hátteréről, valamint az alkalmazható korrekciós intézkedésekről.

Az elméleti ismereteket az előadók rövid prezentációk formájában adták át a résztvevőknek, illetve sor került egy rövid hipotetikus esettanulmány feldolgozására is. Mindezek mellett a meghívott versenyhatóságok egy része egy-egy ügyet ismertetett, melyet a nemzeti jogalkalmazásuk alapján tipikus fúziófelügyeleti esetnek tekintett. A résztvevők hét esetet mutattak be a rendezvény során, melyeket az ügyet nem ismertető kollégák kommentáltak és elemeztek.

Szeminárium az árazási visszaélésekről, 2010. május 10–13.

Ez az erőfölénnyel foglalkozó szeminárium a ROK célcsoportjába tartozó tizennégy ország versenyhatósága 19 munkatársának részvételével került megrendezésre. A szeminárium központi kérdése a

versenyjog megfelelő alkalmazása volt az erőfölényes ügyek során, ezen belül is elsődleges helyet foglalt el az árazási visszaélések megállapításának megfelelő módszertana. Az árképzés versenyfelügyeleti elemzése a legösszetettebb vizsgálati területek egyike. A résztvevők a szeminárium folyamán elméleti és gyakorlati előadások során vették sorra az erőfölényes helyzettel való visszaélést eredményező árazási stratégiákat, így a túlzottan magas árak alkalmazását, a felfaló árazást és az árdiszkriminációt. A hallgatóság megismerhette a kulcsfontosságú vizsgálati módszereket is, mint például a költségek számítását és az árak és költségek megfelelő összehasonlítását.

Az esemény során a szokott módon a szakértői előadásokat a résztvevők esettanulmányai egészítették ki és minden prezentációt követően lehetőség nyílt az elhangzottak megvitatására.

* Albánia, Azerbajdzsán, Belarusz, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Grúzia, Kazahsztán, Kirgizisztán, Macedón Köztársaság, Moldovai Köztársaság, Montenegró, Románia, Oroszországi Föderáció, Örményország, Szerbia és Ukrajna.

Események a versenykultúra terén

A Versenykultúra Központ (GVH VKK) 2010 februárjában hozta nyilvánosságra éves munkatervét, amely idei előirányzott, tervezett feladatait tartalmazza. A központ ebben az évben kiemelten kíván foglalkozni a GVH kartelek elleni küzdelmével, valamint az új jogi lehetőségek, mint például az informátori díj ismertetésével. Az idei munkatervben a GVH VKK célul tűzte ki Richard Whish: *Competition Law** című könyve fordításának és megjelentetésének befejezését, és egy másik idegen nyelvű szakkönyv, Simon Bishop és Mike Walker: *The Economics of EC Competition Law* című könyve magyar nyelvű kiadásának előkészítését. Mivel idén mind a GVH, mind a GVH VKK a kartelek elleni kíván fókuszálni munkája során, ismeretterjesztő kiadványai között a központ a fogyasztók tájékozottságát segítő kiadványok megjelentetésén túl elsősorban a kartelekkel kapcsolatos anyagi és eljárási jogi kérdéseket, a vállalkozások jogkövető magatartását elősegítő lehetőségeket tagláló füzeteket tervez megjelentetni. Az elmúlt évekhez hasonlóan a GVH VKK az idei év során is tervezi aktuális versenyjogi vagy versenypolitikai kérdések megvitatására szemináriumok és konferenciák szervezését, beleértve a 2007 óta rendezett ebéd-

idős beszélgetéseket, és a 2009 őszén indított közgazdasági szeminárium-sorozatát, amelynek idén is több része megrendezésre került. A GVH VKK továbbra is fontosnak tartja támogatni mind a vállalkozások, vállalati vezetők és tanácsadók, mind a jogalkotásban résztvevő országgyűlési képviselők, kormányzati szakértők, önkormányzatok, valamint a versenytörvény alapján ítélező bírák tájékoztatását. Ebben az évben pedig már ötödik alkalommal tervezi átadni a „Versenykultúráért” díjat a versenykultúra fejlesztésében kiemelkedő szerepet vállaló – hivatalon kívül tevékenykedő – szakemberek munkájának elismeréseként. Mindezekon felül, a GVH VKK a hivatalon kívüli szervezetek versenykultúráját és a fogyasztói tudatosságot fejlesztő munkáját segítő pályázatait is meg kívánja nyitni az év során. A központ továbbra is a tömegkommunikációs csatornákon történő megjelenést tekinti a verseny és fogyasztóvédelmi politika terjesztéséhez igénybe vehető egyik legfontosabb és leghatékonyabb eszköznek. A korábbi együttműködést folytatva a GVH VKK 2010 során is rendszeresen jelentkezik, illetve jelentkezett az eltelt hónapokban tematikus oldallal a Napi Gazdaság hasábjain, valamint más csatornákon, mint például a Metropol napilapban és a

Portfolio.hu online portálon, illetve több fogyasztóvédelmi magazinban (többek között A Kontroll, a Fogyasztóvédelem, a Teszt Plusz fogyasztóvédelmi magazinokban) is megjelentetett szakmai és közérthető tartalmú írásokat. A GVH VKK a pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében idén is együttműködik a Magyar Nemzeti Bankkal és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletével. Az együttműködés keretében a három intézmény két, a tavalyi év során az országos terjesztésű Est lapokban megjelentetett különszámhoz hasonló kiadvánnyal készül. A Központ év elején ismét meghirdette „Versenyjog Magyarországon és az EU-ban” elnevezésű tanulmányi pályázatát. A pályamunkák beadási határideje április 30. volt. A bírálat folyamatban van, így a verseny eredményeiről a Versenytükör következő számában számolunk be (a verseny összefoglalója és a nyertes dolgozatok a korábbiaknak megfelelően elérhetők lesznek a GVH VKK honlapján – www.versenykultura.hu). A GVH VKK idén is részt vesz a *Sziget fesztiválon*, a *Civil Szigeten*, ahol immár harmadik alkalommal, két napon keresztül (2010. augusztus 11–12-én) a *Versenysziget* elnevezésű sátorban fogadja majd az érdeklődőket. A megjelenéssel – a részt vevő más állami-önkormányzati szervekhez, valamint civil szervezetekhez hasonlóan – a központ célja a hivatal tevékenységének széles körű és alaposabb megismertetése.

* A könyv a GVH VKK támogatásával a HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. gondozásában jelenik meg.

Kávészünet a versenypolitika „nagyjaival”

„Versenypolitika a válság után” címmel megalapításának 5. évfordulója alkalmából nemzetközi konferenciát rendezett az OECD-GVH Budapesti Versenyügyi Regionális Oktatási Központ (ROK). A 2010. március 3-i rendezvényen a közép- és délkelet-európai országok versenyhatóságainak első számú vezetői az előadásokat és eszmecséreket követően, megismerve a nyugat-európai államok és Magyarország tapasztalatait, új irányokat határoztak meg az általuk alkalmazott versenypolitikai célkitűzésekben. A konferencián és az azt megelőző workshop-on meghívott előadóként vett részt David Lewis professzor, a dél-afrikai Versenyügyi Döntőbizottság korábbi elnöke, William E. Kovacic az Egyesült Államok Szövetségi Kereskedelmi Bizottságának biztosa és Allan Fels, Ausztrália és Új-Zéland Kormányzati Vezetőképző Intézetének dékánja.

Kihasználjuk az alkalmat arra, hogy a válság versenypolitikára gyakorolt hatásairól egy kávé mellett kötetlenebb formában is kérdezzük a nemzetközi versenyjogi és versenypolitikai szakmai közösség néhány meghatározó személyiségét. E beszélgetést követhetik nyomon a következő írásban.

Milyen kihívásokra számítottak a válság kezdetén? Menyire igazolódtak várakozásaik?

William Kovacic – Kezdetben négy fő agályom volt. Először is, hogy a különböző iparági lobbik tartósan bizonyuló, versenyjog alóli mentességeket harcolnak ki. Másodsor, hogy hibás vállalati stratégiák és a rossz vállalatvezetés következménye nem a piac elhagyása formájában kapott büntetés, hanem állami támogatás formájában kapott jutalom lesz. Harmadsor, hogy megnő a protekcionizmus különösen a külkereskedelemben és a közbeszerzések terén. Negyedsor, hogy fogyasztóvédelemben a korábbi, piacokonform beavatkozási formákat felváltja a közvetlenebb kontroll, csökkentve a fogyasztók választási lehetőségét. Ettől a pénzügyi szektorban elszenvedett kudarcok nyomán, a korábbi piacokonform beavatkozási formákat felváltja a közvetlenebb kontroll.

Allan Fels – Én arra számítottam, hogy – a mélynek és elhúzódónak ígérkező válság következtében – elszaporodnak a kartellek, a versenyellenes fúziók és más versenyellenes magatartások. Ez azért is tűnt különösen aggasztónak, mert az elmúlt fél évszázad lényegében a nagy világgazdasági válság idején elrontott dolgok helyre-

hozásával telt, és az újabb válság ezeket az eredményeket kérdőjelezte meg. Tartani lehetett attól, hogy a versenypolitikát ismét valamiféle luxuscikknek kezdik tekinteni, ami csinos ugyan, de nehéz időkben nem engedhetjük meg magunknak.

Ma már látszik, hogy maga a versenyjog átvészelte a válságot, ami veszélyben van, az inkább a szélesebb értelemben vett versenypolitika, illetve az, hogy a versenyhatóságok más közpolitikákra is hatást gyakorolhassanak. Kár, hogy a válság éppen a pénzügyi szektor összeomlásával indult, mert az elmúlt időszakban egy sor fejlemény, amely fokozta a gazdaság rugalmasságát, dinamizmusát és a versenyt, éppen ebből a szektorból indult ki, és úgy tűnik, hogy ennek most vége.

David Lewis – Én is arra számítottam, hogy a dél-afrikai vállalatok egyre-másra válság kartelleket akarnak majd létrehozni, és megszorodnak az olyan helyzetek, amikor egyébként aggályosnak látszó fúziók résztvevői csödközeli helyzetre hivatkoznak és gyors engedélyezést követelnek. Ebből végül semmi nem lett. Emlékszem, hogy sok vezető világszerte nagyon sötétnek látta a versenyjog jövőjét, tartottak a szabályok, vagy végrehajtásuk felpuhításától, és arról beszéltek, hogy véget ért a versenypolitika aranykora, hogy az emberek elutasítják a piacokat. Én nem aggódtam ennyire, legalábbis magával a versenyjoggal kapcsolatban. Dél-Afrikában a válság még erősítette is a versenyjogot és

a versenyjog alkalmazását. Az emberek szemében ugyanis nem a piacok, hanem az üzletemberek és a politikusok veszítettek el tekintélyüket. Problémát inkább talán a túlzott elvárások jelentenek. Az emberek hajlamosak azt hinni, hogy a versenyhatóság az eljárásaival minden gazdasági problémát képes megoldani. Ugyanakkor Dél-Afrikában is gyengült a szélesebb értelemben vett versenypolitika befolyása, a kormány határozottan régmódi iparpolitikában és a hazai ipart támogató közbeszerzésekben gondolkodik.

William Kovacic – Valóban jobban lehet tartani az egyéb közpolitikák terén bekövetkező versenyellenes fejleményektől. Ezek közvetve befolyásolhatják magát a versenyjogot és alkalmazását is, amiben egyébként sem kizártak kisebb torzulások, de ezek várhatóan nem lesznek alapvetők.

Allan Fels – Szerintem a versenyjog azért állta jobban a válságot, mint a szélesebben vett versenypolitika, mert a politikusok is régóta elfogadják és a gazdasági rendszer egyik alapvető részeként tekintenek rá, ami csak erősödött, amikor a hidegháború végén a keleti blokk összeomlott. De ez is változhat, ha a válság még elhúzódik a következő 4-5 évre.

Ha a válság elhúzódása befolyásolja a versenyjog pozícióit, akkor a válság globálisan eltérő lefolyása átfordíthatja-e a jelenleg megfigyelt konvergenciát divergenciába?

Allan Fels – Ennek kapcsán Kínát érdemes említeni. Feltörekvő országgént, a verseny-

Allan Fels Ausztrália és Új-Zéland Kormányzati Vezetőképző Intézetének alapító dékánja. Az Australian Competition and Consumer Commission (ACCC) létrehozója és első elnöke 1995-től 2003-ig, az OECD Kereskedelmi és Versenyügyi Közös Munkacsoportjának társelnöke 1996-tól 2003-ig. A Trade Practices Commission és az ACCC elnökeként, Allan Fels-et Ausztrália egyik legnépszerűbb, legfontosabb és legaktívabb szabályalkotójaként tartják számon.

William E. Kovacic 2006 óta az amerikai Federal Trade Commission (FTC) döntéshozó testületének tagja, 2008–2009 között az FTC vezetője. Karrierje korábbi szakaszában Kovacic egy évig az Amerikai Szenátus Jogi Bizottságának Antitröszt- és Monopóliumellenes Albizottsága munkatársaként dolgozott. 1992 óta antitröszt és fogyasztóvédelmi témákban számos e közpolitikákat frissen bevezetni kívánó ország kormányának adott tanácsot.

David Lewis 2002–2008-ig a dél-afrikai Competition Tribunal alapító vezetője. Számos testületben meghatározó szerepet töltött be, így például 2007-től 2009-ig az International Marketing Council of South Africa felügyelőbizottsági tagja, valamint 1995–2008-ig az Industrial Development Corporation, majd 2008-tól a Johannesburg Development Agency igazgatósági tagja. 2009-től a Gordon Institute of Business Science of the University of Pretoria professzora.

politika terén korábban leginkább tiszteletre méltó mintának tekintette a Nyugatot. Annak nyomán, hogy a tanítómester talán mégsem mindent csinált jól, Kínában most nagyobb teret kapnak a saját „ösztönös” megoldások, és ez az ország versenyjogának alakulására is hatást fog gyakorolni.

Az elmúlt években kibontakozott a fogyasztóvédelem és a versenypolitika egymást kiegészítő együttműködése, amely a piacok működési mechanizmusairól alkotott képen alapult. Érinti ezt a trendet az, hogy a válság esetleg megingatta a piacokba vetett hitet?

David Lewis – Igen, de a válság inkább erősítette ezt a kapcsolatot, mintsem gyengítette volna. Kiderült, hogy mind a verseny strukturális feltételeire, mind pedig pontos információkra szükség van. És ez nem csak a fogyasztói döntésekre, de a szabályozói döntésekre is igaz. Ez utóbbiból két dolog is következik. Egyrészt, ha magával az információval van probléma, akkor nem megoldás az, hogy a fogyasztó kezéből áthelyezzük a döntést a hatóságba. Másrészt, nem az a kérdés, hogy mindent szabályozunk, vagy, hogy semmit se szabályozunk, hanem az, hogy hogyan legyenek olyan jól informált szabályozóink, amelyek indokolt esetben (és csak akkor) cselekszenek.

William Kovacic – Amennyiben hitelét veszítené a kereskedelem önkéntes cserén alapuló rendszere, akkor annak valóban szomorú következményei lennének mind a versenypolitikára, mind pedig a fogyasztóvédelemre nézve. Amire azonban inkább szükség lenne az a válsághoz vezető események alapos és körültekintő vizsgálata. Ebből radikális változások nem következnek, de finomítási igények igenis fakadhatnak mind a versenyről, mind pedig a fogyasztóvédelemről való gondolkodásra nézve. Fontos, hogy a tanulságok számbavétele az egyének által meghozott döntéseken túlmenően a szabályozói, kormányzati döntésekkel is foglalkozzon. Az Egyesült Államokban például komolyan gondolt és helyesnek tételezett társadalompolitikai célok is meghúzódtak amögött, hogy saját otthon birtoklására buzdították az embereket, valamint, hogy bátorították a bankokat a nagyvonalúbb hitelezésre.

A szélesebb értelemben vett versenypolitika gyengülése a versenypártolás számára is kihívást jelent?

David Lewis – Igen, ma ez a versenyhatóságok előtt álló legnagyobb kihívás. Ha a versenyhatóságok nem találhatnak módszert arra, hogy a kormányzat számára egyébként fontos gazdaságpolitikai lépé-

seket a konfrontálódást kerülve, valamilyen megegyezéses úton, de mégis érdemben befolyásolják, akkor jelentős visszarendeződés várható. Érdemes lenne a versenyhatóságoknak egymással is dialógust folytatniuk erről. Ma már a világon mindenhol vannak versenyhatóságok és minden régióban találni legalább egy olyat, amit komolyan lehet venni, és kialakultak a dialógus olyan színterei, mint az OECD vagy az ICN. Persze nagyon kényes kérdés nemzetközi dialógust folytatni erről a témáról, hiszen abban óhatatlanul megjelenne a nemzeti kormány bizonyos fokú kritizálása.

William Kovacic – Egy ilyen eszmecsere nagyon hasznos lenne. Az Egyesült Államokban nagy felzúdulást váltott ki, amikor a 1970-es évek végén a Chrysler akkori megmentését az FTC vezetője egy kongresszusi meghallgatáson nyilvánosan ellenezte. De legalább megjelent a versenypolitikai álláspont. A közelmúlt hasonló eseményei kapcsán az amerikai hatóságok különféle okok miatt hallgattak, pedig ha kizárólag más közpolitikai szereplők alakítják ezeket a vitákat, akkor előbb-utóbb egyszerűen átlépnek a versenypolitikai szempontokra.

Allan Fels – A versenyhatóságok versenypártolása valójában csak egy kicsi eleme az összképnek. Ausztráliában legalábbis az 1980-as években útjára indított és igen sikeres nemzeti versenypolitika – amely szintén a versenykorlátozó intézkedések kiiktatásáról szólt – messze túlnyúlt a versenyhatóság tevékenységén, pénzügyi ösztönzőket, végrehajtási mechanizmusokat foglalt magába, az egész társadalmat érintette, konszenzus, és politikai támogatás övezte.

Milyen érvekre támaszkodhatnak a versenyhatóságok a következő időszak vitáiban?

William Kovacic – Amikor figyelmeztetnek a verseny korlátozásának következményeire, hivatkozhatnak múltbéli tapasztalatokra. Az Egyesült Államokban például a nagy világgazdasági válság nyomán az 1930-as években egész ágazatokra kiterjedően vezettek be tervezést, versenykorlátozó szabályokat, sőt tömörítettek vállalatokat kartellekbe. Ez történt a közlekedésben és a távközlésben, hogy csak két kulcsfontosságú szektort említsek. Több mint négy évtizeden át tartott a versenykorlátozó elemek kigyomlálása a közúti közlekedésből és a légi közlekedésből, míg óriási jóléti veszteségek keletkeztek. A versenyhatóságok felidézhetik ezeket a tapasztalatokat, és a hasonló intéz-

kedések terveire mondhatják a döntéshozóknak: „Ezzel már próbálkoztunk korábban, és akkor nagyon megégettük magunkat! Ne csináld megint! Még ha most nagy is a kísértés, később majd megfizeted az árát.”

David Lewis – Új és meggyőző érvekre van szükség. A versenypolitikát nem lehet eladni jóléti háromszögekkel és absztrakt érveléssel. Még az a korábban jól beváltnak tartott érvelés sem működik biztosan, ami a kartellek megalakulásával és felszámolásával kapcsolatos ármozgásokat említi. Az ilyen ármozgások csak ritkán látványosak, és az érvelés visszafelé sült el. Fontosabbak azok az érvek, amelyek a verseny és az innováció, valamint a gazdaság dinamizmusának összefüggéseire mutatnak rá. A verseny megjelenése a távközlésben nem csak olyan új termékekhez és szolgáltatásokhoz vezetett, mint az iPhone, vagy a BlackBerry, hanem egész embercsoportok előtt nyitott új lehetőségeket. A mobiltelefonok korábban nem várt módon segítik például a szenegáli halászok piacra jutását és biztos vagyok abban, hogy a magyar agrártermelők piacra jutását is.

Én jelenleg egy üzleti egyetemen tanítok, és az a tapasztalatom, hogy az ottani hallgatókat kizárólag történeteken keresztül lehet lekötni és tanítani. A versenyhatóságoknak is érdemes odafigyelniük erre. A brit Office of Fair Trading már észrevette ezt, honlapján számos, a verseny pozitív hatásait illusztráló történet olvasható.

Allan Fels – A versenyhatóságok hajlamosak kommunikációjukban a fogyasztókra és a fogyasztói árakra összpontosítani, pedig a kisvállalatok és a mezőgazdasági termelők is a történet részei, a versenykorlátozó magatartások tipikus áldozatai.

William Kovacic – A jó narratívák valóban hasznosak, és tényleg ilyen lehet a távközlés egész átalakulási folyamata, amely még az 1970-es évek elején kezdődött. Ez egy, a verseny dinamikus aspektusáról szóló történet, amelyben a szabályozók és a versenyhatóság egymást kiegészítve és erősítve közreműködött, és amelyben mindenki nyert. A haszon nem elsősorban költségsökkenés formájában jelentkezett (bár úgy is), hanem technológiai változás révén, amelynek messzemenő következményeit kezdetekben nem is lehetett látni, legfeljebb sejteni. Az ilyen és hasonló történetek sokkal többet segítenek, mint bármilyen absztrakt megállapítás, legyen az mégoly megalapozott is.

Zavodnyik József*:

Csalogató reklámok a GVH Versenytanács előtt

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény mellékletének 5. pontja értelmében tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősül az áru meghatározott áron való vásárlására felhívás annak elhallgatásával, hogy a vállalkozásnak alapos oka van azt feltételezni, hogy az adott vagy az azt helyettesítő árut a kínált áron nem fogja tudni – az árura, a vonatkozó kereskedelmi kommunikáció hatókörére és az ajánlati árra figyelemmel – megfelelő időtartamig és mennyiségben szolgáltatni vagy más vállalkozástól beszerezni (csalogató reklám). A törvény hatályba lépése óta a GVH Versenytanács több döntésében értelmezte ezen jogszabályi rendelkezést. Az alábbiakban (a teljesség igénye nélkül) az e tárgy körben tett egyes megállapításokra hívjuk fel a figyelmet.

I. Általános szabályok

A törvényből nem lehet valamiféle „késletgaranciát” levezetni, azaz nem várható el a vállalkozástól, hogy az adott időtartam (így különösen a meghirdetett akció teljes ideje) alatt minden körülmények között garantálja a reklámozott vagy

az azt helyettesítő áru szolgáltatását. A jogszabály alapvetően azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a vállalkozás megfelelően készüljön fel a kereskedelmi kommunikációban tett ígéret teljesítésére, azon ésszerűen várható fogyasztói igény, fogyasztói kereslet kielégítésére, amelynek növelése érdekében például éppen a vállalkozás folytat széles körben reklámtevékenységet. (Megjegyzendő, hogy az áruházláncok, üzletláncok által alkalmazott reklámújságok, mint kommunikációs eszközök révén a vállalkozások jellemzően vásárlásra felhívást tesznek közzé, lehetővé téve az áru fogyasztó általi megvásárlását úgy, hogy ehhez a fogyasztó számára nem szükséges további információk rendelkezésre állása). Ha a vállalkozás egy általa lebonyolított akcióhoz kapcsolódóan alkalmaz csalogató reklámot, akkor a várható kereslethez igazodó árumennyiség meghatározása során figyelemmel kell lennie az akció jellegzetességeire. A Vj-78/2009. számú ügyben például a vállalkozás igen jelentős árkedvezménnyel kínálta az adott árut egyetlen egy órán át. A GVH Versenytanács kiemelte, a vállalkozás nem hagyhatta volna figyelmen kívül, hogy saját döntésének eredményeként a széles körben népszerűsített, jelentős kedvezményt kínáló akciót egyetlen egy órára korlátozta. A vállalkozás azon előadása kapcsán, hogy előzetesen nem kellett „tömeghisztériás jelenetekkel” számolnia, a GVH Versenytanács kiemelte: a vállalkozás az akciótartás olyan módja mellett is dönthetett volna, amely nem hordozza magában a fogyasztók igen nagy számát elérő kommunikációs eszközök által támasztott fogyasztói keresletet egyetlen egy órába besűrítő akció nyilvánvalóan meglévő kockázatát. Hangsúlyozta továbbá, hogy egy nem kellő átgondolással megszervezett és lebonyolított akcióért való felelősséget a vállalkozás nem háríthatja át azokra a fogyasztókra, akiknek nyilvánvalóan nem volt beleszólásuk abba, hogy a vállalkozás milyen akció megtartása mellett

dönt, azt milyen feltételekkel, miként bonyolítja le.

A csalogató reklám kapcsán tehát első sorban az vizsgálendő, hogy a vállalkozás a vásárlásra felhívás meghirdetésekor az eset összes körülményére (s így pl. az akció feltételeire) tekintettel alappal feltételezhette-e, hogy az adott vagy az azt helyettesítő árut megfelelő időtartamig és mennyiségben tudja majd szolgáltatni. E kérdés megválaszolásához a GVH Versenytanács például a Vj-163/2008. számú eljárásban megvizsgálta egyebek között az áruból a korábbi akció során értékesített mennyiséget, a korábban alkalmazott és az adott időszakban meghirdetett árat, valamint azok különbségét, az áru megrendelésének körülményeit [mennyiségét, a rendelés leadásának dátumát, és a rendelésben meghatározott szállítási időponto(k)at]. Mindezen adatok birtokában az adott áru kapcsán arra a megállapításra jutott, hogy a vállalkozás abból valószínűsíthetően elégséges (a korábbi akcióban nagyjából 40 százalékkal magasabb ár melletti értékesítési adathoz képest jelentősen magasabb, mintegy ötszörös) mennyiséget rendelt meg. A Vj-40/2009. számú ügyben szintén több áru esetében jutott arra a következtetésre a GVH Versenytanács, hogy a beszerzett bizonyítékok alapján törvénysértés nem volt megállapítható minden kétséget kizáróan. Ezzel szemben a Vj-78/2009. számú ügyben a Versenytanács kifogást fogalmazott meg az akciós áron kínált trappista sajt vonatkozásában, figyelemmel egyebek között arra, hogy az akciót megelőző mintegy másfél év alatt nem volt olyan hét, amikor a vállalkozás az akció során alkalmazott igen kedvező árat alkalmazta volna. Volt, amikor a vizsgált akció során alkalmazott árnál 80%-kal magasabb ár ellenében árusított trappista sajtból a vizsgálattal érintett akcióban terveztnél lényegesen több fogyott el. A vizsgálattal érintett akcióra tervezett mennyiség úgy az üzlethálózat, mint az egyes üzletek szintjén relatíve kevés fogyasztó vá-

*A szerzővel folytatott beszélgetés a 17. oldalon olvasható.

sárlását tette lehetővé, hiszen ha a fogyasztók minden esetben a maximális mennyiséget vásárolták volna meg a trapista sajtból, akkor a tervezett mennyiség boltunként kevesebb, mint két tucat fogyasztó vásárlására volt elég.

A törvény mellékletének 5. pontjával összefüggésben tehát kiemelkedő jelentőséggel bírhatnak azon adatok, amelyek azt mutatják, hogy az adott áru vonatkozásában korábban milyen fogyasztói érdeklődés mutatkozott meg, különös tekintettel arra, hogy ez a vásárlásokban megmutatkozó fogyasztói érdeklődés az esetleges korábbi hasonló akció alatt miként alakult. Mindazonáltal a GVH Versenytanács a Vj-38/2009. számú ügyben aláhúzta, ha egy vállalkozás igazolja is, hogy az akció során a fogyasztók rendelkezésre bocsátott árukészlet nagyságának megállapítása során figyelembe vette a valamely előző akcióban értékesített árumennyiséget, önmagában ez nem bizonyítja azt, hogy a vállalkozás kellő mennyiségű készlettel készült fel az akció megtartására, mivel például

– lényeges különbségek lehetnek az egyes akciók körülményeiben [pl. az akciók az év más-más, eltérő fogyasztói érdeklődéssel bíró időszakokban kerültek megtartásra (nem mindegy, hogy egy szánkó decemberben vagy áprilisban része egy akciónak)],

– lehetséges, hogy a vállalkozás az előző, hivatkozási alapul szolgáló akcióban irreálisan alacsony készlettel rendelkezett az áruból, amely az új akció vonatkozásában is irreálisan alacsony készletet eredményezhetett, noha formálisan a vállalkozás a korábbi akció alatti árufogyás figyelembevételével megfelelő gondossággal járt el.

Jelentőséggel bírhat az a körülmény, hogy a vállalkozás az adott áru kapcsán

megmutatkozó készlethiány esetén helyettesítő árut kínál fel a fogyasztók számára. A helyettesíthetőség jellemzően két árunak az ára, a minősége és a felhasználási célja tekintetében történő összevetésén alapul. Példaként említhető, hogy a Vj-13/2009. számú ügyben a 3,5%-os és a 2,8%-os, azonos árú tejek egymást helyettesítő volta kapcsán nem került feltárássá arra utaló körülmény, hogy az eltérő zsírtartalom miatt a fogyasztók részéről más lenne a kereslete ezen áruknak, azaz a némileg eltérő zsírtartalmat a fogyasztók a helyettesíthetőséget kizáró minőségi különbségként értékelnék.

A helyettesíthetőség vonatkozásában a GVH Versenytanács a Vj-38/2009. számú ügyben aláhúzta,

– a helyettesítő áru fogyasztók részére történő felkínálása a törvény mellékletének 5. pontja értelmében alkalmas lehet arra, hogy az adott kereskedelmi gyakorlat (a vásárlásra való felhívásban szerepeltetett áru vállalkozás számára előrelátható készlethiánya révén keletkező) tisztességtelen voltát oldja, mindazonáltal a vállalkozásnak elsődlegesen a vásárlásra felhívásban szerepeltetett áruval kapcsolatos fogyasztói igényeket kell kielégítenie, ezen áruval kapcsolatban kell úgy eljárnia, hogy azt tudja megfelelő időtartamig és mennyiségben szolgáltatni, s a helyettesítő áru fogyasztóknak történő felkínálása csak másodlagos szerepet játszhat,

– önmagában az nem támasztja alá a tényleges helyettesíthetőséget, hogy a fogyasztóknak felkínált másik áru vállalkozás által alkalmazott jellemző ára a vásárlásra felhívásban szerepeltetett áru ott feltüntetett árával azonos mértékű vagy azt meghaladja, mivel a helyettesíthetőség vonatkozásában az ár csak az egyik szempont, amely mellett az áruk egyéb releváns tulajdonságai is szerepet játszhat-

nak [amint az pl. a Vj-156/2008. számú ügyben megjegyzésre került, az adott áru és a rendelkezésre álló, helyettesítésre elvben alkalmas áruk között a helyettesítés az adott időszakokban lehetett gyenge (nem érdemi) és erős (érdemi)].

II. Egyes különös körülmények

A) Beszállítói késedelem

Nem állapította meg a GVH Versenytanács a melléklet 5. pontjának alkalmazásával a jogsértést, amikor a készlethiány hátterében a beszállítók késedelme, illetve hibás teljesítése (a megrendelnél kevesebb áru szállítása, más időpontban történő szállítás) állt, annak hangsúlyozásával, ha bizonyítást nyert volna, hogy a beszállítás során szisztematikus késedelem mutatkozott, vagy a rossz beszállítás miatt szisztematikus áruhiány lépett fel a múltban, úgy adott esetben a vállalkozással szemben felróható, ha ezt a múltbeli eseményt a tájékoztatás tartalmának meghatározásakor figyelmen kívül hagyja (lásd Vj-156/2008., Vj-163/2008., Vj-38/2009.).

B) „Készlet erejéig”

A vállalkozások által a kereskedelmi kommunikációkban tett „a készlet erejéig” kijelentések kapcsán rögzítésre került, hogy ezek révén a vállalkozás nem mentesül az esetleges jogsértés alól. Az efféle kijelentés a törvény mellékletének 5. pontja alapján megállapítható esetleges jogsértés szempontjából valós tartalmat nem hordoz, főképpen azért, mert a várható kereslethez mérten a készlet nagysága a lényeges ismeret, ezt pedig a fogyasztó nem ismerheti, csak a vállalkozás. A fogyasztó számára tehát az efféle információ közzététele többlettartalommal nem bír. A szöveg közzététele ellenére megállapítható a jogsértés, ha a vállalkozás az adott árut a kínált áron nem tudta (az árura, a vonatkozó kereskedelmi kommunikáció hatókörére és az ajánlati árra figyelemmel) megfelelő időtartamig és mennyiségben szolgáltatni vagy más vállalkozástól beszerezni, s a vállalkozás előtt a kereskedelmi kommunikáció közzétételekor ismertnek kellett lennie, hogy az adott árut a kínált áron nem fogja tudni szolgáltatni, azonban ezt a körülményt a vállalkozás a fogyasztók előtt elhallgattatta (vö. Vj-156/2008., Vj-39/2009., Vj-78/2009.).

C) Bolti tájékoztatás a hiányról

Ugyancsak nem volt alkalmas a jogsértés kioltására, hogy a boltban hangosbeszélőn vagy táblán adtak tájékoztatást a

fogyasztók számára az áruhiányról. A fogyasztói (üzleti) döntést eredményező folyamatban ekkorra már olyan torzulás történik, ami a GVH Versenytanács szerint megalapozhatja a jogsértést az egyéb szükséges vagy elégséges feltételek fennállta esetén (Vj-156/2008.).

D) Vevőmegrendelés

A Vj-38/2009. számú ügyben a GVH Versenytanács azzal kapcsolatban, hogy áruhiány esetén a vállalkozás lehetővé teszi az áru fogyasztó általi megrendelését és ezáltal későbbi időpontban történő elérhetőségét, aláhúzta, önmagában a vevőmegrendelés intézményére történő hivatkozás nem alkalmas annak bizonyítására, hogy a vállalkozás nem valósította meg a törvény mellékletének 5. pontjában rögzített tényállást. A törvény meghatározza, milyen feltételek teljesülése esetén minősül a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelennek, s nem rendelkezik akként, hogy nem áll fenn a jogsértés, ha

ugyan megvalósul a melléklet 5. pontja, de a vállalkozás lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy az árut a vásárlásra felhívásban jelzett áron megrendeljék és ahhoz így később hozzájuthassanak. Ennek megfelelően ez a körülmény legfeljebb csak a jogsértés miatti szankció körében vehető figyelembe, azzal, a vállalkozásnak legalább azt kell bizonyítania, hogy

– ténylegesen működött az áru megrendelésének intézménye, ezt a lehetőséget biztosította a fogyasztók számára,

– az áruhoz történő későbbi hozzájutás biztosítása reális alternatíva a fogyasztók számára (pl. eltérő megítélés alá eshet, ha egy júliusi akcióban reklámozott légkondicionálót a vállalkozás a megrendelés alapján még júliusban szállít, vagy csak októberben), amely körben jelentőséggel bírhatnak a későbbi teljesítéssel kapcsolatos a fogyasztó oldalán jelentkező költségek is (pl. a megrendelt áruért a fogyasztónak ismételt fel kell keresnie az áru-

házat vagy az árut kiszállítják a fogyasztó által megadott címre).

E) Maradványáru jelentősége

Nem minősítette megalapozottnak a GVH Versenytanács az adott vállalkozás azon (semminél sem bizonyított) állítását, amely szerint az akció lezárultát követően az áruból rendelkezésre álló készlet 10%-a megmaradt (Vj-78/2009.). Önmagában a maradvány léte nem szünteti meg a jogsértést, mivel az üzlethálózat szintjén esetlegesen megmutatkozó maradvány sem zárja azt ki, hogy az üzletek egy részében elégtelen legyen az akciós készlet (pl. lehetséges, hogy az adott, 10 üzlettel rendelkező vállalkozás az akciós készlet 50%-át az egyik üzletbe juttatja el, s míg 9 üzletben elfogy az áru, ebben az egyetlen egy üzletben megmarad az üzlethálózat készletének 10%-a, s így az üzlethálózat szintjén kimutatható valamilyen megmaradt árukészlet, miközben ez csak egyetlen egy üzletet takar).

Sáriné Simkó Ágnes:

Lesz csoportos keresetindítás?

A versenyjogi jogsértéseknek a német jogban érvényesülő magánjogi jogkövetkezményeit mutatja be Vida Sándor könyvismertetése (v. ö.: Jürgen Kessler: Kártérítés és az egyesületek perindítási joga a német és az európai versenyjogban, 44. oldal). Ehhez kapcsolódóan érdekes lehet a magyar szabályozás áttekintése különös tekintettel a közelmúlt történéseire.

Pertársaság

Egymással összefüggő azonos vagy hasonló ügyek esetében indokolt lehet, hogy a bíróság a jogvitákról külön eljárásban, egy perben határozhasson. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 51. §-a tartal-

mazza a pertársaságra vonatkozó szabályokat. Ezek értelmében több felperes együtt indíthat pert, illetőleg több alperes együtt perelhető a következő esetekben:

„a) a per tárgya olyan közös jog, illetőleg olyan közös kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el, vagy ha a perben hozott döntés a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne;

b) a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek;

c) a perbeli követelések hasonló ténybeli és jogi alapból erednek, és ugyanannak a bíróságnak az illetékessége a 40. § rendelkezéseinek alkalmazása nélkül is mindegyik alperessel szemben megállapítható.”

Közérdekű kereset

Az egységes fellépést teszik lehetővé a közérdekű keresetindítás különböző jogterületeken (környezetvédelem, egyenlő

bánásmód, fogyatékkal élők védelme stb.) alkalmazott szabályai, amelyek alapján egy erre feljogosított szervezet járhat el úgy, hogy az adott eljárás eredménye kiterjed az érintettek széles körére.

A fogyasztóvédelem területén a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) indíthat pert a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése érdekében, ha egy vállalkozás jogsértő (a Tptv.-be vagy az Fttv.-be ütköző) magatartása a fogyasztók széles – személyében konkrétan nem ismert, de a jogsértés körülményei alapján jól meghatározható – körét érinti.¹ A Tptv. 92. §-a alapján a perindításra a GVH akkor jogosult, ha a versenyfelügyeleti eljárást már megindította és még nem telt el jogsér-

¹ Többek között e rendelkezésekre vonatkozóan is a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényt (Tptv.) módosította a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XIV. törvény (Fttv.) azzal, hogy a módosítást a 2008. szeptember elseje után indult eljárásokban kell alkalmazni.

tés bekövetkezésétől számított egy év (amelybe nem számít bele a versenyfelügyeleti eljárás időtartama). A bíróság akkor marasztalja ezekben az ügyekben az alperest, ha egységesen meghatározható az eljárás során a jogsértéssel érintett fogyasztók igényének jogalapja és a kártérítés összege (vagy az igényelt egyéb követelés teljesítésének eszköze). Az ítélet tartalmazza a kötelezés teljesítésének követelésére jogosult fogyasztók körét és az azonosításukhoz szükséges adatokat. A jogsértő vállalkozás köteles az ítéletnek megfelelően kielégíteni e fogyasztók igényét; ha erre nem kerül sor, a fogyasztók az ítélet bírósági végrehajtását kérhetik. Emellett a bíróság feljogosíthatja a GVH-t, hogy a jogsértő költségére az ítéletet országos napilapban közzétegye, illetve egyéb formában nyilvánosságra hozza. A GVH általi igényérvényesítés egyébként nem érinti, nem zárja ki a fogyasztónak azt a jogát, hogy igényét önállóan érvényesítse.

Törvényjavaslat a csoportos keresetindításról

Képviselői önálló indítvány alapján az Országgyűlés 2010. február 22-i ülésnapján elfogadta a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló törvényt, a T/11332. számú törvényjavaslatot (a továbbiakban: törvényjavaslat). A törvényjavaslat célja a különösen az Amerikai Egyesült Államok jogi gyakorlatában ismert, de számos más országban is alkalmazott ún. *class action* (a közösségi jogban: *collective redress*) bevezetése a csoportos jogérvényesítés érdekében. A törvényjavaslat általános indokolása utal arra, hogy e jogintézmény számos olyan európai országban is napirendre került, ahol korábban komoly ellenállásba ütközött. Az indokolás szerint: „E változás alapvető oka annak felismerése, hogy a modern globalizálódó társadalomban nagyszámú egyént vagy éppen jogi személyt érnek az élet számos területén olyan jogsérelmek, amelyek orvoslására a jogérvényesítéssel járó nehézségek és az egyedi igények összegéhez képesti magas költségek vagy éppen a sérelmet elszenvedők társadalmi státusa miatt nem kerül sor. Ilyen terület lehet különösen a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, a fogyasztók tájékoztatására vonatkozó szabályok, a versenyjogi vagy a környezetvédelmi

szabályok megsértésével okozott joghatárnyok”.

A törvényjavaslat három célt tűzött ki maga elé:

- a csoportos jogérvényesítés váljon lehetővé azok számára, akiknek egyéni jogérvényesítését anyagi lehetőségeik vagy egyéb körülmények akadályozzák,
- a személyek magánautonómiája ne sérüljön az alanyi jogokkal való rendelkezés területén,
- az igazságszolgáltatás terhei csökkenjenek nagyszámú fél ügyének egységes elbírálásával.

Jelentős számú természetes vagy jogi személy jogát érintő jogvitában a törvényjavaslat alapján akkor kerülhet sor csoportos keresetindításra, ha a közösen érvényesíteni kívánt jog hasonló ténybeli alapokon nyugszik, és meghatározhatóak azok a tények vagy jellemzők, amelyek a jogvitában érdekelt csoport tagjait leírják. A csoportos keresetindítást kezdeményezheti bármely, a jogvita eldöntésében közvetlenül érdekelt természetes vagy jogi személy. Az eljárást megindíthatják azok a társadalmi szervezetek is, amelyek a jogvitával összefüggő területen érdekvédelmet vagy jogvédelmet látnak el. Csoportos keresetindítás kezdeményezésére jogosult továbbá az ügyész, valamint a jogvitával összefüggő területen hatáskörrel és jogszabályi felhatalmazással rendelkező közigazgatási szerv. A csoportos keresetindítás – ha azt a bíróság engedélyezi – az elévülést a jogvitában érdekelt csoport valamennyi tagja esetében megszakítja.

A törvényjavaslat annak érdekében, hogy mind a bíróságok, mind a felek részéről a magas szakmai színvonal biztosított legyen, előírja, hogy a csoportos keresetindítás alapján folyó perek megyei bírósági hatáskörébe tartoznak és ezekben az eljárásokban a jogi képviselő kötelező. A törvényjavaslat újszerű megoldásként úgy rendelkezik, hogy az eljárásban valamennyi felperesnek egy jogi képviselője van, és meghatározza a per vitelére kötött ügyvédi megbízási szerződés kötelező elemeit (így a jogi képviselő részére történő utasítások adásának, az egyezség jóváhagyásának, a megbízás visszavonásának, a perköltség viselésének, a jogi képviselő díjazásának szabályait) is annak érdekében, hogy a felperesek a jogaik gyakorlására vonatkozó jogviszonyaikat előzetesen és átláthatóan rendezzék. Az ügyvédi megbízási szerződést – a titoktartás biztosítása mellett – a bíróságnak be kell mutatni.

A csoportos keresetindítás alapján a felperesek között a Pp. 51. § a) pont szerinti egységes pertársaság jön létre, de azzal a speciális kiegészítéssel, hogy egyezség és a jogról való lemondás kizárólag a felperesek többségi döntésével érvényes. Arról is rendelkezik a törvényjavaslat, hogy a felperesi pertársaság tagjai közül a bíróság elsődlegesen a csoportos keresetindítást kezdeményező cselekményeit és előadásait veszi figyelembe.

Ennél a pernél a keresetlevélnek tartalmaznia kell azoknak a tényeknek, körülményeknek a meghatározását is, amelyek fennállása esetén felperesként a csoportos keresetindításhoz csatlakozni lehet. A csoportos keresetet indító személy előre kérheti (ez csak lehetőség!), hogy a bíróság állapítsa meg: az alperes megsértette a jogvitában érdekelt csoport valamennyi tagjának jogát azok perben állása nélkül, valamint állapítsa meg a jogsértés jogkövetkezményeit az említett személyek tekintetében.

A csoportos keresetindítás feltételei fennállásáról a bíróság a keresetlevél benyújtását követő 45 napon belül végzéssel dönt. Az elutasító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye, a jóváhagyó végzésnek pedig tartalmaznia kell azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén a csoportos keresetbe csatlakozni lehet, valamint a csatlakozásra nyitva álló határidőt. Ez a csoportos keresetet indító személy kérelme alapján 30-120 nap lehet. A jóváhagyó végzés jogerőre emelkedését követően a keresetindítást kezdeményező fél jogosult a csoportos keresetindítás tényét nyilvánosságra hozni és a jogvitában érdekelt csoport tagjait csatlakozásra felhívni. A nemzetközi tapasztalatok alapján a törvényjavaslat meghatározza a felperesek „toborzásának” jogi korlátait: a felhívás nem ütközhet jogszabályba, nem valósíthat meg joggal való visszaélést, nem kelthet olyan látszatot, hogy a csatlakozás indokolatlan vagy jogtalan előny szerzésére nyújt lehetőséget.

A csoportos keresetnek helyt adó ítéletnek a törvényjavaslat alapján tartalmaznia kell azokat a tényeket, körülményeket, amelyek alapján a jogvitában érdekelt csoport tagjai leírhatóak. Emellett erre irányuló kérelem esetén az ítélet tartalmazza annak megállapítását is, hogy az alperes a jogvitában érdekelt csoport valamennyi tagjának jogát megsértette, valamint a jogsértés bármilyen jogkövetkezményének meghatározását, ideértve különösen a kártérítési felelősséget, ha az a felvett bizonyítás alapján a jogvitában ér-

dekelt csoport valamennyi tagját illetően egyedileg megállapítható. A bíróság erre irányuló kérelem esetén azt is elrendeli, hogy a csoportos keresetnek helyt adó jogerős ítéletet az alperes költségén nyilvánosságra hozzák annak érdekében, hogy arról a jogvitában érdekelt csoport tagjai minél szélesebb körben tudomást szerezhessenek.

A csoportos keresetindításnak helyt adó jogerős ítélet nyilvánosságra hozatalát követő

– egy éven belül a jogvitában érdekelt csoport olyan tagja, aki a perben félként nem szerepelt, bejelentheti a bíróságnak, hogy nem kívánja, hogy a jogerős ítélet joghatálya rá kiterjedjen (azok számára fontos ez az angol nyelvterületen *opt-out*-nak nevezett lehetőség, akik inkább az önálló jogérvényesítést választanák),

– két éven belül a jogvitában érdekelt csoport olyan tagja, aki a perben félként nem szerepelt kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy a jogerős ítélet joghatálya rá is kiterjed (ez az ún. *opt-in*).

A köztársasági elnök álláspontja

A köztársasági elnök nem értett egyet a törvényjavaslattal, ezért azt nem hirdette ki, hanem 2010. március 10-én az Alkotmány 26. §-ának (2) bekezdése alapján megfontolásra visszaküldte az Országgyűlésnek. Levelében² rámutat: „azzal a szándékkal, hogy a gazdaságilag, társadalmilag vagy érdekérvényesítési képességekben gyakran erőhátrányban lévő személyek hatékonyabban tudjanak a bíróság előtt érvényt szerezni jogaiknak és igényeiknek, egyet lehet érteni... A törvény azonban úgy próbál egy teljesen új jogintézményt nagyon rövid határidővel bevezetni a magyar perjogba, hogy az előkészítetlensége, átgondolatlansága, a szabályozás elnagyoltsága, illetve hiányosságai miatt az említett pozitív céloknak nem felel meg.”

A köztársasági elnök szerint a jogalkotónak az egyes lehetséges ügykörökre (a fogyasztóvédelemre, a termékfelelősségre, a versenyjogra stb.) vonatkozóan részletes és speciális szabályokat kellene

kidolgoznia, annak elkerülése érdekében, hogy egy általános és valamelyik ügykörben indokolt rendelkezéssel egy másik jogterületen vissza lehessen élni. Határozottan állást foglal amellett is, hogy a szabályozásnak egyértelműen ki kell zárnia a csoportos keresetindítás köréből a személyhez fűződő jogok érvényesítését.

A szabályozás aránytalanul hátrányos helyzetbe hozza az alperest a köztársasági elnök álláspontja szerint: a keresetlevél kézhezvételét követően mindössze 15 napon belül nyilatkozhat, ennek során fel kell mérnie a felperesi csoport tagjainak számát, ami a csatlakozási, az *opt-in* és az *opt-out* szabályok alapján még hosszú ideig változhat. Azt a következtetést vonja le a törvényjavaslat rendelkezéseiből, hogy „a felperesi oldalon, a csoport tagjai körében lényegesen és aránytalanul kisebb a perbenállás (egyáltalán a perbebozsátkozás vagy az attól való tartózkodás) és az ezzel járó esetleges jogkövetkezmények kockázatának terhe, mint az alperes oldalán”.

A célul kitűzött ügyteher csökkenéssel szemben a bírósági terhek növelésével járhat a törvényjavaslat – véli a köztársasági elnök –, mivel a bíróság külön-külön végzéseiben dönt az *opt-in* és az *opt-out* kérelmekről. Ebbe az irányba hat, hogy a csoport tagjai megszabadulhatnak a *res iudicata* (ítélt dolog) kötöttségétől, és külön is pereket indíthatnak ugyanazon felperes ellen, akivel szemben a csoportos keresetindítás nem járt számukra teljes sikerrel.

„Ugyancsak előnye lehetne a csoportos pereknek a perbeli egyezségekre való készség a felek részéről – a külföldi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a nagyobb fogyasztóvédelmi, termékfelelősségi csoportos perek sokszor perbeli egyezséggel végződnek, elkerülve így a sokéves pereskedést. A fentebb már említett *opt-out* szabályok miatt azonban az alperes nem számíthat arra, hogy egy egyezséggel és az abban megállapított igények kielégítésével megszabadul az ügytől, hiszen a csoport más tagjai, akik nem álltak perben és nem fogadják el az egyezés eredményét, újabb pert vagy pereket indíthatnak az alperes ellen, akár külön-külön, akár csoportosan” – írja a köztársasági elnök.

Arra is felhívja az Országgyűlés figyelmét Sólyom László, hogy nem elegendő a kihirdetéstől a hatályba lépésig terjedő 30 nap a magyar perjogban előzmény nélküli új jogintézmény beveze-

tésére, mert az érintettek (bíróságok, ügyészségek, ügyvédek, gazdálkodó szervezetek) nem tudnak ennyi idő alatt felkészülni.

„A Magyar Ügyvédi Kamara, a Budapesti Ügyvédi Kamara, valamint számos országos kereskedelmi és vállalkozói szövetség levélben kérte a köztársasági elnököt a törvény visszaküldésére, hosszan sorolva és kifejtve a Törvény hibáit. Ezek a hiányosságok elsősorban azzal állnak összefüggésben, hogy a törvényjavaslatot országgyűlési képviselők nyújtották be, és annak előkészítését, valamint benyújtását nem előzte meg az igények és a lehetséges megoldások felmérése, szakmai vitája, a koncepció széles körű megvitatása stb. Ez utóbbi egy olyan perjogi jogintézmény esetében, amelynek eredményes alkalmazásában az érdekvédelmi és jogvédő civil szervezeteknek, valamint az ügyvédi karnak nagy szerep jutna, különösen fontos lett volna. A törvényjavaslatot nem véleményezhette továbbá a bíróság vagy az ügyészség részéről senki, és arra sem volt lehetőség, hogy a közigazgatási egyeztetési-véleményezési eljárást le lehessen folytatni.” A köztársasági elnök levele azzal a megállapítással zárul, hogy „Vannak olyan fajsúlyú ügyek, amelyek esetében a kormányzati szervek szaktudása és apparátusa nélkülözhetetlen a megalapozott és átgondolt döntés előkészítéséhez. A törvény által bevezetni kívánt jogintézmény is ebbe a körbe tartozik. A fentiek alapján a törvénnyel nem értek egyet. Kérem a tisztelt Országgyűlést, hogy azt csak alapos újragondolást és átdolgozást követően fogadja el ismét.”

Együtt vagy külön-külön?

Az elfogadott, de ki nem hirdetett törvény az új Országgyűlés döntésére vár. A csoportos keresetindítás, illetve csoportos pervitel szabályainak esetleges átdolgozásáig, majd hatályba lépéséig a jogsértéssel érintett csoportok tagjai az önálló perlés mellett csak a pertársaság, illetve az egyes törvényekben (így a Tptv.-ben) meghatározott ügyekben alkalmazható közérdekű keresetindítás lehetőségeit vehetik igénybe. A csoportos keresetindításnak az együttes fellépésből, a költségek megosztásából, hátrányosabb helyzet kiegyenlítéséből adódó előnyei addig kihasználhatatlanul maradnak.

²T/11332/15 szám alatt olvasható az Országgyűlés honlapján.

Dudra Attila¹:

A fogyasztói döntések szabadságának védelme, elméleti és gyakorlati fejlemények, versenypolitikai összefüggések

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a versenyhatóság hagyományos versenypolitikai feladatai² mellett fogyasztóvédelmi feladatokat is ellát.³ Az alábbiakban azt kívánom bemutatni, hogy a fogyasztói döntések szabadságát védő tevékenységgel kapcsolatos közgazdasági gondolkodás és a joggyakorlat egyes fejleményei, valamint a versenypolitikai és fogyasztóvédelmi hatáskörök együttélése milyen kihívásokat és lehetőségeket teremtenek e hatóság számára.

Az elmélet fejlődése

A GVH által végzett fogyasztói döntések szabadságát védő tevékenység (és így a fogyasztóvédelmi alapelvei) elméleti alapját az információs közgazdaságtan eredményeivel kiegészített neoklasszikus közgazdaságtan adja. A tökéletes informáltságra építő közgazdasági gondolkodást az információs irányzat azzal korrigálta, hogy a racionalitás elvét alapvetően megtartva rámutatott az informáltság korlátaira: a valóságban az elérhető infor-

mációk köre, például a keresési költségek miatt, nem teljes, azok tartalma, megbízhatósága, és feldolgozásuk szintén korlátokba ütközhet. Emiatt a saját hasznuk maximalizálására törekvő, racionális fogyasztók szükségszerűen korlátozott információk alapján kell, hogy döntsenek. A kínálati és a keresleti oldal között információs aszimmetria áll fenn, amely piackudarcként a piaci folyamatok torzulását idézheti elő. Az információs gazdaságtanból ered a termékek (illetve termékjellemzők) keresési, tapasztalati és bizalmi csoportokba sorolása, az alapján, hogy a vevő mennyire képes azokat megismerni: fogyasztóvédelmi szempontból különösen a vásárlás után megismerhető tapasztalati, és a vásárlás után sem feltétlen értékelhető bizalmi termékek/tulajdonságok lehetnek érdekesek (bár tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat keresési javak kapcsán is megvalósulhat).

Jellemzően már az információs közgazdaságtani alapokon nyugvó fogyasztóvédelmi megközelítések is elismerik a racionalitás korlátozottságát is, a fogyasztói tudatosság különböző szintjeit, illetve a sérülékeny fogyasztói csoportok létezését.

A közgazdaságtan új, fogyasztóvédelem szempontjából mindenképpen releváns csapása a viselkedési közgazdaságtan, amely az egyéni döntések okait, motívációit vizsgálja a kognitív pszichológia segítségével, jellemzően laboratóriumi és terepen végzett kísérletek alapján. A lényege, hogy rámutat bizonyos döntési hibákra, irracionális preferenciákra, önérdekkel ellentétes döntésekre, amelyek mögötti szabályszerűségeket kutatva például azt találja, hogy a fogyasztókat a közösség, a helyzet befolyásolja, egyszerűsített döntési szabályokat alkalmaznak, tévesen ítélik meg a jövőbeli hasznokat és költségeket, az önkontroll problémák miatt túl optimisták, túl, vagy alulfogyaszt-

nak, feleslegesen előrehoznak vagy halasztanak döntéseket.⁴

A viselkedési közgazdaságtan térnyerése kapcsán az utóbbi időben egyre gyakrabban vetődik fel a kérdés, hogy az elmélet új eredményei alapján szükséges-e a jelenleg érvényes szabályozási megközelítéseken módosítani, és ha igen, hogyan.⁵ Ez a kérdés különösen azért értékelődik fel, mert a gazdasági válság kapcsán gyakran előkerült a szabályozás és az állami beavatkozás fokozásának igénye, a viselkedési közgazdaságtan pedig, egyes interpretációk szerint, ok lehet erősebb fogyasztóvédelmi paternalizmus érvényesítésére.

A viselkedési közgazdaságtan alapú beavatkozások enyhébb lehetőségeit tárgyalja az ún. aszimmetrikus paternalizmus irányzata⁶, melynek lényeges tétele, hogy esetenként lehetséges úgy előnyben részesíteni a döntési hibákra hajlamosakat, hogy közben a racionális (döntési hibákat elkerülő) fogyasztók alig, vagy egyáltalán nem szenvednek kárt (és ilyen jellegű paternalizmus mindig is létezett,

¹ A szerző a GVH Hálózatos Ágazatok Irodájának vizsgáló főtanácsosa. A cikkben foglalt megállapítások nem tekinthetők a GVH hivatalos álláspontjának.

² Ezek, az ún. antitröszt tevékenységek a fúziókontroll, a kartellek és az erőfölénnyel való visszaélések vizsgálata.

³ A GVH meg is fogalmazta mindkét területre vonatkozóan – egymással deklaráltan összefüggő – alapelveit, ezek a verseny szabadságával kapcsolatos alapelvek, illetve a fogyasztói döntések szabadságára vonatkozó alapelvek, melyek elérhetőek a GVH honlapján (www.gvh.hu).

⁴ Koltay Gábor–Vincze János: Fogyasztói döntések a viselkedési közgazdaságtan szempontjából, Közgazdasági Szemle, 2009. június.

⁵ Ezzel a kérdéssel foglalkozott a Federal Trade Commission (FTC, Szövetségi Kereskedelmi Bizottság) 2007. áprilisi konferenciája, <http://www.ftc.gov/be/consumerbehavior/docs/070914mulhollandrpt.pdf>, az ausztrál Productivity Commission 2007. augusztusi kerekasztala <http://www.pc.gov.au/research/confproc/behaviouraleconomics>, az Európai Bizottság 2008. novemberi "How Can Behavioural Economics Improve Policies Affecting Consumers?" konferenciája http://ec.europa.eu/consumers/dyna/conference/programme_en.htm, illetve a Competition Policy International (CPI) 2008. tavaszi (4.) számának több írása.

⁶ Regulation for Conservatives: Behavioral Economics and the Case for „Asymmetric Paternalism” — Colin Camerer, Samuel Issacharoff, George Loewenstein, Ted O'Donoghue, Matthew Rabin. (2003) <http://www.hss.caltech.edu/~camerer/paternPLR.pdf>

amelyre többek között az uzsorát tiltó törvényeket hozzák fel példaként).

A viselkedési közgazdaságtan eredményeinek alkalmazhatósága ellen azonban több kritika is megfogalmazódott:⁷

– Sok esetben nem mutatható ki torzítás, elsősorban azért mert az egyensúlyt a marginális fogyasztó vezérli, aki valószínűleg nem követ el döntési hibát, így a racionális feltevés jó közelítés.

– A valós világban a fogyasztók tanulnak, és a versenytársak pótolják, felfedik a hiányzó információkat.

– A laboratóriumi körülmények között elvégzett kísérletek (ahol az idő és a pénz nem számít) nem feltétlen valósághűek.

– Egyes pozitív eredmények a kutatás körülményeiből, feltételeiből is következhetnek.

– A vállalatok marketing tevékenységének viselkedési közgazdaságtani alapokon történő korlátozásának olyan mellékhatásai lehetnek, mint a fogyasztói tanulás csökkentése, a vevők éberségének, aktivitásának lanygulása, vagy hallgatólagos összejátszás elősegítése (ha a transzparencia a vevők védelme miatti javul, az eladók is tisztábban látnak).⁸

A szakirodalom jellemzően egyetért abban, hogy a viselkedési közgazdaságtan segíti a tényleges döntési folyamat jobb megismerését, megértését, de általános jellegű következtetésekhez további kutatásokra van szükség. Több szerző szerint a jelenlegi információk közgazdasági alapokon nyugvó gyakorlatban (például egyesült államokbeli Szövetségi Kereskedelmi Bizottság, az FTC gyakorlatában, a lentebb ismertetésre kerülő aktív közgazdasági és empirikus támogatás miatt) már jelenleg is érvényesül(het)nek a viselkedési közgazdaságtan főbb szempontjai, vívmányai, legfeljebb a terminológia tér el.⁹ A viselkedési közgazdaságtan jelentő-

sége így nem a jelenlegi fogyasztóvédelmi policy célok és szabályrendszer átalakításában rejlik, inkább azok hatékonyabb alkalmazásában.¹⁰

A viselkedési közgazdaságtan hatására tehát előreláthatólag más, piacközpontú fogyasztóvédelmi szerveknél is gyakoribbak lesznek a fogyasztói viselkedést vizsgáló empirikus elemzések, javulnak a módszerek, és ezáltal lehetőség lesz a fogyasztói döntési folyamat jobb megértésére, a problémák pontosabb diagnosztizálására, a megfelelőbb beavatkozások ki munkálására.

Piacorientált fogyasztóvédelem

A már említett FTC fogyasztói döntések szabadságát védő gyakorlatára érdemes itt kitérni, amely lényege a hatáson verseny működésének elősegítése a megfelelő információnyújtás ösztönzésével, a fogyasztók keresési költségének csökkentésével. Az FTC a fogyasztóvédelmi területen is épít a közgazdasági elemzésre, aminek szerepe van a tervezésben, prioritások meghatározásában, a beavatkozások utólagos jóléti értékelésében, és egyedi ügyek kapcsán is.¹¹ Az FTC intenzíven használja az empirikus

eszközöket is: egyrészt a felek által (állításaik igazolására) beadott kutatások ellenőrzésére, másrészt, indokolt esetekben (ha a várható haszna alapján megéri a ráfordítást), ún. *copy test*-et végeznek annak értékelésére, hogy a hirdetések közül a fogyasztók számára mi az üzenet (és azt hogyan értik, mennyire hiszik el, abból mire emlékeznek); ez az eljárások indítása kapcsán és az azonosított problémákat kezelő megfelelő beavatkozás (*remedy*) kialakításához nyújt segítséget. Az FTC tisztességtelenséggel kapcsolatos beavatkozásának háromtényezős tesztjében¹² a jelentős és az ésszerűen eljáró fogyasztó számára nem elkerülhető sérelem léte mellett azt is megvizsgálja, hogy a gyakorlat nem jár-e olyan fogyasztók, vagy verseny számára kedvező előnnyel, ami ellensúlyozza a fogyasztói kárt. Ez kifejezetten analóg az antitörzst hatékonysági előny – versenyhátrány mérlegeléséhez.

Szintén említésre érdemes, hogy az FTC – éppen beavatkozásainak utókövetése és értékelése révén – tanul saját hibáiból: például a repceolaj szívbetegségeket megelőző hatásaira vonatkozó állítást az FTC korábban megtévesztőnek tartotta, mivel az olajok általában nem egészséges élelmiszerek és a hatás nem közvetlen, de a tiltás miatt más jellemzők kerültek a reklámokba, ami miatt a fogyasztók arról sem értesültek, hogy az olaj termékcsoporton

⁷ J. Howard Beales III. – Consumer Protection and Behavioral Economics: To BE or Not to Be? CPI, 2008.4.

⁸ Mark Armstrong – Some drawbacks of interventionist consumer policy http://ec.europa.eu/consumers/dyna/conference/5_Armstrong_28112008.pdf, Mark Armstrong – Interactions between Competition and Consumer Policies, CPI, 2008.4.

⁹ Pl.: A viselkedési közgazdaságtan által azonosított túl nagy választék (choice overload) probléma és annak kezelése az információ túlterheléssel rokon, amely esetben további információ/opció előírása már káros (amit az eladók is felismerhetnek), ebben az esetben a csomagolás (bundling) hatékony lépés lehet, mivel a választékot ugyan csökkenti, de egyúttal a döntés költségét is. Itt érdemes megjegyezni, hogy a bundling antitörzst szempontból is kettős természetű: lehet az erőfölény átvitel eszköze, ugyanakkor hatékonysági előnyöket is közvetíthet.

¹⁰ Beales fentebb hivatkozott cikke, illetve Joseph P. Mulholland – Behavioral Economics and the Federal Trade Commission 2007. dec.

¹¹ Pauline M. Ippolito (az FTC munkatársa) előadása a GVH-ban, 2009.

¹² <http://www.ftc.gov/bcp/policystmt/ad-unfair.htm>

belül a repce valóban egészségesebb a többi olajnál.¹³

A GVH-ra, mint integrált hatóságra vonatkozó gondolatok

Az, hogy a fentiekből milyen következtetések, fejlődési irányok adódnak a GVH fogyasztóvédelmi gyakorlatával kapcsolatosan, összefügg az antitröszt és fogyasztóvédelmi feladatok együttélésének kérdéseivel is.

A mindkét területen aktív hatóság modellje általánosnak nem tekinthető, de van rá GVH-n kívüli példa Európában (a brit OFT, a lengyel UOKiK), és a tengerentúlon is (az FTC, vagy az ausztrál ACCC). A verseny és a fogyasztóvédelmi politika közötti kapcsolatokat elemző írások egyetértenek abban, hogy a verseny önmagában is a fogyasztói érdekek védelmének egy hatékony eszköze, de alapvetően koncepcionális szinten ismerik el az összefüggéseket, a gyakorlat, a jogalkalmazás szintjén kevésbé.¹⁴ A jólét növelésének célja nyilvánvaló közös pont, valamint az is, hogy mindkét politika megfelelő alkalmazása a piacok működésének ismeretén, megértésén alapul. Lényeges különbség azonban, hogy az antitröszt az árakra fókuszál (ilyen értelemben persze a fogyasztót is védi), a fogyasztóvédelem viszont nemcsak az árra, hanem a fogyasztói információk és értékek szélesebb körére figyel. Az antitröszt feladatokat is ellátó hatóságnak, amely a kínálati oldali versenyt és a piacszerkezetet vizsgálja, vélhetően könnyebb a fogyasztók döntési szabadságával kapcsolatos (inkább kereslet oldali) kérdésekről piaci/verseny szemléletben gondolkodni, de az is igaz, hogy fogyasztóvédelmi oldalról más jelentősége van a piacszerkezet vizsgálatának (ahogy a GVH fogyasztóvédelmi alapelvei is rögzítik: inkább hátról szolgál).

A GVH fogyasztóvédelmi ügyeiben az érintett piac meghatározása lényegében

mellőzésre kerül (a helyettesítés vizsgálata az összehasonlító reklámos ügyekben, és az Fttv.¹⁵ szerinti ügyekben a feketelista 5. és 29. pontját érintő esetekben merül fel, de ekkor sem a Tpv.¹⁶ szerinti tartalommal), ennek hiányában a versenyhatások esetleges vizsgálata sem lehet az antitröszt ügyekkel azonos tartalmú.

A GVH fogyasztóvédelmi gyakorlatával kapcsolatosan megállapítható, hogy az FTC-hez bizonyos mértékben hasonlóan szintén versenyszemléletű megközelítésre törekszik, ahogy a GVH fogyasztóvédelmi alapelveiben is olvasható: „*a fogyasztói döntések szabadságát érintően kialakított gyakorlatát sajátos, antitrösztbe ágyazott gondolkodás határozza meg*”.

Az UCP irányelvvel¹⁷ az európai szabályozás is elmozdult a piacorientált szabályozás felé, de egyes szerzők¹⁸ amiatt aggodnak, hogy a jogalkalmazás merevebb lesz az új szabályok miatt. Az UCP irányelvet átültető Fttv. szabályrendszere háromlépcsős: először az vizsgálendő, hogy a fogyasztókat célzó kereskedelmi gyakorlat szerepel-e a 31 elemű feketelistán (amelyen 23 megtévesztő, 8 agresszív gyakorlat), ha igen, további vizsgálat nélkül tisztességtelennek minősül. Ezt követően a gyakorlat megtévesztő vagy agresszív jellege vizsgálendő, végül a generálklauzula megsértése (szakmai gondosság nem teljesül, vagy alkalmas a fogyasztó gazdasági magatartásának torzítására). A legdurvább jogsértések tehát, az antitröszt kökemény (*hard core*) kartell fogalmához hasonlóan, *per se* jogsértőnek tekinthetők¹⁹, a teszt következő két lépésén viszont van mozgástere a jogalkalmazónak (pl. a torzításra való alkalmasság értékelése kapcsán). A GVH ezen szabályok kapcsán eleve csak a verseny érintettsége esetén jár el, amely megállapíthatóságát pontos kritériumokhoz köti a tör-

vény. Hatáskört kijelölő szabályokról lévén szó, érthető azok konkrétsága, kérdés azonban, hogy a GVH-nak biztosít-e kellő rugalmasságot arra, hogy tényleg csak olyan esetben avatkozzon be, amikor valószínűsíthetően a verseny (is) sérül. Az eddigi tapasztalatok alapján a GVH gyakorlata érdemben nem változott az Fttv. hatályba lépése előtti időszakhoz képest, emellett a hatásköri szabályokat viszonylag rugalmasan kezelte a GVH Versenytanács (VT), továbbá az is igaz, hogy a VT (az Fttv. hatásköri szabályainál) alaposabb hatás vizsgálatot is alkalmazhat (például a jogsértés súlyának értékelésekor).

A hatásalapú megközelítés, közgazdasági megalapozottság, empirikus támogatás erősítésének igénye az antitröszt területen már egyértelműen érzékelhető, az elmélet és a nemzetközi gyakorlat fejlődése alapján ez az igény várhatóan a fogyasztóvédelmi területen is jellemzőbb lesz. Az empirikus vizsgálatok jelentősége, hogy rámutathatnának azokra a területekre, amelyekről megfontolandó egy hatóság visszavonulása, vagy azért mert a probléma a rendszeres vizsgálatok ellenére is fennmarad, így szabályozásra lehet szükség, vagy azért mert a korábban károsnak vélt gyakorlat kapcsán kiderül, hogy az valójában nem az, illetve annak tiltása a fogyasztók vagy a verseny szempontjából hátrányosabb, mint engedélyezése. A jogi keretek azonban gyakran szűkebb teret engednek a hatásalapú értékeléseknek, így a fogyasztóvédelmi jogalkalmazásban a formalista felfogásnak vélhetően továbbra is nagyobb súlya lesz.

A GVH esetében a felek által hivatkozott kutatások megalapozottságának ellenőrzése, az ilyen védekezések ellen való felkészülés már jelenleg is a gyakorlat része. A *copy test*-ek és a beavatkozások hatásvizsgálatainak meghonosítása pedig lehetséges fejlődési irányok. Nyilvánvaló azonban, hogy a viselkedési közgazdaságtan térnyerése miatt a GVH-nak sem szükséges még az értékelési elvein, gyakorlatán változtatnia, ahogyan az is, hogy a hatásalapúság, illetve az empirikus támogatás erősítésére is csak az érvényes intézményi-jogi keretek között törekedhet.

A GVH-nak több lehetősége van arra, hogy a kettős kompetencia előnyei a gyakorlat szintjén is kihasználhatóak legyenek.

A versenypártolás és a versenykultúra terjesztés egyértelműen olyan tevékenységek, amelyek során a GVH kiaknázhathatja, hogy bizonyos piacok keresleti és kínálati

¹³ Paul H. Rubin — Regulation of Information and Advertising, CPI 2008. 4., illetve Pauline M. Ippolito — FTC előadása a GVH-ban, 2009.

¹⁴ Timothy Muris (The interface of competition and consumer protection 2002. okt.), aki a kiegészítő viszony mellett, a nemzetközi *hard core* kartellek kezeléséhez hasonló megközelítést vet fel a fogyasztókat súlyosan károsító nemzetközi magatartások, csatlások kapcsán; Mark Armstrong fentebb hivatkozott CPI cikke.

¹⁵ A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény.

¹⁶ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló többször módosított 1996. évi LVII. Törvény.

¹⁷ Az Európai Parlament és Tanács tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK sz. irányelve.

¹⁸ Claudio Tesaurio, Francesco Russo — Unfair Consumer Practices and Misleading Comparative Advertising, CPI 2008. 4.

¹⁹ Egyes, a fogyasztók kihasználását célzó magatartások („csodaszerek”, piramisjátékok) esetén az átjárás nyilvánvalónak látszik a büntetőjog felé, ahogy ez a *hard core* kartelleknél is megvan (ami kezelheti a problémát, hogy ebben a körben jellemző, hogy a cégek gyakori változtatásával próbálják ugyanazon tulajdonosok, ugyanazokat, az eleve jogsértő, csalásra építő üzleti modelleket alkalmazni). Az Fttv. *per se* halmoz és a büntetőjogi kategóriák tehát egymással bizonyos mértékben összefügghetnek.

oldalairól, a verseny és a fogyasztóvédelmi problémákról egyaránt rendelkezik információkkal, jogalkalmazási tapasztalatokkal. Így a jogszabálytervezetek, szabályozási döntések véleményezése során a versenyfeltételek (piacszerkezet, belépési korlátok stb.) mellett a fogyasztói informáltság szempontjaira is figyelhet. A versenykultúra terjesztési programokban hasonló előnyökkel jár az integrált megközelítés: a vállalkozások önkéntes jogkövetése mind az antitröszt, mind a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat tiltó szabályok kapcsán előmozdítható, és a fogyasztók esetében is fontos mindkét terület ismeretének növelése, bár ezt a célcsoportot a fogyasztóvédelmi terület gyakran közvetlenebbül érinti és érdekli.

A megfelelően kivitelezett ágazati vizsgálatok (amelyek intézményét a Tpv. szabályozza) szintén mindkét terület számára hasznosak lehetnek. Ilyen ágazati vizsgálatok eljárási keretet biztosíthatnak empirikus vizsgálatoknak is, illetve lehetőséget adhatnak arra, hogy a GVH a gyakori ügyekkel érintett piacokon a főbb tájékoztatási és piaci problémákat átfogóan felmérje, a tájékoztatásokkal kapcsolatos főbb intuíciókat letesztelje, a fogyasztói viselkedést jobban megismerje, ugyanakkor a piacszerkezetet, váltási költségeket, vállalati stratégiákat is vizsgálja.²⁰

Vannak olyan piaci magatartások, amelyek kapcsán hasonlóan közvetlen szinergia lehetőségek kínálkoznak: ezek azok a tájékoztatási gyakorlattal összefüggő magatartások, amelyek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatként és gazdasági erőfölénnyel való visszaélésként is megragadhatóak, és csak a részletek alapján dőlhet el, hogy melyik típusú beavatkozás, vagy azok milyen kombinációja megfelelő orvoslásukra. Az ilyen jellegű ügyek kapcsán az antitröszt és a fogyasztóvédelmi eszköztárak összehangolt alkalmazása mindenképp egy kedvező lehetőség.

Egyik lehetséges (határ)eset, ha a piacnyitás kontextusában a volt monopolista (többek között) kommunikációs eszközökkel lehetetleníti el a belépőket. Ekkor a kommunikáció lehet egy versenykorlátozó stratégia és így erőfölénnyel való visszaélés része, ahogyan tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat is, ha valótlán, megtevesztő információkat használ. Ráadásul,

mivel a liberalizált piacok jellemzően – legalább átmenetileg – ágazati szabályozás tárgyai is, mindezek ellen a versenyhatóság csak akkor tud fellépni, ha a szabályozás nem vonja el a hatáskörét és az agályos tájékoztatási gyakorlat forrása nem maga a szabályozás.

A másik ilyen ügycsoport az olyan relatív erőfölényes, illetve fogva tartott fogyasztói helyzetek és ezzel kapcsolatos kizsákmányoló magatartások halmaza, amelyek éppen a megfelelő tájékoztatás elmaradása miatt, vagy azzal összefüggésben valósulhattak meg.²¹ Példaképpen említhetők a GVH gyakorlatából a kábeltelevíziós²² és a banki²³ egyoldalú módosításokkal kapcsolatos eljárások, valamint az indokolatlan mobiltelefonhangposta végződteket megakadályozó²⁴ ügyek, amelyekben a magatartás lényege (legalább részben) a megfelelő tájékoztatás elmaradása volt: az indokolatlan előny-, vagy bevételszerzés emiatt tudott megvalósulni. A GVH ezen ügyekben megfogalmazott elvárásai, illetve alkalmazott kötelezettségei (többek között) az adott tájékoztatási hiányosság orvoslására irányultak. Az ilyen ügyeknek is lehetnek ágazati szabályozási összefüggései: az említett ügyekben azonosított problémáknak és azok GVH általi megoldásainak általános tanulságai például befolyásolhatták az érintett szektorokra vonatkozó állami, vagy önszabályozás alakulását.²⁵

Zárszóként megállapítható, hogy a GVH fogyasztói döntések szabadságát védő gyakorlata a jogi kereteket is figyelembe véve alapvetően egy korszerű, piacorientált fogyasztóvédelem, amely kapcsán láthatóak potenciális fejlődési irányok és – a versenypolitikával való együttélés révén – szinergia lehetőségek is.

²¹ Egy, a megtevesztés, tisztességtelen magatartás és az erőfölénnyel való visszaélés összefüggéseit felvető nemzetközi példa lehet a Rambus szabadalmi csapda ügye: a Rambus az üzletfelek és a JEDEC (Joint Electron Devices Engineering Council) szabványosítási szervezet elől hallgatta el szabadalma létezését, majd később – miután a JEDEC az ő technológiáját választotta – licencciját követelt. Az ügy Európában az EUMSZ. 102. cikk alapján kötelezettségvállalással zárult, ezt megelőzően az USA-ban viszont az FTC elvesztette a Sherman Act 2. cikke alapján.

²² A GVH a kábeltelevíziós szolgáltatók ellen a műsorterjesztési piaci verseny élénkítése (2006–2007) előtt folytatott gazdasági erőfölénnyel való visszaélést vizsgáló ügyeiben, a programcsomagok összetételének változtatása kapcsán, a szolgáltató és az előfizető közötti kommunikáció kapcsán azt vizsgálta, hogy az előfizetők megfelelően értesülhettek-e a tervezett változtatásról, illetve az azzal kapcsolatos véleményüknek hangot adhattak-e.

²³ Az OTP Bank Nyrt. elleni Vj-12/2006, Vj-41/2006, és a Raiffeisen Bank Zrt. elleni Vj-63/2008 sz. ügyek.

²⁴ A Vodafone Zrt. elleni Vj-80/2004, és a T-Mobile Zrt. elleni Vj-82/2004 sz. ügyek: e mobil szolgáltatók előzetes figyelmeztető hang (és számlázási türelmi idő) nélkül terelték a beérkező hívásokat a hangposta automatába, így az üzenetet hagyni nem kívánó felek nem tudták elkerülni a díjfizetést (számlázás) megindulását.

²⁵ Így a digitális átállás szabályairól szóló 2007. évi LXXIV. törvény rögzítette, hogy a műsorterjesztők csomagképzésnek az előfizetői igényeken kell alapulnia és meg kell felelnie az ésszerűség, a tisztességesség és az átláthatóság alapelveinek. A banki egyoldalú módosítások kapcsán az ön- és állami ágazati szabályozás igénye egyaránt felmerült. A hangpostás ügyek folyamánya pedig végül önszabályozás (a piaci szereplők egyik szervezetének iparági ajánlása) lett.

²⁰ A szintén integrált OFT is végez átfogó piactanulmányokat (market study).

Versenyjogi fejlemények¹

JOAQUÍN ALMUNIA – az új versenyügyi biztos (és a bizottság alelnöke)

Neelie Kroes mandátumának lejártával az Európai Bizottság versenyügyekért felelős biztosa Joaquín Almunia lett.

A közgazdász és jogász végzettségű Almunia 1979-től 2004-ig a spanyol parlament tagja volt, 1982-től 1991-ig miniszteri posztokat töltött be. 2004-től az Európai Bizottság tagjaként ő volt a gazdasági és pénzügyekért felelős biztos. A versenyügyi biztos – jelölti meghallgatására 2010. január 12-én került sor – többször is hangsúlyozta az EP szakbizottságai előtt, hogy a versenynek fontos szerepe van a közös válság-kilábalási stratégiában és a gazdasági növekedésben. Az EP-képviselők ugyancsak kíváncsiak voltak a jelölt véleményére a versenyellenes magatartások szankcionálásával kapcsolatban is. Almunia elmondta, hogy a jelenlegi közigazgatási szankciók körét nem kívánja bővíteni. Kiemelte továbbá, hogy a bizottság komolyan figyelemmel fogja kísérni a közpénzek felhasználását és a különböző ágazatoknak nyújtott állami támogatásokat is.

Alexander Italianer – a Verseny Főigazgatóság új főigazgatója. Alexander Italianer Philip Lowe utódja a Verseny Főigazgatóság főigazgatói posztján. A holland közgazdász Italianer

1985-től dolgozik az Európai Bizottságnál, 1995-től magas vezetői tisztségeket töltött be, 2004-től José Manuel

Barroso elnök kabinetjének helyettes vezetőjeként, majd 2006-tól főtitkárhelyetesként.

Bernhard Heitzert ez év elejétől **Andreas Mundt** követi a német versenyhatóság (Bundeskartellamt) elnöki székében. A jogász végzettségű Mundt 2000-ben csatlakozott a német szövetségi versenyhatósághoz, 2001-től a nemzetközi versenykérdésekkel foglalkozó csoportot, 2005-től pedig az elméleti kérdésekkel foglalkozó részleget vezette.

„Due process” a bizottsági eljárásokban

2009 júniusától kezdődően a bizottság növekvő fontosságot kezdett tulajdonítani a bizottsági versenyjogi eljárások áttekinthetőségének, az eljárási szabályok megfelelő alkalmazásának. Hozzájárulhatott a téma reflektorfénybe kerüléséhez, hogy az európai ombudsman véleménye szerint a bizottság egy tanúvallomás megfelelő rögzítésének elmulasztásával eljárási hibát vétett az Intel-ügyben. Így a Versenypolitikai Főigazgatóság és a meghallgató tisztviselők az Európai Bizottság antitröszteljárásainak gyakorlati működésére vonatkozó részletes magyarázatot tettek közzé, ezen eljárások átláthatóságának és előrejelezhetőségének javítása érdekében. A dokumentumok révén érthetőbbé válik az eljárás folyamata azon vállalkozások számára, amelyekkel szemben vizsgálat folyik, valamint az, hogy mire számíthatnak a bizottság részéről, továbbá, hogy a bizottság mit vár el tőlük. A magyarázatokat három dokumentum foglalja magában: az antitröszteljárások bevált módszerei, a gazdasági bizonyítékok benyújtásának bevált módszerei (mind az antitröszt-, mind az összefonódás-ellenőrzési eljárások esetében), valamint a meghallgató tisztviselő antitröszteljárásokban játszott szerepéről szóló útmutató. A bizottság az erről szóló sajtóközlemény kiadásának napjától, 2010. január 6-ától ideiglenes jelleggel alkalmazza a dokumentumokat, azonban a sajtóközleményben felkérte az érdekelt feleket, hogy észrevételeiket március 3-ig tegyék meg, hogy a bizottság a megjegyzések fényében adott esetben módosíthassa azokat.

A versenypolitikai biztos a témában tett nyilatkozata szerint a bizottság követke-

zetesen nagy hangsúlyt helyezett az antitröszteljárások tisztességes voltára és megfelelő kezelésére. A kiadott dokumentumok nagyobb fokú bizonyosságot és átláthatóságot biztosítanak a vállalkozások számára az antitröszteljárások kapcsán a bizottsággal fennálló kapcsolatukat illetően.

A horizontális együttműködési megállapodások értékeléséhez jelenleg két uniós „csoportmentességi” rendelet (a kutatás-fejlesztési [K+F] megállapodásokra vonatkozó 2659/2000/EK bizottsági rendelet és a szakosítási megállapodásokra vonatkozó 2658/2000/EK bizottsági rendelet) és az ezeket kísérő „horizontális iránymutatás” nyújt útmutatást. A két rendelet alapján mentesülnek a versenykorlátozó üzleti magatartásokra vonatkozó uniós tilalom hatálya alól azok a kutatás-fejlesztési, szakosítási és közös gyártási megállapodások, amelyek teljesítik a rendeletekben meghatározott valamennyi feltételt. A horizontális iránymutatás keretét biztosít a horizontális együttműködési megállapodások leggyakoribb fajtáinak – kutatás-fejlesztési, gyártási, beszerzési, kereskedelmi és szakosítási megállapodások – értékeléséhez. A horizontális csoportmentességi rendeletek hatálya 2010 végén jár le. Éppen ezért a bizottság 2008 decemberében megkezdte a horizontális együttműködési megállapodásokra alkalmazandó szabályok felülvizsgálatát, és széles körű konzultációt folytatott európai vállalkozásokkal és a tagállami versenyhatóságokkal. A véleményekből az derült ki, hogy a jelenlegi rendszer megfelelően működik, bizonyos területeket azonban felül kellene vizsgálni. Az eljárás jelenleg a nyilvános konzultáció szakaszában van, az érdekelt felek 2010. június 25-ig tehetnek észrevételeket. A tervek szerint legkésőbb decemberében fogják elfogadni az új rendeleteket.

2010 végén jár le a jelenleg hatályos európai gépjármű forgalmazási csoportmentességi rendelet hatálya. Az elgondolás szerint a vertikális megállapodásokra vonatkozó általános csoportmentességi rendelet lenne alkalmazható a gépjárművek forgalmazása és a szerviz megállapo-

¹ Szerkesztették a Versenyjogi Kutatóközpont közreműködésével: Szilágyi Pál és Hajós Ádám.

dások tekintetében is, azonban lenne egy hároméves átmeneti időszak, amely alatt az érdekeltek felkészülhetnének a változásra. A nyilvános konzultáció 2009. december 21-től 2010. február 10-ig tartott.

A Bizottság 2010. március 24-én elfogadta az új biztosítási csoportmentességi rendeletet², amely 2010. április 1-jén lépett hatályba. Néhány módosítással továbbra is a csoportmentesség előnyeiben részesülnek egyrészt a közös összesítésekre, táblázatokra és felmérésekre vonatkozó megállapodások, másrészt az együttbiztosítási, illetve együtt-vízszintbiztosítási társulások.

Az Európai Bizottság 2010. január 19-én nyilvánosságra hozott egy jelentést, amely az antitörzsszabályok megsértéséből eredő károk számszerűsítéséhez kíván segítséget nyújtani a bíróságok és az érintett felek számára. A jelentést előzményének tekinthető a bizottság által 2008 áprilisában közzétett, az európai antitörzsszabályok megsértésén alapuló kártérítési keresetekről szóló Fehér Könyv (amelynek a másik oldalról a mostani jelentés egyfajta „folytatása”). A jelentés elkészítésére azért volt szükség, mert a tapasztalatok Európa-szerte – így Magyarországon is – azt mutatják, hogy a versenyjogsértések károsultjai ritkán fordulnak bírósághoz az őket ért sérelem orvoslása végett, akik pedig úgy döntenek, hogy fellépnek érdekeik védelmében, komoly nehézségekbe ütköznek. Ugyanakkor a bizottság prioritásként tekint a fennálló helyzet javítására, mivel megítélése szerint a versenyhatóságok által kiszabott szankciók és a sikeres magánjogi keresetek egymást kiegészítve hatékonyabb visszatartó erőt jelentenének a jogsértőkkel szemben. A tanulmányt az angol Oxera közgazdasági tanácsadó cég készítette a bizottság felkérésére. A tanulmány a bíróságok munkáját segíti, irányt mutat a kártérítési keresetet előterjeszteni kívánó feleknek, ám nem bír kötelező erővel.

Teljes körű eljárásban zöld utat kapott az Oracle és a Sun Microsystems fúziója. A két vállalkozás fúzióját 2009

szeptemberében kezdte vizsgálni a bizottság. 2010 januárjában végül megállapítást nyert, hogy a felvásárlás nem korlátozza jelentős mértékben a versenyt az Európai Gazdasági Térségben, vagy annak valamely jelentős részén. A vizsgálat elsősorban arra irányult, hogy feltárják, mennyiben torzítja az adatbáziskezelő szoftverek piacán a versenyt a két jelentős súlyú szereplő fúziója. A bizottság kiemelten tanulmányozta, hogy az Oracle-re nehezedő versenynyomás, melyet a MySQL gyakorol, milyen mértékben szorul vissza az egyesülés hatására. A bizottság örömmel fogadta, hogy az Oracle vállalta, továbbra is GPL nyílt forrású licencia alatt adja ki a MySQL jövőbeni verzióit.

Május 4-én a Bizottság elfogadta a német energiaóriás E.ON által felajánlott kötelezettségvállalásokat, amelyek alapján a vállalkozás ténylegesen hozzáférést enged a német gázpiachoz, ezzel elhárítva az arra vonatkozó aggályokat, hogy a vállalkozás tisztességtelenül kizárva versenytársait visszaél erőfölényes helyzetével. Az E.ON most azt vállalta, hogy 2010 októberéig jelentős kapacitásokat szabadít fel a gázhálózata csatlakozási pontjainál (hozzávetőleg a csőrendszer kapacitásának 15%-át érinti a változás). 2015 októberétől további 50%-ra fogja csökkenteni a csatlakozási kapacitás előjegyzéseit a német hálózat vonatkozásában. A kötelezettségvállalások a várakozások szerint meghatározó szerkezeti hatást fognak gyakorolni más vállalkozások német piacon való versenyképességeire, amely az ipari és háztartási gázfogyasztók előnyére válhat. A közelmúltbéli németországi RWE és franciaországi GDF Suez vállalkozásokat érintő döntéseket követően ez a kilencedik nagy jelentőségű döntés azóta, hogy a 2007-es energiapiaci vizsgálat megállapította, a fogyasztók és a cégek veszteséget szenvedtek el a nem hatékony és drága piacok miatt.

Április végén a Visa Europe kötelezettségvállalásokat ajánlott fel, melyek értelmében jelentősen csökkenti a hitelkártyás fizetések esetén alkalmazott multilaterális bankközi jutalékot (multilateral interchange fee – MIF). 2009-ben a bizottság előzetes álláspontjában azt közölte a Visával, hogy véleménye szerint az általa alkalmazott MIF versenykorlátozó. Ezért a Visa most azt ajánlotta, hogy 0,20%-ra

csökkenti a maximális átlagos kiszabható MIF-et minden határon átnyúló tranzakció vonatkozásában és számos tagállamban a nemzeti hitelkártyás tranzakciók tekintetében. Ezen kívül olyan intézkedések fenntartását és továbbfejlesztését javasolja, melyek növelik az átláthatóságot és a versenyt a fizetési kártyák piacán.

Egy januárban tartott konferencián Christine Varney, az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztérium Antitröszt Részlegének vezetője a horizontális fúziókra vonatkozó amerikai iránymutatás felülvizsgálatának (és a fennálló közgazdasági gondolkodással való összehangban tartásának) fontosságáról beszélt. A jelenlegi iránymutatás 1992 óta van érvényben. A vezető hangsúlyozta, hogy nem radikális változásokra van szükség, hanem kisebb módosításokra, például a koordinatív hatásokat, az árdiszkriminációt vagy a piaci részesedés elemzését illetően, de ide tartozik a terjeszkedéssel vagy a belépéssel kapcsolatos egységesebb megközelítés szükségességének kérdése is.

Az Egyesült Királyságban – ismét – vizsgálni fogják a helyközi és távolsági buszközlekedési piacot, miután az angol versenyhatóság (Office of Fair Trading – OFT) ilyen irányuló kérelmet terjesztett a Competition Commission (CC) elé. Az OFT azt követően fordult a CC-hez, hogy saját piacvizsgálata szerint a busztársaságok között nem működik megfelelően a verseny (ide nem értve Londont és Észak-Írországot). A korlátozott verseny pedig az árak emelkedéséhez és a szolgáltatás színvonalának süllyedéséhez vezethet. Az egyesült királyságbeli piacon a nagy nemzeti szolgáltatók részesedése meglehetősen stabil, és jellemzően „tisztelőtben tartják” egymás területét, a piac pedig koncentrált. Kiszámú nagyméretű szolgáltató üzemel a legtöbb körzetben, és a panaszok feltételezik, hogy az inkumbens vállalkozások felfaló magatartást folytatnak, ezzel hátráltatva az esetleges új piaci belépőket. Az OFT szerint azokon a területeken, ahol az erős piaci pozícióval rendelkező vállalkozások szolgáltatóknak valamely szintén nagy erejű riválisuk támasztotta versenynyomás hiányában, ott a menetdíjak is magasabbak. Az OFT a piac nagysága miatt (éves szinten 1,2 milliárd font) is lényegesnek tartja az alaposabb vizsgálatot.

² A Bizottság 267/2010/EU-rendelete (2010. március 24.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a biztosítási ágazatbeli megállapodások, döntések és összehangolt magatartások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról (HL L 83., 2010. 3. 30., 1. o.)

Újabb fordulat a Schneider kontra Európai Bizottság ügyben – az Európai Bíróság ítélete

2009. július 16-án az Európai Bíróság (EKB vagy Bíróság) ítéletet hozott a C-440/07. P. sz. Európai Közösségek Bizottsága kontra Schneider Electric SA ügyben. Az EKB részben megváltoztatta az Elsőfokú Bíróság (EFB) ítéletét – hatályon kívül helyezte azon részében, amelyben az a Közösséget a Schneider által a Legrand vételárának csökkentése következtében elszenvedett kár megtérítésére kötelezte. Azonban az eredeti ítélet szerint kell megtérítenie a Közösségnek a Schneider azon költségeit, amelyek az összefonódás újbóli vizsgálati eljárásában való részvétele kapcsán merültek fel.

Az ügy előzményei röviden*

A Schneider 2001 elején részvények nyilvános eljárásban történő cseréje útján (OPE) megszerezte a Legrand feletti irányítást, majd bejelentette azt a Bizottságnak. Azonban a Bizottság 2001. október 10-i határozatával az összefonódást a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította. 2002. január 30-án a Bizottság második határozatában elrendelte a két vállalkozás 2002. november 5-éig végrehajtandó szétválását (később ezt az időpontot 2003. február 5-ére módosította). A Schneider ezután megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be az EFB-hez mindkét határozat ellen, azonban a keresetek elutasítása esetére előkészítette a Legrand leválasztását és átruházási szerződést kötött a Wendel/KKR konzorciummal, amely szerződést legkésőbb 2002. december 10-én kellett teljesíteni. 2002. október 22-i ítéleteiben az EFB megsemmisítette mindkét bizottsági határozatot, mire a Bizottság újraindította a fúziós vizsgálatot, azonban újra aggályokat támasztott a fúzióval szemben. A Schneider ezt követően az eredeti megállapodásnak megfelelően eladta a Legrandot a Wendel/KKR-nek, majd 1,66 milliárd eurós kártérítési keresetet nyújtott be az EFB-hez a Bizottsággal szemben. Az EFB két tekintetben elismerte a Legrand kártérítéshez való jogát: az EFB megsemmisítési ítéleteit követő, újbóli bizottsági ellenőrzésében való részvétel kapcsán felmerült költségek kapcsán; valamint a vételár azon csökkenése kapcsán, amelybe a Schneider kénytelen volt beleegyezni a Wendel-KKR-rel szemben az átruházás késleltetéséért cserébe. Az EFB ezen ítéletét fellebbezte meg a Bizottság az EKB-nál.

* Lásd még korábbi cikkünket is: Korszakalkotó ítélet a Schneider kontra Európai Bizottság ügyben? (Versenyügykőr 2007. szeptember; 28. o.)

A bizottsági fellebbezés nyomán eljáró Európai Bíróság 2009 júliusában hozott ítéletet az ügyben. Az első követelés tekintetében (az újbóli bizottsági ellenőrzésében való részvétel kapcsán felmerült költségek) a bíróság helyben hagyta az EFB ítéletét. A második követelés (a Schneider által a Legrand vételára csökkentésének következtében elszenvedett kár) tekintetében azonban – összhangban a Ruiz-Jarabo főtanácsnok által kifejtett véleménnyel – a bíróság megváltoztatta az ítéletet, mivel az tévesen állapította meg a Bizottság hibája és a kár között a közvetlen okozati összefüggés fennállását.

Ruiz-Jarabo főtanácsnok véleménye

A főtanácsnok 2009 februárjában közzétett véleménye szerint az EK Bíróságnak részben meg kellene változtatnia az Elsőfokú Bíróság – korszakalkotónak tekintett – ítéletét, amely arra kötelezte a Bizottságot, hogy fizessen kártérítést, amiért megtiltotta a Schneider és a Legrand összefonódását. Ruiz-Jarabo szerint a Schneider kára nem közvetlenül, rögtön és kizárólag fakadt a Bizottság jogszerűtlen magatartásából. A bizottsági érvelés szerint a Schneider önmaga felelős az őt ért veszteségért; s ezen a véleményen van a főtanácsnok is, mivel szerinte a Legrand eladási árának csökkentése a Schneider önálló és szabad döntésén alapult. A főtanácsnoki vélemény ugyan nem volt kötelező az Európai Bíróságra nézve, de a bírák az esetek jelentős részében követik a véleményben kifejtetteket.

Fellebbezése alátámasztására a Bizottság lényegében öt jogalapra hivatkozott. A későbbi ítélet szempontjából a legfonto-

legrand

sabbnak a harmadik tekinthető, amely szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen állapított meg közvetlen okozati összefüggést a Bizottság által elkövetett hiba és a Schneider által – a Legrand vételárának csökkenése okán – elszenvedett kár között.

A bíróság e kérdés kapcsán – az ítélet 192. pontjában – először is leszögezte, hogy jogkérdésről van szó, ezért a bíróság hatáskörébe tartozik: „A Közösség szerződésen kívüli felelősségének terén a kárt kiváltó tény és a kár közötti okozati összefüggés – e felelősség megállapításának feltétele – fennállásának kérdése jogi kérdésnek minősül, és következésképpen alá van vetve a bíróság felülvizsgálatának.”

Ezt követően a bíróság elismerte, hogy az összefonódást megtiltó és a szétválást elrendelő bizottsági határozat végrehajtása érdekében a Schneidernek eladási folyamatot kellett kezdeményeznie. Ugyanakkor leszögezte, hogy az Elsőfokú Bíróság – gyorsított eljárásban határozva – 2002. október 22-én a szerződésben (a Schneidernek a Wendel-KKR-rel a Legrand átruházásáról kötött szerződése) az átruházás megvalósítására megállapított határidő leteltét megelőzően ítéletével megsemmisítette a nemleges határozatot. Ezt követően döntött úgy a

Schneider, hogy nem él – a szerződésben egyébként biztosított – elállás jogával, és így az átruházás 2002. december 10-én megvalósult.

Az EKB szerint a vállalkozás ezen döntését lényegében attól való féltelme alapozta meg, hogy az újbóli részletes fúziós vizsgálati eljárás keretében a korrekciós intézkedésekre tett javaslatot követően sem juthat az összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetőségét megállapító határozathoz. A bíróság ezzel kapcsolatban azonban felhívta a figyelmet, hogy egyrészt a közös piaccal való összeegyeztethetlenséget kimondó határozat veszélye minden fúziós eljárás természetes velejárója (akár a kezdetektől fogva, akár egy első, összeegyeztethetlenséget kimondó határozat megsemmisítését követően, az újbóli eljárás keretében), másrészt pedig az összeegyeztethetlenséget kimondó határozat minden esetben a közösségi bíróságok felülvizsgálata alatt áll.

A bíróság folytatva érvelését, kifejtette, hogy a két bizottsági határozat (a tiltó és a szétválást elrendelő határozat) megsemmisítésének logikus jogi következménye az lett volna, hogy a Schneider részt vesz az újbóli részletes vizsgálati eljárásban, annak befejezéséig. Az új eljárás végén, ha összeegyeztethetőségét megállapító határozat elfogadására került volna sor, a Schneidernek nem kellett volna átruháznia a Legrandot. Ha azonban a megismételt eljárás szerint is összeegyeztethetetlen a közösségi szabályokkal a fúzió, és a Schneidernek át kellett volna ruháznia a

Schneider
Electric

Legrandot, akkor sem keletkezett volna megtérítendő kár, mivel az ilyen átruházás azon kockázat körébe tartozik, amelyet a vállalkozás rendszerint vállal, amikor a Bizottság ez irányú határozatát megelőzően, OPE útján valósít meg összefonódást.

Mindezek alapján a bíróság megállapította, hogy az Elsőfokú Bíróság hibát vétett a tények jogi minősítését illetően. A hivatkozott kár közvetlen oka a Schneider azon döntése volt, miszerint hagyta, hogy a Legrand átruházása 2002. december 10-én ténylegesen hatályba lépjen, amelyre azonban nem kötelezte a fent említett feltételekkel kezdeményezett eladási folyamat. Ezt nem kérdőjelezi meg az a körülmény sem, miszerint a Schneider e döntés meghozatalakor azon veszélynek volt kitéve, hogy 180 millió euró bánatpénzt kell fizetnie a Wendel-KKR-nek az eladás megghiúsulása miatt. E kockázat a vállalkozás által a fent említett feltételekkel kötött átruházási szerződésből következett.

A bíróság a fentiek fényében tehát részletesen hatályon kívül helyezte az Elsőfokú Bíróság ítéletét, méghozzá az ítélet azon részét illetően, amelyikben az a Közösséget a Schneider részéről a Legrand vételára csökkenésének következtében felmerült kár megtérítésére kötelezte.

ECN Brief – Az Európai Verseny Hálózat ingyenes hírlevele

Az Európai Verseny Hálózat (European Competition Network – ECN) 2010 januárjában jelentette meg az „ECN Brief” nevű angol nyelvű elektronikus hírlevél első számát. A hírlevél a hálózat és tagjainak tevékenységéről tájékoztatja az olvasókat, annak érdekében, hogy a tagállami versenyhatóságok versenyfelügyeleti és pártolási tevékenységéről szélesebb körben adjon közre információkat, kiegészítve ezzel a hálózat tagjainak kommunikációs tevékenységét. A kiadványban található híradásokat az ECN tagok írják: az egyes tagállami hatóságok hazájuk ver-

senypolitikai fejleményeik közül elsősorban azokat emelik ki, melyek a széles értelemben vett európai közönség figyelmére is számot tarthatnak. Az ECN Brief az elképzelések szerint évente öt alkalommal jelenik majd meg.

Az ECN Brief hírlevél a GVH és az Európai Bizottság honlapján is hozzáférhető pdf formátumban (a két eddig megjelent

szám mellett hamarosan megjelenik a harmadik is), azonban az érdeklődők fel is iratkozhatnak a hírlevélre, s így a jövőbeli kiadásokat automatikusan megkapják a kívánt e-mail címre.

A GVH honlapján az alábbi útvonalon érhető el a hírlevél:

Nemzetközi kapcsolatok/Nemzetközi szervezetek/ECN.

http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&pg=69&m5_doc=4260&m103_act=2&st=1

<http://ec.europa.eu/competition/ecn/brief/index.html>

Új vertikális csoportmentességi rendelet

Az Európai Bizottság 2010. április 20-án elfogadta az új vertikális csoportmentességi rendeletet¹. Az új rendelet nem jelent olyan drasztikus változást a vertikális megállapodások versenyjogi megközelítésében, mint tette azt a 2790/1999/EK rendelet tíz éve, inkább a „bevált” szabályozás finomítását és az elmúlt évtized változásainak, tapasztalatainak beépítését szolgálja. A reform időszzerűségét az adta, hogy a korábbi rendelet, amely 2000. június 1-jén lépett hatályba 2010. május 31-én hatályát veszti, ráadásul a 10 évvel ezelőtti piaci környezethez képest változtak a körülmények, így elsősorban az internet használata ugrásszerűen megnőtt.

Az alapelvek most sem változtak. A gyártók továbbra is maguk dönthetik el, hogyan kívánják termékeiket forgalmazni. Azonban ha igénybe kívánják venni a csoportmentességet, a piaci részesedésük nem haladhatja meg a 30%-ot, az általuk kötött forgalmazási megállapodások pedig nem tartalmazhatnak olyan alapve-

tő versenykorlátozásokat, mint például a viszonteladói árak rögzítése, vagy korlátok újrateremtése az Európai Unió belső piacán.

A gyakorlati tapasztalatok indokolták a 30%-os küszöb bevezetését a vevők (kiskereskedők) oldalán is, hiszen az ezen a szinten jelentkező piaci erőnek ugyanúgy lehetnek olyan negatív hatásai, amik nem indokolják a csoportmentesség biztosított automatikus mentesülés lehetőségének megadását.

Az elmúlt 10 évben a kereskedelem területén bekövetkezett változások miatt az új szabályok az online értékesítés kérdésével is foglalkoznak. A forgalmazási szerződés megkötését követően a forgalmazók szabadon értékesíthetnek weboldalaikon, csakúgy, mint hagyományos üzleteikben és értékesítési pontjaikon. A szelektív forgalmazás esetében ez azt jelenti, hogy a gyártók nem korlátozhatják az interneten értékesített áruk mennyiségét, illetve nem szabhatnak ki azokra magasabb árakat. Az iránymutatás emellett tisztázza az aktív és passzív értékesítés fogalmát a kizárólagos forgalmazás vonatkozásában. A jövőben nem lesz elfogadható a tranzakció megszakítása, vagy a fogyasztók átirányítása, miután azok külföldi címet tartalmazó bankkártya-adatokat adtak meg.

Az új rendelet 2010. június 1-jén lép hatályba és 2022. május 31-én veszti hatályát. A rendelethez kapcsolódó iránymutatás² május 19-én már magyar nyelven is megjelent a Hivatalos Lapban.

Joaquín Almunia, a Bizottság alelnöke és versenypolitikai biztosa szerint: „A versenyszabályok világos és kiszámítható alkalmazása a szállítási és forgalmazási megállapodások vonatkozásában elengedhetetlen az uniós gazdaság versenyképességéhez és a fogyasztói jólét biztosításához. A forgalmazóknak meg kell adni a lehetőséget, hogy szabadon döntsenek arról, milyen módon kívánják kielégíteni a fogyasztói igényeket: hagyományos üzlethelyiségben, vagy az interneten keresztül. A ma elfogadott szabályok biztosítani fogják, hogy a fogyasztók a legelőnyösebb elérhető árakon vásárolhassanak termékeket és szolgáltatásokat, bárhol is legyenek az EU területén, a piaci erővel nem rendelkező cégeknek pedig alapvető döntési szabadságot biztosít arra vonatkozóan, hogy az általuk legjobbnak tartott módon szervezzék meg értékesítési hálózatukat”.

¹ A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról (HL L 102., 2010.4.23., 1. o.).

² A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (HL C 130., 2010. 5. 19., 1. o.).

Az Európai Bizottság vitarendezési eljárása – első alkalommal élesben

Az Európai Bizottság 2010. május 19-én bejelentett határozatában a kiszabott bírságok esetében első ízben alkalmazta a 2008 nyarán bevezetett ún. vitarendezési eljárás keretében való bírságcsökkentést. Az eljárás lényege, hogy amennyiben az érintett vállalkozások elismerik részvételüket a jogsértésben, a bizottság „cserébe” a kiszabandó bírságot legfeljebb 10%-kal csökkenti. A memóriachip (más néven: DRAM – Dynamic Random Access Memory, dinamikus tetszőleges hozzáférésű memória) kartellben részt vevő tíz cégre a bizottság – a fenti csökkentés alkalmazása után – összesen mintegy 331 millió euró bírságot szabott ki.

A kartell 1998. július 1. és 2002. június 15. között működött. A kartell keretében a tagok kapcsolati hálót tartottak fenn egymással, és bizalmas információkat cseréltek, jellemzően bilaterális alapon, ezen keresztül egyeztetve az árszinteket és kibocsátásukat a DRAM-ok területén. A DRAM-okat elsősorban személyi számítógépek vagy szerverek gyártóinak (ún. OEMs – *Original Equipment Manufacturers*, eredeti alkatrészgyártók) értékesítik. A DRAM-okat személyi számítógépekben, szerverekben és munkaállomásokban használják.

A határozat címzettjeként szereplő tíz vállalkozás közül kilenc kapott bírságot, míg egyikük teljes bírság elengedésben részesült a bizottság engedékenységi programja alapján, annak elismeréseként, hogy felfedte a kartell létezését a bizottság számára. Ugyan a vállalkozások közül csupán egy európai székhelyű, de mivel mindegyik vállalkozás értékesített az Európai Gazdasági Térségben (az EU-tagállamok és Norvégia, Izland és Liechten-

stein), ezért az uniós jog hatálya alá tartoztak. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ.) 101. cikke (korábban EKSz. 81. cikk) tiltja az olyan jellegű

versenykorlátozó magatartást, amelyet a kartellben részt vevő vállalkozások folytattak. Az Egyesült Államokban egyébként szintén vizsgálták a jogsértést.

A kiszabott bírságok nagy szórást mutatnak (1,8–145 millió euró), tekintettel arra, hogy az egyes vállalkozásokra kiszabott bírság meghatározásakor az adott vállalkozás releváns (a jogsértő magatartással érintett) forgalmát veszik alapul. A teljes bírságelengedésben részesült vállalkozáson kívül öt vállalkozás bírságát csökkentették valamilyen mértékben a vizsgálat során tanúsított együttműködésük miatt az engedékenységi program keretében. A kilenc megbírságolt vállalkozás mindegyike 10%-os bírságcsökkentésben részesült a vitarendezési eljárás keretében. Mindez egyben azt is jelenti, hogy az engedékenységi program és a vitarendezési eljárás egymást nem zárják ki, azok párhuzamosan alkalmazhatók.

Dióhéjban a vitarendezési eljárásról

A vitarendezési eljárás (*settlement procedure*) intézményének köszönhetően az Európai Bizottság egyszerűsített eljárás keretében hozhat határozatokat egyes kartellügyekben. Az eljárás folyamán – a kifogásközlés Bizottság általi elfogadása előtt – a felek a bizottság bizonyítékainak megtekintése után úgy határozhatnak, hogy elismerik részvételüket a kartellban, és a vállalkozás az ezzel járó jogi felelősséget. Az elismerésért „cserébe” a Bizottság 10%-os mértékben csökkentheti a felekre kiszabott bírság mértékét. A vitarendezési eljárás a közigazgatási eljárás egyszerűsítését és gyorsítását célozza, ezáltal erőforrásokat felszabadítva más ügyek bizottsági vizsgálatára, ezenkívül csökkentheti az európai bíróságok előtti kartellügyekhez kapcsolódó perek számát. A vállalkozások az alacsonyabb bírság és a gyorsabb eljárás révén profitálhatnak a vitarendezési eljárásból. Az eljárást szabályozó „jogszabálycsomag” a bizottsági rendeletből és a hozzá tartozó, az új rendszert részleteiben bemutató bizottsági közleményből áll*.

A vitarendezési eljárásról részletesebben lásd a Versenytükrő 2008. szeptemberi számának 43. oldalát.

* A Bizottság 622/2008/EK rendelete (2008. június 30.) a 773/2004/EK bizottsági rendelet kartellügyekben folytatott vitarendezési eljárásokkal kapcsolatos módosításáról (HL L 171., 2008.7.1., 3-5. o.); A Bizottság közleménye az 1/2003/EK tanácsi rendelet 7. és 23. cikke szerint kartellügyekben hozott határozatok elfogadása érdekében folytatott vitarendezési eljárások lefolytatásáról (HL C 167., 2008.7.2., 1-6. o.).

Az orosz versenyhatóságról

Előző számunkban interjút olvashattak Alekszandr Kinyevvel, az orosz versenyhatóság Kartell Irodájának vezetőjével (Versenytűkör 2009. 3–4. szám). Ez indított minket arra, hogy a jelenlegi számunkban az orosz versenyhivatalt mutassuk be.

Oroszországban a gazdasági verseny védelmét szolgáló versenyhatósági feladatokat a Szövetségi Monopolelles Szolgálat (*Federal Antimonopoly Service of the Russian Federation* – továbbiakban FAS vagy Szolgálat) látja el. Az orosz versenyhatóság számos szervezeti formát, fejlődési stációt ért meg, míg elnyerte mai formáját. Először 1990-ben állítottak fel az Oroszországi Föderáció Monopolelles Politikáért és az Új Gazdasági Struktúrák Támogatásáért Felelős Állami Bizottságot, mely jelentős szereplője volt a gazdasági átalakulásnak. A bizottság 150 fős személyzettel alakult, majd szervezete és hatásköre 1992-ben jelentősen bővült. A közigazgatási szervezetrendszer gyökeres átalakítása, annak a gazdasági reformok által létrehozott új környezethez igazítása a versenyhatóság szervezetét sem hagyta érintetlenül: 1997-ben a bBizottság helyett létrejött a tiszavirág életű Oroszországi Föderáció Állami Monopolelles Bizottsága, s mellette külön hatóságokat hoztak létre a kkv.-k fejlesztésére, illetve a közlekedési és a kommunikációs szektor természetes monopóliumainak szabályozására. Egy év elteltével az utóbbi szerveket mind megszüntették, feladat- és hatáskörüket minisztériumi szintre helyezték: létrejött az Oroszországi Föderáció Monopolelles Politikáért és a Kisvállalkozások Támogatásáért felelős Minisztériuma. Az orosz elnök 2004. március 9-i rendelete a szövetségi közigazgatás szervezetrendszeréről megszüntette a minisztériumot, s helyette létrehozta a FAS-t, mely átvette a minisztérium szerepét, kivéve a kkv.-k tá-

Az orosz versenyjog kezdetei

A Szovjetunió az 1980-as évek végén kezdett átalakulni piacgazdasággá. Fokozatosan felszámolták a tervirányítási rendszert, az állami vállalatok piaci magatartásmintákat vettek fel. Az átalakulás egyik prioritása a kisvállalkozások és az új vállalkozások támogatása volt. Állami kézben hagyták vagy központilag szabályozták azon tevékenységeket, vállalatokat, melyek a gazdasági stabilitáshoz kulcsfontosságúnak bizonyultak, míg a gazdaság többi területén elmozdulás történt egy piacorientáltabb szerkezet felé.

A Szovjetunió felbomlása után az Oroszországi Föderáció korán létrehozta versenyhatóságát, így létrejött a versenyjogi szabályozási háttér, de a gyakorlatban az új szabályok nem működtek hatékonyan. A versenypolitikai kérdések háttérbe szorultak a privatizációs, államszervezeti és fiskális politikai kérdések mellett. A gazdasági verseny védelmét ellátó versenyhatóságtól azt várták el, hogy általában szabályozza a piaci szereplők magatartását, küzdjön a nem kívánatos piaci magatartások ellen. A versenyhatóság szervezetrendszere és feladatai gyakran változtak, a versenyjogi szabályok rendszeres módosítása és a túl széles hatáskör elvonta az erőforrásokat a lényeges versenyjogi problémáktól.

Mindezek ellenére az orosz versenyhatóság jelentős mértékben hozzájárult az orosz versenypiac kialakításához. Az áruk és szolgáltatások szabad áramlása elé háruló korlátok nagyrészt leomlottak, létrejött a fogyasztók védelmét szolgáló jogszabályi környezet. A versenyhatóság feladata volt a természetes monopóliumok kezdeti szabályozásának kidolgozása, a mai napig fontos szerepet játszik a monopolizált területek reformjában, mind a reformstratégiák kidolgozásában, mind a verseny fejlődése érdekében az új struktúrák felett gyakorolt felügyelet terén.

mogatását, a fogyasztóvédelmi ügyeket és az energiahatóság feletti felügyeleti jogosítványokat.

A FAS hatáskörét és feladatait a róla szóló kormányrendelet határozza meg.¹ A Szolgálat tevékenységét közvetlenül, és 82 területi irodáján keresztül látja el, együttműködve más szövetségi hatóságokkal, helyi közigazgatási szervekkel. A versenyhatóság moszkvai központi irodájában, mintegy 350 fős személyzet dolgozik. A területi irodáknak összesen 1477 alkalmazottja van. A szervezet élén az elnök áll, akit a kormány nevez ki és ment fel, s aki személyében felelős a Szolgálat feladatainak ellátásáért. A FAS jelenlegi elnöke Igor Artemiev, munkáját 5 helyettese segíti. Az elnök helyetteseinek számát szintén a kormány állapítja meg, és a kormány nevezi ki őket, felelősségi körüket pedig a Szolgálat elnöke jelöli ki. Szervezetileg mindegyik elnökhelyettes alá több ágazati iroda tartozik, az irodák munkáját irodavezetők irányítják.

A FAS munkáját az orosz kormány iránymutatásai alapján végzi, tevékenysége során alá van rendelve az Alkotmány, a szövetségi törvények, az orosz elnök és a kormány rendeleteinek. A Szolgálat az Oroszországi Föderáció Kormányának tartozik felelősséggel, tevékenységéről rendszeresen beszámol.

A versenyhatóság felügyeli az orosz árupiacot, a pénzügyi szolgáltatások piacát, a természetes monopóliumokat és a gazdaság szereplőinek reklámtevékenységét. Részt vesz az e területeket érintő jogalkotási folyamatban, törvényjavaslatokat terjeszt elő, ellenőrzi a versenyjogi előírások betartását. A Szolgálat döntései a versenyszabályok által körülhatárolt esetekben kötelezőek a vállalkozásokra és közhatalmi szervekre nézve egyaránt.

¹ „Government regulation of 30.06.2004 No 331. The Resolution of the Government of the Russian Federation of June 30, 2004 „On Adoption of the Regulation on the Federal Antimonopoly Service”

A FAS eljárásai indulhatnak kérelemre vagy hivatalból, piaci szereplők jelzései nyomán, vagy ha olyan dokumentumok kerülnek birtokába közhatalmi szervektől vagy önkormányzatoktól, melyek versenyjogsértésre utaló jeleket tartalmaznak.

A vizsgálatok elvégzésére a Szolgálat legalább 3 tagú tanácsot jelöl ki (Commission), melyhez vezetőt is rendelnek, az elnök vagy valamelyik elnökhelyettes személyében. A tanács a FAS nevében jár el. Döntéshozatalnál legalább a tagok felének jelen kell lennie. A tanács döntéseit egyszerű többséggel hozza, szavazategyenlőség esetén az elnöké a döntő szó. Eljárásuk során a Szolgálat munkatársai korlátozottabb vizsgálati jogosítványokkal rendelkeznek, mint a magyar vagy uniós kollégáik.

Kérelemre indult eljárás esetén, a FAS a beérkezéstől számított egy hónapon belül megvizsgálja az adott kérelmet, bejelentést. Ha azok nem tartalmaznak elegendő bizonyítékot, a vizsgálat ideje két hónappal hosszabbítható. A vizsgálat alapján döntik el, hogy indítanak-e a kérelem alapján eljárást. Ha indul eljárás, létrehozzák az eljárást lefolytatni hivatott tanácsot. Ha nem indul eljárás, erről indoklással ellátott értesítést küldenek a kérelmezőnek. A vizsgálatot elrendelő határozat kibocsátásától számított 3 hónapon belül le kell zárni a vizsgálatot. Az eljárási határidő különleges esetekben legfeljebb 6 hónappal hosszabbítható. A tanács szóbeli tárgyaláson vizsgálja az ügyeket, a tárgyaláson közvetlen bizonyítást folytatnak le. A tárgyalás végén a tanács döntéshozatalra visszavonul és meghozza a döntést. A tanács az eljárást megszünteti, ha a jogsértő a versenyjogi jogsértéssel önként felhagy, s annak következményeit elhárítja. A tanács egy ügy elbírálásakor három fajta döntést is hoz, illetve foglal írásba. A „decision” az ügyet érdemben eldöntő határozat, melyet egyetlen példányban állítanak ki és az ügy irataihoz csatolják. Ha döntésében a tanács kötelezettségeket ró az eljárás alá vontakra, azt a „direction” tartalmazza, ezt kézbesítik az érintettek részére. Az „order” a harmadik határozat-fajta, ezzel hirdetik ki nyilvánosan a tanács döntését. A Szolgálat ellenőrzi a döntésben foglaltak végrehajtását. Ha a döntésben foglaltak nem valósulnak meg, az orosz jog szerint közigazgatási szankciókkal lehet kikényszeríteni a végrehajtást. A FAS döntésének kihirdetésétől számított három hónapon

belül a felek fellebbezhetnek rendes bírósághoz vagy választott bírósághoz. A fellebbezés felfüggeszti a FAS határozatának végrehajtását a jogerős bírósági döntés megszületéséig.

Az orosz versenyjogi szabályozást az Oroszországi Föderáció Alkotmánya, az Orosz Polgári Törvénykönyv, a verseny-törvény, illetve versenyjogi tárgyú alacsonyabb szintű jogszabályok alkotják. Az Alkotmány állami feladatként határozza meg a gazdasági verseny védelmét, tiltja a tisztességtelen versenyt és minden olyan gazdasági tevékenységet, mely monopolizációra irányul. Az 1994-es Orosz Polgári Törvénykönyv is tartalmaz versenyjogi rendelkezéseket: garantálja Oroszország területén belül az áruk és szolgáltatások szabad áramlását, melyet csak szövetségi jog korlátozhat nemzetbiztonsági, közegészségügyi okokból, vagy a környezeti és kulturális javak védelme érdekében, továbbá tiltja a polgári jogokkal való visszaélést a versenykorlátozása, vagy erőfölénnyel visszaélés érdekében.

A legfontosabb versenyjogi jogszabály Oroszországban a 2006. októberében hatályba lépett versenytörvény (*Competition Law*, továbbiakban CL)². A CL megalkotásával hatályát veszítette két korábbi versenyjogi törvény, melyek külön szabályozták az árupiaci és a pénzügyi piacokon folyó versenyt (megjegyzendő, hogy az orosz versenytörvény értelmében az áru fogalma magába foglal mindent, ami polgári jogok tárgyát képezheti, és kereskedelmi célra szánják). A CL általános célkitűzésként fogalmazza meg egy egységes gazdasági térség létrehozását Oroszországon belül, az áruk szabad mozgásának biztosítását, az orosz árupiaci verseny védelmét.

Az orosz versenytörvény fő szabályozási területei:

- az erőfölénnyel való visszaélés tilalma,
- a tiltott megállapodások és összehangolt magatartások szabályozása,
- a fúziókontroll,
- a tisztességtelen verseny tilalma, valamint

– az oroszországi közhatalmi szervek versenyt korlátozó, akadályozó vagy kizáró döntéseinek, aktusainak tilalma.

A CL hatálya minden olyan magatartásra kiterjed, mely az orosz piaci verseny korlátozásához vezet vagy vezet

– lehet. Az orosz versenyjogi szabályozás leghangsúlyosabb területe mindig az erőfölénnyel visszaélés volt. A CL vélelmezi azon vállalkozás erőfölényét, mely 50%-os piaci részesedéssel rendelkezik (ez a 2006-os új versenytörvény előtt 65% volt), míg a 35%-ot meg nem haladó piaci részesedést – különleges esetek kivételével – az erőfölény hiányára utaló jelként értékeli. A CL vezette be az orosz versenyjogba a közös erőfölény törvényi definícióját. Közös erőfölényes helyzetben vannak azok a vállalkozások, melyek együttes piaci részesedése legalább 50%, egyiknek sincs 8% alatt a piaci részesedése, és legalább egy éve stabilan fennáll ez a piaci helyzet, valamint magasak a belépési korlátok és a kereslet nem árrugalmas. A CL felsorolja az erőfölénnyel visszaélés eseteit pl. monopol ár alkalmazása, felfaló árazás, kibocsátás korlátozás, beszállítás indokolatlan megtagadása. Erőfölényes ügyekben pénzbírság szabható ki, illetve a jogsértőnek az államkasszába kell befizetnie a jogellenes magatartás eredményeként elért nyereségét. A bírság maximális összege az éves bevétel 2%-a lehet.

A kartellek elleni fellépés területén előrelépés történt 2007-ben. Ez évtől – uniós mintára – a jogsértő vállalkozás éves bevételeinek összegéhez kötik a kiszabható bírság összegét, mely maximum 15%-a lehet azon a piacon elért forgalomnak, melyen a jogsértést elkövették. A FAS kartell-ügyekben is elrendelheti, hogy a jogsértéssel elért nyereséget a szövetségi kasszába utalják. Az árrögzítés, a piacfelosztás, valamint a versenytársak piacra lépésének akadályozása büntetőjogi felelősséget is vonhat maga után. Akár két évig terjedő szabadságvesztés is kiszabható ilyen esetekben. Ha a bíróság jogerős ítéleté-

² Federal Law No 135-FZ of July 26, 2006 „On Protection of Competition”

ben kimondja egy személy bűnösségét kartellezésben, akkor az érintett legfeljebb három évig nem lehet vállalkozás vezető tisztségviselője. A kartellek elleni küzdelem területén korlátozottak a Szolgálat vizsgálati jogosítványai, azonban fejlődésként értékelik, hogy a Belügyminisztériummal kötött megállapodásuk szerint nem csak dokumentumokon és tanúvallomásokon alapulnak már a kartell-döntések, hanem rögzített telefon beszélgetések és e-mailek is felhasználhatók a bizonyítás során. Összehangolt magatartás bizonyítéaként fogadhatja el a bíróság azt is, ha versenytársak indokolatlanul egymáshoz igen hasonló, párhuzamos piaci gyakorlatot folytatnak. 2007-ben bevezették Oroszországban az engedékenységi politikát, hatékony működése még várat magára, csak néhány bankokat és biztosítókat érintő kartell-ügyben éltek a vállalkozások az új program adta lehetőségeivel.

A CL felsorolja azon tranzakciókat, melyek a FAS hatáskörébe tartozó fúzióengedélyezés körébe tartoznak. A gyakorlatban azonban a listán szereplőkön kívüli összefonódások is engedélykötelesek lehetnek, az orosz versenyre való valós vagy potenciális hatásuk miatt, akár bel- akár külföldön történik a tranzakció. Az EU-val ellentétben az engedélyezési küszöböt nem az érintett vállalkozások bevétele, hanem tőkéje határozza meg.

2008-ban lépett életbe a stratégiai fontosságú iparágakban működő vállalkozásokban való külföldi befektetésekről szóló törvény³, mely a CL általános rendelkezéseihez képest megszorító szabályokat tartalmaz azon külföldi befektetőkre, akik nemzetvédelmi- és biztonsági szempontból kulcsfontosságú területeken tevékenykedő vállalkozásokba kívánják vagyoniukat befektetni. A többlétfeltételek azon cégeket érintik, melyeket Oroszországban jegyeztek be és a következő iparágak valamelyikében vannak jelen: nukleáris vagy radioaktív anyagok, kódolás és rejtjelezés, fegyver és hadfelszerelés, repülésbiztonság, űrtevékenység, vezetékes telefonszolgáltatás, földtani kutatások és ásványkincesek bányászata.

Megemelt fúziós küszöbszámok

2009 augusztus végén léptek hatályba a versenytörvény azon változásai, melyek jelentősen megemelik az összefonódások bejelentése kapcsán alkalmazandó küszöbszámokat. A jövőben a vállalkozásoknak akkor kell előzetesen bejelenteni a tranzakciókat, ha összesített éves világszintű forgalmuk meghaladja a 10 milliárd rubelt (kb. 60 milliárd forint), vagy a felek világszintű vagyoni eszközeinek értéke meghaladja a 7 milliárd rubelt (kb. 42 milliárd forint) és a cél vállalkozások értéke meghaladja a 250 millió rubelt (kb. 1,5 milliárd forint). Az új küszöbszámok mintegy 60%-kal magasabbak az eddigieknél. A megnövelt küszöbszámok csökkenthetik az orosz versenyhatóság munkaterhét, amely az elmúlt évben csaknem 50 ezer fúziós engedélyezési kérelmet kapott. Az új szabályok szerint a tranzakció bejelentése egyértelműen a felvásárlók feladata

FEDERAL
ANTIMONOPOLY SERVICE
OF THE RUSSIAN FEDERATION

Áregyeztető benzinkereskedők

A Moszkvai Szövetségi Választott Bíróság helybenhagyta a FAS döntését, melyben az két olajtársaságot (Gazpromneft Kuzbass és Tomsknefteprodukt) marasztalt el, mivel azok összehangolták áraikat. Mindkét – jelentős piaci részesedéssel rendelkező – vállalkozás a benzin- kiskereskedelmi piacon fejtette ki tevékenységét a tomszki régióban. A FAS megállapította, hogy a vállalkozások árai egyezők voltak, és egyszerre hajtottak végre olyan áremeléseket, melyeket a gazdasági környezet nem indokolt. Az orosz hatóság határozatában a jogsértő magatartás abbahagyására és a jogszerűtlenül megszerzett profit 0,05%-ának megfelelő bírság megfizetésére kötelezte az eljárás alá vontakat. A felek fellebezés nyomán eljáró elsőfokú bíróság ugyan megsemmisítette a hatósági döntést, azonban a másodfokon eljáró Moszkvai Szövetségi Választott Bíróság felülbírálta az alsóbb fokú bíróságot, s helybenhagyta a FAS határozatát.

A bíróság ítéletében hangsúlyozta, a piacelemzés fontosságát az ilyen típusú ügyek esetén és megerősítette, hogy a közvetett közgazdasági bizonyítékok elégségek lehetnek az összehangolt magatartás meglétének igazolásához. Egyben felhívta az alsóbb fokú bíróság figyelmét a FAS által végzett közgazdasági elemzésének teljességére. Az ügyben az érintett vállalkozások költségszerkezetére vonatkozó adatok, a piaci folyamatok által alá nem támasztott párhuzamos áremelések, és az összejátszásban részt nem vevő versenytársak megléte döntő tényezők voltak az áregyeztetés meglétének alátámasztásában.

Forrás: Alexandr Svetlicinii, e-Competitions N° 26742

³ Federal Law on Investments No. 57-FZ, 29 April 2008 on Investment Procedures for Economic Entities of Strategic Importance to National Defence and Security

Jürgen Kessler: Kártérítés és az egyesületek perindítási joga a német és az európai versenyjogban*

Az előszóban a szerző azt jelzi, hogy a kartelltilalomba ütköző magatartások empirikus elemzése azt mutatja, hogy az árkartell, a piacfelosztó kartell, a gazdasági erőfölénnyel történő visszaélés gazdasági következményeit alapvetően a fogyasztók viselik. Ugyanakkor erről a kérdéstről nyilvános vita alig folyik, aminek oka aliggyanem az lehet, hogy a „kartellvétkesek” általában képesek a kartell miatti magasabb árat az utánuk következő piaci szereplőkre áthárítani. Ugyanekkor a végső felhasználóknak erre már nincs lehetőségük: itt is igaz az a régi igazság, hogy az utolsón csattan az ostor.

Sajnálatos, hogy az „EK versenyjogának megsértése miatti kártérítési igények” című, az EK Bizottsága által kiadott Fehér Könyv (magyarul ismerteti: *Bassola és Fejes in: Versenyjogi jogsértések esetén érvényesíthető magánjogi igények*; szerk. *Boytháné, HVG-Orac Kiadó Kft.*, Budapest 2008, p. 25.) vonatkozásában a német versenyjogi irodalom annyira tartózkodó. A Fehér Könyv ajánlásainak elfogadását ugyanis többen mint a német versenyjog „elamerikaisodását” értékelik. Ez a tartózkodás ugyanakkor a fogyasztói érdekvédelem szempontjából hátrányos.

A könyv öt fejezetre oszlik.

A *Bevezetés és a probléma meghatározása* című. (I.) fejezet az Európai Bíróság nálunk is ismert *Courage*-ügyben hozott ítéletének (magyarul ismerteti *Nagy in: Versenyjogi jogsértések ...* című. könyvben) leírásával kezdődik. Megjegyzem, ez az ítélet a könyv szinte valamennyi fejezetében így vagy úgy újra felbukkan. Ebből azt emeli ki, hogy a kartelljoggal elkövetett károkozás miatt „bárki” (*jeder-mann*) kárigénnyel léphet fel. A *Courage*-

ügyben hozott ítélet figyelembevételével 2005-ben módosított német kartelltörvény (GWB) indokolása azt mondja, hogy a kártérítési igény lehetséges jogszultjai körének jelenlegi korlátozása a közösségi joggal nem egyeztethető össze. Hiszen a *Courage*-ügyben hozott ítélet értelmében minden károsult kártérítési igényt támaszthat, ez pedig felöleli a végső fogyasztókat is.

A *Fogyasztói érdekek a kartelljogban* című. (II.) fejezetben a szerző ismerteti az Európai Bíróságnak a *Courage*-ügyben hozott ítéletére épülő, a *Manfredi*-ügyben hozott ítéletét (egyesített C-295/04-től C-298/04-ig), amely lényegileg annyi többletet tartalmaz, hogy a jogsértő kartell vagy magatartás és a károsodás között okozati összefüggésnek kell fennállnia. Sajnálattal állapítja meg, hogy a német jogszabályalkotó ezt a gondolatot nem recipiálta, s hivatkozik olyan szaktekintélyre, mint *Emmerich*, aki szerint a több lépcsőben történő értékesítési folyamathoz, mind a közvetett vevők, mind a végső fogyasztók a piaci szereplők körébe tartoznak, s ennek következtében a korábbi piaci lépcsőben létrehozott kartellek által érintettek lehetnek, különösen akkor, ha a túlzottan magas ár következtében károsulnak.

A *kartelljogi kárigény funkciója* című. (III.) fejezet különösen terjedelmes. Ebben a szerző a német irodalomban uralkodó többségi felfogással szembehelyezkedve arra a következtetésre jut, hogy különösen a kartelltörvény 33. §-át kellene a közösségi joggal harmonizálni. Ezt azzal indokolja, hogy egyrészt a német kártérítési jogban uralkodó kompenzációs elvre, másrészt a közösségi jogban kifejezésre jutó „bárki” igényjogosultságára tekintettel nem engedhető meg, hogy a fogyasztókat az őket ért kár megtérítéséből kizárják, akkor, amikor ez a kár éppen az árkartell következtében keletkezett. Szerinte még problematikusabb, hogy bár a kartelltörvény 33. § (3) bekezdéséből a prevenció elve olvasható ki, ugyanakkor figyelmen kívül hagyják a

jogsértő kartell létrehozójának ezzel a magatartásával gazdagodását.

A bizonyítási teher vonatkozásában a törvény indokolása is azt mondja, hogy a jogsértő kartell miatt károsultak kárának kiszámítása komoly nehézségbe ütközik. Ezért a szerző azt ajánlja, hogy a polgári törvénykönyv (BGB) 242. §-a alapján ilyen esetben az lenne célszerű, ha a per bírósága adatszolgáltatási kötelezettséget állapítana meg az alperes terhére.

Másik figyelemre méltó gondolata a perköltség csökkentésével kapcsolatos. A magánjogi kártérítési igények érvényesítésének a gyakorlatban ugyanis legtöbbször a magas perköltség kockázata képezi az akadályát. Ezért vezette be a kartelltörvény 98. §-a a perköltség bírósági megállapításával kapcsolatban a lényeges csökkentés (*Streitwertanpassung*) lehetőségét. Ez különösen abban az esetben válhat jelentőssé, ha a felperes pervesztes lesz. Ez persze kivételes perjogi eszköz. Alkalmazásának feltétele, hogy a felperes bizonyítsa, a pertárgy teljes értéke alapján számított perköltség gazdasági helyzetét komolyan veszélyeztetné. A perrendtartás (ZPO) 294. §-a szerint ehhez a kérelmező peres fél gazdasági helyzetének teljes körű feltárása szükséges. Nevezetesen: a szokásos bizonyítékokon felül éves mérlegek, adóbevallások, bankszámlakivonatok becsatolása, a legtöbbször a kérelmező cég vezetőjének eskü alatti nyilatkozata lesz szükséges. Ugyanez érvényes persze arra az esetre is, ha a felperes egyesület (pl. fogyasztóvédelmi egyesület).

A *kartelljogsértés relevanciája* című. (IV.) fejezetben a szerző abból indul ki, hogy a kartelltörvény 54. § (2) bekezdés 3. pontja szerint a Fogyasztóvédelmi Központ, valamint a fogyasztóvédelmi egyesületek, amelyeket közpénzből finanszíroznak, érdekeinek sérelmét akkor lehet megállapítani, ha a kartell vagy összehangolt magatartás a fogyasztók jelentős hányadát érinti. Tipikus eljárás ilyen esetben, hogy a Kartellhivatal jogerős marasztaló határozatára alapítva indul a ma-

* Schadenersatz und Verbandsklagerecht im Deutschen und Europäischen Kartellrecht) BMW Berlin 2009 p. 138, Eur 24/80; A könyv a német Fogyasztóvédelmi Központ (Verbraucherzentrale) megbízásából készült szakvélemény. A magyar szabályozásról szóló cikket lásd a 28. oldalon.

gánjogi kártérítési per (*follow-on per*). A Kartellhivatal határozata persze nem mentesíti a felperest a bizonyítás kötelezettsége alól: nevezetesen bizonyítania kell a bekövetkezett kár és a jogsértő kartell közötti okozati összefüggést, a kár kiszámítását. Minthogy ilyen esetben a kár be-

következése és a kartell közötti okozati összefüggés már első megközelítésben (*prima facie*) vélelmezhető, azt javasolja, hogy ilyen esetben az alperest terhelje annak bizonyítása, hogy a kifogásolt magatartást a kereskedelmi viszonyok indokolták. Ez utóbbi bizonyítás leginkább folyamatleírással képzelhető el.

Az *eurokonform kartelldeliktum mint jogkérdés* című. (V.) fejezetben, a szerző az előzőekben vázolt gondolatmenetre alapítva, néhol azt megismételve, a német jogszabályalkotás számára tesz javaslatokat, nevezetesen a kartelltörvény 33. § (2), (3), (4) bekezdései, (új) 33/A. § és 34/bB. §, 34. § (2) bekezdése, valamint 89/aA. § módosítása vonatkozásában. Törvénymódosítási javaslatok ugyanakkor a realitás határain belül mozognak, mert azoknál alapvetően a kollektív kárigényérvényesítést (erre feljogosított egyesületek, fogyasztóvédelmi szervezetek, valamint csoportos perek = *class action*) tartja szem előtt. Ugyanakkor az Európai Bíróság idevonatkozó ítéleteire tekintettel nem zárja ki, hogy egyes fogyasztók is érvényesíthessék kárigényüket. Ez utóbbit a gyakorlatban akkor ajánlja, ha a kartellhatóság a jogsértést jogerősen megállapította, valamint ha nem bagatellügyekről van szó. Ezek értékhatárát 30 euróban javasolja megállapítani.

A kárösszegszerűségének meghatározása tárgyában a szerző által vázolt nehézségekkel kapcsolatban magam csak annyit jegyzek meg, hogy ebben a vonatkozásban mi kedvezőbb helyzetben vagyunk, mint a németek: a Tpv. 88/C.c §-ával bevezetett törvényes vélelem (az árkartellel elért 10% ártöbblet) következtében nálunk legalább ez a probléma elesik. Ugyanakkor a Tpv. nem ismeri a csoportos per (*class action*) lehetőségét, s így a hazai gyakorlat számára csak a nagy létszámú pertársaság lehetősége marad. Igaz, ennek létrehozása komoly szervező munkát igényel.

Összefoglalva: tiszteletreméltó az az alaposság, amellyel Kessler professzor a fogyasztó, illetve a fogyasztóvédelem szempontjából dolgozta fel a témát, figyelembe véve elsősorban a közösségi jogot, de az amerikai, valamint a francia jogot is. Ezek után a német fogyasztóvédelmi szervezetek érdekérvényesítő képességén múlik, hogy a szakvéleményben, illetve a könyvben leírt javaslatokból mit tudnak elfogadtatni. Előreláthatólag nem lesz könnyű dolguk, hiszen már a kartelltörvény legutóbbi (hetedik) módosításának parlamenti vitája is azzal az eredménnyel járt, hogy a szövetségi kormány törvénymódosítási tervét is alaposan megnyírbálták.

Nekünk ugyanakkor a leírtakból szabad tanulnunk.

Jürgen Keßler

❖ Schadensersatz und Verbandsklagerechte im Deutschen und Europäischen Kartellrecht

Schriftenreihe des Verbraucherzentrale Bundesverbandes zur Verbraucherpolitik **Band 12**

BWV Berliner Wissenschafts-Verlag

Tárkány Szûcs Ernő: Piac, vásár, hatóság

Piac és hatósági beavatkozás – nem újkeletű jelenségek, amelyet az is igazol, hogy Tárkány Szûcs Ernő a régi Magyarországon érvényesülő jogi népszokásokat bemutató munkájában (Magyar jogi népszokások, Gondolat, Budapest, 1981.) szól a piacot, a vásárt érintő szabályokról, a (városi, helyi) hatóság piacot befolyásoló tevékenységéről.

Amint azt Tárkány Szûcs Ernő kiemeli, „ma még nehezen mérhető le objektíven az a szerep, amelyet az árucseré szervezésében a helyi hatóságok, tanácsok játszottak. Gazdaságpolitikájuknak állandóan homlokterében állt egyrészt a lakosság jó ellátása, másrészt a helyi termények és termények piacának kialakítása. Nemcsak a vármegyével, a földesurakkal kellett ilyen vonatkozásban megküzdeniük, hanem néha a kereskedőkkel is, akik igyekeztek magukat kivonni a tanács hatásköre alól. Ugyancsak nehezen tudták megvédeni szeszital-árulási monopóliumukat, vagy az értékes vadbőrök elővásárlásához fűződő érdekeiket.” Ismerteti, hogy „a 18. század végétől az Alföldön különösen élénk gazdasági szervező tevékenységet fejtettek ki a városok a gyapjú és a kosok értékesítésében. A Békés megyei községek és városok különösen afféle 'szindikátus'-t alkottak; a gyapjú árát közmegegyezés szerint nem rögzítették a vevővel kötött előzetes megállapodás alkalmával, hanem a nyírás időpontjában határozták azt meg a pillanatnyilag legjobb, közösen felmért piaci árak ismeretében.”

Az árucseré legfontosabb formája a vásár volt, állapítja meg a szerző, kiemelve, „a piac, a heti vásár a háztól való árusítás szervezettebb, kijelölt helyhez kötött változata volt, ahol a kínálat és a kereslet egy helyen találkozott.”

A vásárt „a kor viszonyaihoz mérten szinte a teljes szabadság jellemezte. A vásárban mindenki szabadon adhatott-vehetett, nemre, fajra, vallásra, állampolgárságra, kereskedői profilra tekintet nélkül. A külföldi még kicsiben is hozhatott forgalomba árut, mert egyébként ezt számára tiltották. Csak a tisztességben, a jogsze-

rűségben és a jó minőségben nem ismerték el a szabadosságot.”

A vásárt „a helyi hatóság engedélyezte, szervezte és felügyelte, kijelölte a területét, meghatározta az árusítás napjait és időpontját, sokszor az árulás módjára nézve is szabályokat állapított meg. A 18. században elég gyakori, hogy idegenek, kereskedők (kufárok) részére megtiltották a piaci árulást, vagy afelől rendelkeztek, hogy a kereskedő piacon nem vásárolhatott, vagy amit a piacon vásárolt, azt ugyanott nem adhatta el.”

A városok vonatkozásában megemlíthető, hogy „a hazai kereskedőkkel kapcsolatban az árulerakadási jog (kényszereladás) és az elővásárlási jog szabályai jelentettek korlátokat. Egyes városok ugyanis azt a kiváltságot kapták, hogy a városba érkező vagy a város mellett elvonuló kereskedők szekereiről az árukat lerakhatták, hogy elővételi jogukat gyakorolhassák. Az elővétel nagyban történt, és a város kereskedői így megtarthatták maguknak a kiskereskedelmi hasznót... Az elővásárlási jog gyakorlása rendkívül bonyolult közérdekeket takart. A kereskedők részére azt a lehetőséget nyújtotta, hogy vásár előtt nagyban, tömegben vásárolhattak az iparosoktól és a parasztoktól, amit azután a vásárban jó haszonnal továbbadtak. Ez a kereskedelmi módszer azért volt káros, mert az egymással versengő kereskedők először a vásár előtt, másodsor a vásár alatt felverték az árakat, és a helybeli lakosság csak magas áron tudott vásárolni.”

Tárkány Szûcs Ernő arra is rámutat, hogy „nemcsak a hatóság, hanem a kereskedők, iparosok piaci megállapodásai is korlátozták a versenyt. Ilyen példa a készmárki textilfestők 1737-ben kötött megállapodása, akik el óhajtván hárítani a nagy kínálatból adódó alacsony árszintet, meghatározták, hogy melyik városba ki mennyi árut vihet és mennyiért adhatja azt. De kartellszerződést kötöttek a kőbányai és győri sertés-nagykereskedők is, a felvásárlói árak letörése érdekében. Kartellbe tömörültek régen a vándorköszörűsök: azonos díjat kértek, és a napi bevételen egyenlően osztottak.”

A kereskedelem színtere természetesen nemcsak a vásár volt, hanem a bolt is, amellyel összefüggésben szintén kontrollt gyakorolt a helyi hatóság. „Ha a bolt-helyiséget a város adta bérbe, a bérlő ré-

szére szolgáltatási feltételeket is meghatározott. Ezek közül legáltalánosabb volt, hogy a kereskedő kötelessége a lakosság szükségleteinek választékos ellátása, vagy, hogy bort, húst csak olyat árulhatott, ami a város terméke... A helyi hatóságok megszabták a boltok nyitvatartási idejét, sok helyen még az áruk árát is (pl. a húsét szinte mindenütt), ellenőrizték a boltok árukezelését és tisztaságát.” Megjegyzendő, „a bolt különleges típusa volt a magazin, amelyet ipartelepek mellett létesítettek hatósági engedély alapján vagy anélkül, ha a gyárosnak erre nem volt szüksége, mert a regálét bérelte vagy tulajdonosként használta. A magazin kizárólagos eladást jelentett, másik üzletet a környéken nem engedélyeztek; ezzel a verseny is megszűnt. Selmezbányán a kereskedő a 18. században 16 százalékos hasznót számíthatott a beszerzési árhoz.”

ZAVODNYIK JÓZSEF

Tárkány Szûcs Ernő (1921–1984)

Jogtudós, néprajzkutató. Hódmezővásárhelyen született. A vásárhelyi Református Bethlen Gábor Gimnázium diákjaként fordult a néprajz, a szociográfia, a falukutatás felé. A kolozsvári egyetem jogi fakultása mellett néprajzot és szociológiát is hallgatott. Kolozsváron jelentek meg 1943-ban a Jogszokások Kalotaszegen, illetve 1944-ben a Mártély népi jogélete című kötetei. Vásárhelyre 1945-ben tért vissza, a Tornyai Társaság titkárává választották, és megbízták a társaság folyóirata, a Puszták Népe szerkesztésével. 1948-ban megszerezte a jogi doktorátust. 1950-ben Budapesten a Belkereskedelmi Minisztériumnál, 1957-től a Nehézipari Minisztériumnál helyezkedett el. Részt vett a bányatörvény előkészítésében, majd publikálta a Magyar bányajog című monográfiáját. 1975 és 1983 között a Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató csoportjának tudományos főmunkatársaként dolgozott. Legjelentősebb műve az 1981-ben kiadott Magyar jogi népszokások című monográfia.

(<http://www.emlekpont.hu/hodmezovasarhely/vasarhelyiek/vasarhelyiek/tarkanyzucserno.html>)

Előzetes statisztikai adatok a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti tevékenységéről

A 2009-ről áthúzódott és a 2010-ben kezdődött bejelentésekről, panaszokról
és a versenyfelügyeleti eljárásokról
Az összeállítás időpontja: 2010. május 31.

I. Bejelentések és panaszok

Megnevezés	Száma
2009-ről áthúzódott	247
2010-ben érkezett	469
Ebből: jogerősen elutasított	326
Versenyfelügyeleti eljárás indult	43
Elbírálás alatt, folyamatban lévő	347

Elbírált jogorvoslati kérelmek száma

Megnevezés	A jogorvoslati kérelmet	
	elfogadta	elutasította
Fővárosi Bíróság	0	4

II. Versenyfelügyeleti eljárások

Megnevezés	Száma
2009-ről vagy korábbi évekről áthúzódott	109
2010-ben indult	50
Együtt	159
Ebből: versenyhivatali határozattal lezár	54
Folyamatban lévő	105

Az eljárások megoszlása

Megnevezés	Száma
Fogyasztók megtévesztése	87
Erőfölény	23
Versenykorlátozó megállapodás	20
Fúziókontroll	29
Összesen	159

III. Versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozatok megoszlása

Megnevezés	Törvény-sértés	Bírság eFt-ban	Kötele-zettség-vállalás	Jogsértés hiánya	Meg-szüntetés	Vizsgálói lezárás	Összes lezárás
Fogyasztók megtévesztése	20	290 800	2	1	4	0	27
Erőfölény	1	0	1	1	3	3	9
Jelentős piaci erő	0	0	0	0	0	0	0
Versenykorlátozó megállapodás	2	100 200	0	1	0	3	6
Összesen	23	391 000	3	3	7	6	42

IV. Fúziós kérelmek megoszlása

Megnevezés	Száma
Engedélyezés	10
Engedélyezés feltétellel	1
Tiltás	0
Nem engedélyköteles	0
Vizsgálói lezárás	1
Megszüntetés	0
Összesen	12

Bírság eFt (késedelem miatt)	4 900
-------------------------------------	--------------

V. Versenyfelügyeleti döntésben kiszabott legnagyobb bírságok (2010. január 1.–május 31.)

Vj szám	Ügynév	Összeg (forint)	Ügytípus
46/2009	Free Choice Kft. – vitaminajánló	100 000 000	fogyasztók megtévesztése
195/2007	Lapterjesztő Zrt. részvényesi megállapodása	100 000 000	kartell
3/2009	Digitánia-Gold Sweet – párkeresés	48 000 000	fogyasztók megtévesztése
111/2009	Euro Correct-Group saving – fogasutói csoportok	44 200 000	fogyasztók megtévesztése
117/2009	Vodafone. – SMS-nyereményjáték	40 000 000	fogyasztók megtévesztése
89/2009	Gastroyal –minden idők 8 legjobb fogyókúrája	10 000 000	fogyasztók megtévesztése

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központjának lapja

Szerkesztőség: 1054 Budapest, Alkotmány u. 5.

Levélcím: 1245 Budapest 5., Pf. 1036

Telefon: (1) 472-8900. Fax: (1) 472-8905.

E-mail: versenyukor@gvh.hu

Főszerkesztő: Gadó Gábor.

A szerkesztőbizottság tagjai: Belényi Andrea, Dániel Anna, Horváth Lászlóné,
Sáriné Simkó Ágnes, Zenisek Andrea.

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 1085 Budapest, Somogyi Béla utca 6.

Telefon: 266-9290, www.mhk.hu

Felelős kiadó: dr. Kodela László elnök-vezérigazgató.

10.1624 – Nyomja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. www.hknyomda.hu

Felelős vezető: Burján Norbert igazgató.
